

AVALIK ARVAMUS JA RIIGIKAITSE

Tellija: Kaitseministeerium

TALLINN

Märts 2012

SISUKORD

KOKKUVÕTE.....	4
UURINGU TAUST	8
Uuringu metoodika.....	8
Sotsiaal-poliitiline taust.....	11
UURINGU PÕHITULEMUSED.....	13
1. Hoiakud Eesti riigi suhtes.....	13
2. Institutsioonide usaldusväärsus	15
2.1. Üldine taust	15
2.2. Kaitsestruktuurid	18
3. Julgeolek ning ohud	19
3.1. Julgeolek maailmas ning Eestis.....	19
3.2. Ohud Eestile.....	21
3.3. Julgeoleku tagatised	24
4. Eesti elanikkonna kaitsetahe	27
4.1. Suhtumine aktiivsesse kaitsetegevusse.....	27
4.2. Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda.....	30
4.3. Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral.....	32
5. Eesti kaitsevõime	33
5.1. Hinnang Eesti kaitsevõimele.....	33
5.2. Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas.....	34
5.3. Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel.....	36
6. Eesti kaitsestruktuurid.....	36
6.1. Kokkupuude kaitsestruktuuridega.....	37
6.2. Suhtumine ajateenistusse	38
6.2.1. Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks.....	38
6.2.2. Ajateenistusest kõrvalehoidmine	41
6.2.3. Asendusteenistus	42
6.2.4. Naiste ajateenistus	43
6.3. Suhtumine kutselisse kaitsevärke	45
6.4. Elukutseliste sõjaväelaste maine ja motiivid elukutse valikul.....	47
6.5. Kaitseliidu ülesanded.....	48

7. NATO	51
7.1. Suhtumine NATO-sse kuulumisse.....	51
7.2. NATO abi võimaliku ohu korral.....	53
7.3. NATO ja Venemaa koostöö.....	55
8. Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid.....	56
8.1. Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides	56
8.2. Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid	59
8.3. Afganistani operatsiooni kuvand.....	61
9. Riigikaitsealane teave	65
9.1. Riigikaitseõpetus koolides	65
9.2. Eesti Ekspressi lisaleht Riigikaitse.EE	66

LISAD: Lisa 1 – Eestikeelne küsitlusankeet

Lisa 2 – Andmetabelid

KOKKUVÕTE

- Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis märtsis 2012 Kaitseministeeriumi tellimusel läbi riigikaitseteemalise avaliku arvamusel uuringu, mille käigus küsitleti 1200 Eesti elanikku vanuses 15-74 eluaastat.
- Käesolevas uuringus kaardistati Eesti riigiga seotud hoiakuid kodanike ja mittekodanike seas erineval viisil. Tulemustest ilmneb, et Eesti kodanikest 70% on kodanikuks olemise üle uhked. Mittekodanikest tahaks enda sõnul saada Eesti Vabariigi kodakondsust 29%; valdavalt esineb see soov kodakondsuseta isikutel. Euroopa Liitu kuulumise üle on kunagi uhkust tundnud 67% ja NATO liikmelisuse üle 60% elanikest. Pidevalt või sageli tunneb sel viisil EL-iga seoses 20% ja NATO-ga seoses 24%. Eestikeelsed vastajad on mitte-eestlastest tunduvalt positiivsemalt meelestatud nii Eesti kodanikuks olemise kui NATO-sse kuulumise suhtes.
- Uuritud kümne institutsiooni seast usaldatakse kõige enam Päästeteenistust (Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast usaldab 93%). Päästeteenistusele järgnevad institutsioonide usaldamise pingereas Kaitsevägi (79%), politsei (77%), Kaitseliit (69%), president (62%) ja NATO (61%). Enamikke institutsioone (v.a Euroopa Liit) usaldab eestikeelne elanikkond rohkem kui mitte-eestlased. Võrreldes eelmise uuringulainega hakkab silma siseriiklike poliitiliste institutsioonide (eriti peaministri ja valitsuse) usaldusväärse langus.
- Elanike ohutunnetus on võrreldes 2011. aasta sügisel toimunud küsitlusega mõnevõrra suurenenud. Rohkem kui pool (57%) Eesti elanikkonnast on arvamusel, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus. Sarnaselt varasemale tajutakse Eesti julgeolekuolukorda mõnevõrra positiivsemana kui situatsiooni maailmas: 34% elanikest prognoosib Eesti tingimuste ebatavalisemaks muutumist, 23% arvates aga elavad siinsed inimesed kümne aasta pärast praegusest turvalisemates oludes.
- Sarnaselt eelmistele uuringutele tajutakse Eestit ähvardavate ohtudena kõige sagedamini Eesti riiklike infosüsteemide vastu suunatud nn küberrünnakuid (väga või küllaltki tõenäoliseks peab seda lähimate aastate jooksul 64%), ulatuslikku merereostust (60%) ja mõne välisriigi sekkumist Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides (55%). Varasemast enam on hakatud tõenäoliseks pidama ka massiliste tänavarahutuste esinemist (46%; 2011. aasta oktoobris 33%).
- Eesti riigi peamiseks julgeolekutagatiseks peetakse jätkuvalt NATO-sse kuulumist (64% nimetab seda ühena kolmest olulisemast tegurist). Oluliselt teisele kohale on käesoleva uuringu põhjal tõusnud Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine (41%). Sellele järgnevad koostöö ja head suhted Venemaaga (33%) ning Euroopa Liitu kuulumine (28%). Sarnaselt varasemale panevad eestikeelsed vastajad rõhku ennekõike NATO-sse kuulumisele (78%; muukeelsetest 33%), mitte-eestlased aga näevad peamise julgeolekugarantiina koostööd ja häid suhteid Venemaaga (53%; eestikeelsetest 24%).
- Elanike valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda on endiselt madalam kui riigi tasandil relvastatud kaitsetegevuse pooldamine. Võõrriigi rünnaku korral peab relvastatud vastupanu osutamist kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks 78%, ise oleks aga valmis oma võimete ja oskuste kohaselt kaitsetegevuses osalema 57% elanikest. Muukeelsete elanike valmisolek kaitsetegevuses osaleda on jätkuvalt märksa madalam kui eestlastel (39% vs 66%).

- Olukorras, kus Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist iga neljas inimene: 7% püüaks enda hinnangul taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 17% teeks seda tõenäoliselt. Alla 50-aastased elanikud mõtleavad Eestist lahkumisele eakatest rohkem. 2011. aasta sügisest alates on erinevus eesti- ja muukeelsete inimeste hoiakutes varasemast suurem: kallaletungi korral püüaks enda hinnangul Eestist lahkuda 19% eesti- ja 38% muukeelsetest elanikest.
- Elanike teadlikkus ohuolukorras käitumisest on küllaltki madal: vaid iga viies inimene teaks, mida ta saaks teha Eesti kaitseks, juhul kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung. Kahes viimases uuringulaines on teadlike inimeste osakaal olnud varasemast väiksem (18-20%, varem 26-28% elanikest). Samas tundub, et inimesed tajuvad vajadust elanikke riigikaitse teemadel harida, sest riigikaitseõpetuse kuulumist kooli õppeprogrammi pooldab 80% Eesti elanikest (36% arvates peaks see kindlasti ja 44% hinnangul arvatavasti õppeprogrammis olema). Keskmisest enam soosivad riigikaitsealast õpet eestikeelsed ja üle 40-aastased vastajad.
- Eesti riigi kaitsevõimet hinnates jagunevad elanike arvamusel pooleks: 46% inimeste hinnangul oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni, sama paljude arvates aga mitte. Eestikeelsed elanikud on riigi kaitsmise võimaluste suhtes mitte-eestlastest märksa optimistlikumad – Eesti kaitsmist peab võimalikuks vastavalt 52% ja 31% vastanuist.
- Riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel annab positiivse hinnangu 67% elanikest, vastupidisel arvamusel on 18% vastanuist. Võrreldes eelmise uuringulainega on heakskiitva hinnangu andjate osakaal suurenenud 10 protsendi võrra (2011. aasta sügisel 57%).
- Eesti kaitsekulutuste mahtu hinnates leiavad peaaegu pooled (45%) elanikest, et kaitsekulutused tuleks säilitada praegusel tasemel. Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 21% ja vähendamist 26% elanikest. Võrreldes mullu sügisel läbi viidud uuringuga on suurenenud kulutuste samale tasemele jätmise või kärpimise pooldamine. Sarnaselt varasemale on eestlaste seas ülekaalus kaitsekulutuste tõstmist ning muukeelsete elanike hulgas kulutuste kärpimist pooldavad vastajad.
- Isiklike kokkupuuteid Eesti riigi kaitsestruktuuridega esineb 14% ja kaudseid kokkupuuteid 60% Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast. Kõige enam on osaletud ajateenistuses (7% on ise osalenud ja 52 protsendil vastajaist on ajateenistuses käinud sõpru või pereliikmeid), sellele järgneb Kaitseliidu tegevus. Meessoost ja noorematel vastajatel on märksa rohkem kokkupuuteid Eesti kaitsestruktuuridega kui naistel ja vanematel inimestel.
- Eesti elanikud on ajateenistuse suhtes jätkuvalt väga soosivalt meelestatud. Suisa 92% elanikkonnast peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks, sh 61% kindlasti vajalikuks. Väiksemate tervisehäiretega noormeeste osas ollakse valdavalt arvamusel, et ka nemad peaksid kaitseväeteenistuse läbima – 14% hinnangul tuleks seda teha igal juhul ja 61% hinnangul neile sobiva koormuse korral. 3/4 elanikest peab vajalikuks, et usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud noormeestel oleks õigus minna asendusteenistusse (nt töötades hoolekandeesutustes, erivajadustega laste koolides vms).
- Suurem osa Eesti inimestest (71%) suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse taunivalt – 28% mõistab taolise käitumise hukka ja 44% peab seda negatiivseks. Need samad elanikkonnagrupid, kes peavad ajateenistust vajalikumaks (st ennekõike eestlased ja eakamad inimesed), taunivad ka ajateenistusest kõrvalehoidmist keskmisest enam.

- Naiste ajateenistuse osas selgus, et ligikaudu 2/3 elanikest on seda meelt, et naised võiksid soovi korral ajateenistuses osaleda – sealhulgas 46% arvates peaksid nad sel juhul läbima ajateenistuse eraldi programmi järgi ja 20% arvates noormeestega samadel tingimustel. Naiste kohustuslikku ajateenistust soositakse väga vähe (1%). Kolmandiku vastanute hinnangul ei peaks naised üldse ajateenistuses osalema.
- Ligikaudu 4/5 Eesti elanikest eelistab praeguse kaitsekontseptsiooni säilitamist, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeeaga. Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitsevæele üleminekut pooldab 17% elanikkonnast (sh 11% eesti- ja 31% muukeelsetest inimestest).
- Eesti inimeste suhtumist elukutselistesse sõjaväelastesse peetakse valdavalt kas heaks (66%) või neutraalseks ehk ei heaks ega halvaks (29%). Võrreldes eelmise uuringuga on heade hinnangute osakaal märgatavalt tõusnud (2011. aasta sügisel 52%). Kaitsevälase elukutse valimisel peetakse peamisteks mõjuteguriteks huvi selle elukutse vastu, võimalust teenida head palka ja saada rahvusvahelisel tasemel koolitust.
- Käesolevas uuringus käsitleti Kaitseliidu ülesannete temaatikat uuenenud kujul. Eesti elanikud peavad Kaitseliidu peamiseks ülesandeks õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemist (61% mainib seda ühena kolmest olulisest ülesandest); sellele järgnevad võimekuse loomine riigi sõjaliseks kaitseks (49%) ning valmistumine tsiviilelanikkonna organiseeritud kaitseks ohuolukordade puhul (42%).
- Eesti kuulumist NATO-sse pooldab 2012. aasta kevadel 75% elanikkonnast, sh 33% on kindlasti poolt. Eesti- ja muukeelsete elanike hoiakutes on viimaste uuringulainete jooksul toimunud erisuunalised muutused: alates 2011. aasta augustist on NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal eestlaste seas 10% võrra tõusnud (83%-lt 93%-le) ja mitte-eestlaste seas samavõrra langenud (44%-lt 34%-le).
- Eesti julgeoleku tagamisel nähakse NATO rollina kõige sagedamini (42% juhtudest) otsese sõjalise abi osutamist. Samas viiendiku elanike (19%) arvates piirduks NATO sõjalise ohu korral ainult poliitilise ja diplomaatilise toetusega ning kümnendiku (11%) hinnangul ei ole mitte mingit abi loota. Ligikaudu iga neljas inimene (23%) usub, et NATO liikmeks olek suudab sõjalise konflikti hoopis ära hoida. NATO-sse kuulumist pooldavad inimesed panevad antud organisatsioonile ka suuremaid lootuseid (st usuvad enam otsest sõjalist abi või konflikti ära hoidmist).
- NATO ja Venemaa vahelist koostööd soosib 3/4 Eesti elanikest: 11% arvates võiks Venemaa olla NATO liige, 35% arvates tuleks teha tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd ning 28% arvates peaks piirduma koostööga ainult mittesõjalistes küsimustes. Võrreldes eelmise uuringuga on koostöö pooldajate osakaal tõusnud 10% võrra. Muukeelne elanikkond kaldub NATO ja Venemaa vahelisse tihedasse koostöösse suhtuma pooldavamalt kui eestlased.
- Rohkem kui pool elanikkonnast (57%) leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes. Eestlased pooldavad rahvusvahelistes operatsioonides osalemist märksa rohkem kui muukeelne elanikkond (63% vs 43%). Sarnaselt varasemale peetakse rahvusvahelistel operatsioonidel osalemist vajalikuks ennekõike kahel põhjusel: osalemine tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi ja annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse.

- Konkreetsemaks minnes samas ilmneb, et Eesti jätkamist Afganistani missioonil pooldab ainult 39% inimestest; enam kui pooled (57%) ei näe selleks vajadust. Eestlaste seas on poolehoid Afganistani missioonil jätkamisele märksa suurem kui muukeelsete elanike hulgas (vastavalt 46 ja 24 protsenti). Somaalia vetes aset leidvasse Euroopa Liidu piraatlusevastasesse operatsiooni suhtutakse soosivamalt – 65% inimeste hinnangul peaks Eesti laevakaitsemeeskond jätkama osalemist sealses operatsioonis.
- Afganistani missiooni kuvand on elanike silmis väga mitmetahuline. Inimestel on selgelt positiivne hoiak Eesti kaitseväelaste professionaalsuse suhtes, aga samas tuntakse varasemast isegi suuremat muret meie kaitseväelaste ohutuse pärast ning ei olda eriti kindlad Afganistani missiooni vajalikkuses ja tulemuslikkuses.

UURINGU TAUST

Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis märtsis 2012 Kaitseministeeriumi tellimusel läbi üleriigilise avaliku arvamuse küsitluse, mille eesmärgiks oli anda ülevaade elanike suhtumisest ja hoiakutest järgmistel teemadel:

- hoiakud Eesti riigi suhtes;
- institutsioonide (sh kaitsestruktuuride) usaldusväärsus elanike seas;
- hinnangud seoses võimalike ohtude ning julgeolekuriskidega Eestis ning maailmas;
- elanike kaitsetahe ning prognoositav käitumine võimalike Eestit ähvardavate ohtude korral;
- hinnangud Eesti kaitsevõimekusele ja riigi tegevusele selles valdkonnas;
- suhtumine ajateenistusse ja teistesse kaitsestruktuuridesse;
- suhtumine NATO-sse ja sellega seonduvatesse arengutesse;
- hoiakud seoses rahvusvaheliste sõjaliste operatsioonidega.

Käesolev aruanne tutvustab uuringu tausta, annab ülevaate uuringu peamistest tulemustest ja esitab tulemuste kokkuvõtte. Aruande lisadena esitatakse elanikkonnaküsitluse eestikeelne ankeet ja andmetabelid erinevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes.

Aruandes on tulemusi võrreldud perioodil 2000-2011 läbi viidud samalaadsete avaliku arvamuse uuringute tulemustega. Võrdluse alusena kasutatud andmed pärinevad Tellijalt saadud andmefailidest ja nimetatud aastate uuringuaruannetest, mis on vabalt kättesaadavad Kaitseministeeriumi kodulehelt.

Uuringu metoodika

Ajavahemikul 7.-25. märts 2012 viis uuringufirma Saar Poll OÜ läbi üleriigilise avaliku arvamuse küsitluse, kus suulise intervjuu vormis ja paberankeedi abil küsitleti 1200 inimest vanuses 15-74 eluaastat. Vastajate valikuks kasutati proportsionaalse juhuvalimi meetodit. Intervjuud viidi läbi Saar Polli kogenud küsitlejate poolt ning need toimusid eesti ja vene keeles. Intervjuud toimusid 202 küsitluspunktis, igas punktis keskmiselt 6 intervjuud.

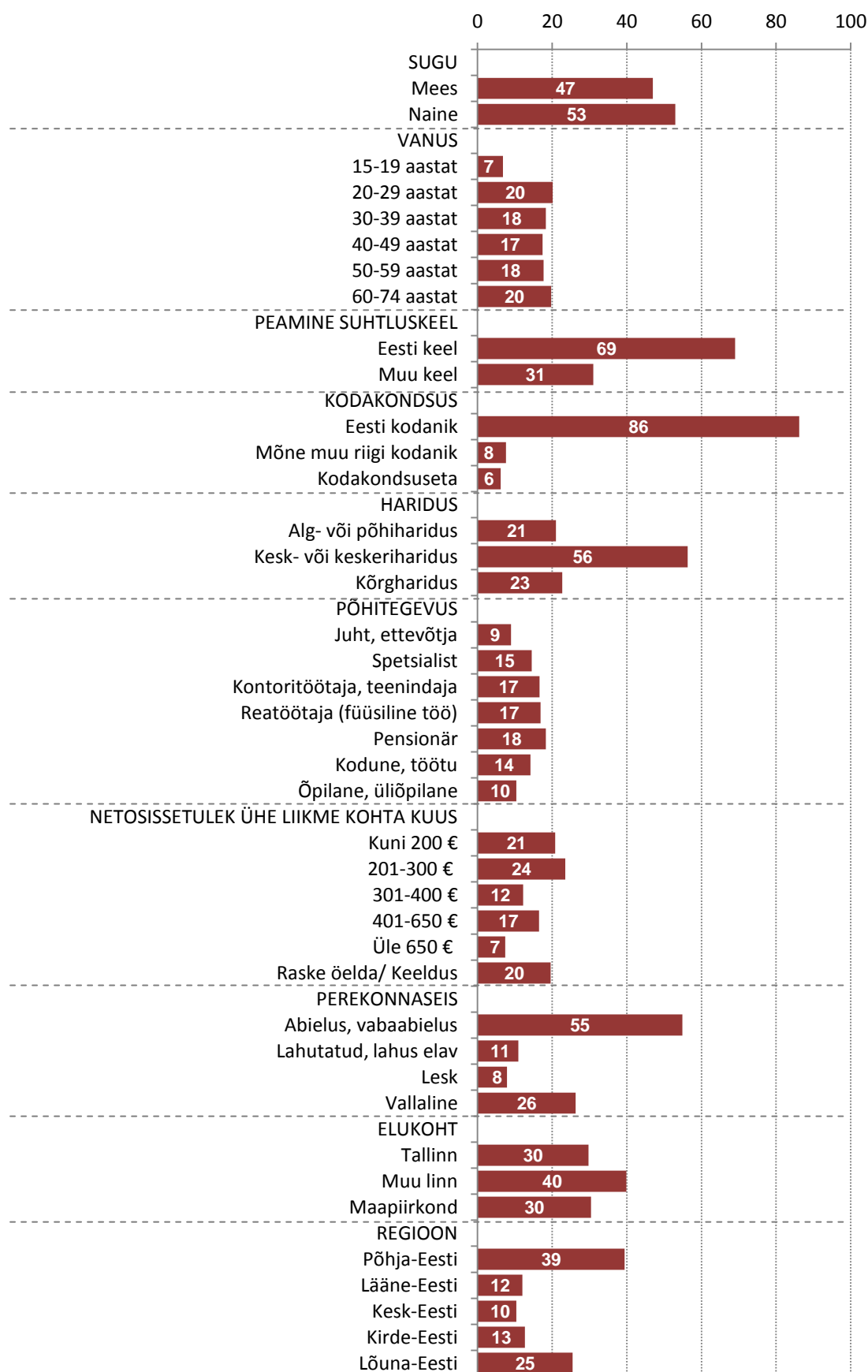
Saadud küsitlustulemi ja statistilise mudeli võrdlemisel ilmnenud erisuste vähendamiseks kaaluti saadud tulemit alljärgnevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes (Tabel 1). Sotsiaal-demograafiliste tunnuste mudeli koostamisel on kasutatud rahvastikustatistika andmeid seisuga 01.01.2012. Täpsema ülevaate vastajate profiilist annab Joonis 1.

Tabel 1. Valimi iseloomustus sotsiaal-demograafiliste tunnuste alusel

	Mudel (%)	Saadud küsitlustulem (%)	Kaalutud küsitlustulem (%)
SUGU			
Mees	47,0	47,0	47,0
Naine	53,0	53,0	53,0
VANUS			
15-19	6,8	7,2	6,8
20-29	20,1	18,6	20,1
30-39	18,3	16,4	18,3
40-49	17,4	15,7	17,4
50-59	17,7	17,6	17,7
60-74	19,7	24,6	19,7
RAHVUS *			
Eestlane	68,3	67,1	68,3
Muu rahvus	31,7	32,9	31,7
ELUKOHT			
Linn	69,6	70,3	69,6
Maa	30,4	29,7	30,4
REGIOON			
Põhja-Eesti	39,4	39,4	39,4
Lääne-Eesti	12,0	11,9	12,0
Kesk-Eesti	10,4	9,9	10,4
Kirde-Eesti	12,7	12,8	12,7
Lõuna-Eesti	25,5	26,0	25,5

* Käesolevas aruandes ei ole tulemusi analüüsitud mitte rahvuse, vaid peamise suhtluskeelega seotud, et tagada võrreldavus varasemate uuringutega. Kuigi eesti suhtluskeelele vastajatele viidates kasutatakse lühiduse huvides kohati ka terminit „eestlased“ ja muukeelsete vastajate kohta „mitte-eestlased“, siis tuleb aruannet lugedes meeles pidada, et sellele vaatamata on läbivalt tegemist võrdlusega suhtluskeele alusel. Rahvuse lõikes on võimalik tulemustega tutvuda andmetabelite põhjal (Lisa 2).

Joonis 1. Vastajate profiil (%; N=1200)

Käesoleva uuringu tulemused on laiendatavad Eesti elanikkonnale vanuses 15-74 aastat; sealjuures jääb maksimaalse valimivea suurus 95-protsendilisel usaldusnivool 2,83% piiridesse (väiksemate alagruppide vaatlemisel võib viga olla suurem). Tabel 2 annab täpsema ülevaate, millises sõltuvuses on valimi suurus (st vastanute arv), valimist arvatud osakaal (st vastuste %) ja võimalik statistiline viga (ehk võimalik eksimine %-des).

Tabel 2. Valimivea piirid

Vastuste osakaal/ Valimi suurus	50%	48% või 52%	40% või 60%	35% või 65%	30% või 70%	25% või 75%	20% või 80%	15% või 85%	10% või 90%	5% või 95%	3% või 97%	2% või 98%
10	30,99	30,97	30,36	29,56	28,40	26,84	24,79	22,13	18,59	13,51	10,57	8,68
20	21,91	21,90	21,47	20,90	20,08	18,98	17,53	15,65	13,15	9,55	7,48	6,14
30	17,89	17,88	17,53	17,07	16,40	15,49	14,31	12,78	10,74	7,80	6,10	5,01
40	15,49	15,49	15,18	14,78	14,20	13,42	12,40	11,07	9,30	6,75	5,29	4,34
50	13,86	13,85	13,58	13,22	12,70	12,00	11,09	9,90	8,32	6,04	4,73	3,88
60	12,65	12,65	12,40	12,07	11,60	10,96	10,12	9,03	7,59	5,51	4,32	3,54
70	11,71	11,71	11,48	11,17	10,74	10,14	9,37	8,36	7,03	5,11	4,00	3,28
80	10,96	10,95	10,73	10,45	10,04	9,49	8,77	7,82	6,57	4,78	3,74	3,07
90	10,33	10,32	10,12	9,85	9,47	8,95	8,26	7,38	6,20	4,50	3,52	2,89
100	9,80	9,79	9,60	9,35	8,98	8,49	7,84	7,00	5,88	4,27	3,34	2,74
110	9,34	9,34	9,15	8,91	8,56	8,09	7,47	6,67	5,61	4,07	3,19	2,62
120	8,95	8,94	8,76	8,53	8,20	7,75	7,16	6,39	5,37	3,90	3,05	2,50
130	8,59	8,59	8,42	8,20	7,88	7,44	6,88	6,14	5,16	3,75	2,93	2,41
150	8,00	8,00	7,84	7,63	7,33	6,93	6,40	5,71	4,80	3,49	2,73	2,24
200	6,93	6,93	6,79	6,61	6,35	6,00	5,54	4,95	4,16	3,02	2,36	1,94
300	5,66	5,65	5,54	5,40	5,18	4,90	4,53	4,04	3,39	2,47	1,93	1,58
500	4,38	4,38	4,29	4,18	4,02	3,79	3,51	3,13	2,63	1,91	1,49	1,23
800	3,46	3,46	3,39	3,30	3,17	3,00	2,77	2,47	2,08	1,51	1,18	0,97
1000	3,10	3,10	3,03	2,95	2,84	2,68	2,48	2,21	1,86	1,35	1,06	0,87
1200	2,83	2,83	2,77	2,70	2,59	2,45	2,26	2,02	1,70	1,23	0,96	0,79

Sotsiaal-poliitiline taust

Käesolev osa annab ülevaate küsitlusperioodi aegsetest ja eelsetest sündmustest ning arengutendentsidest Eesti ühiskonnas ja maailmas laiemalt. Märtsis 2012 toimunud küsitluse puhul võiksime mainida järgmisi nähtusi, millel võis olla oma roll avaliku arvamuse kujunemisel. Nende mõju suunda uuringu tulemustele ei saa alati üheselt määratleda – mõnikord mõjufaktor esineb üksiksündmusena, mõnikord mitmete tegurite koosmõjus, mõnikord aga teatud sündmuste areng ning süvenemine kumuleerub uueks kvaliteediks.

Laiemas sotsiaal-majanduslikus kontekstis oli endiselt aktuaalne Euroopa võlakriis. Eurotsooni võlakirja kriis oli süvenemas ning stabiilsusfondi loomine omas kindlasti märkimisväärse osa elanikkonna seas negatiivset mõju Euroopa Liitu suhtumisele. Selles kontekstis arvatavasti teravnes inimeste tähelepanu toimetulekuprobleemidele.

Võrreldes möödunud küsitlusega vähenes elanikkonna reaalpalk, milles mängis suurt rolli inimestele oluliste teenuste ja kaupade kallinemine: toiduained, toasoe ning kütus. Reaalpalka oluline vähenemine viis märtsi algul välja õpetajate streigini, mida toetasid mitmete erialade esindajad. Tegu oli viimase kümnendi suurima protestiakttsiooniga. Väga olulist rolli mängis avaliku arvamuse jaoks kindlasti ka veebruaris toimunud ACTA-vastane protestiakttsioon. See oli esimene ja suurim suhtlusportaalide kaudu spontaanselt organiseeritud kodanikualgatuse vormis protest. Nii õpetajate streigi kui ACTA-vastaste meeleavalduste taga võib näha elanikkonna üldisemat suhtumist, mitte aga ainult konkreetse asjaolu poolt või vastu olemist.

Venekeelset elanikkonda mõjustasid kindlasti nii Tallinnas kui ka Narvas organiseeritud aktsioonid venekeelsetes gümnaasiumides eesti keeles õpetamise vastu. Toimusid nii allkirjade kogumised eesti keeles õpetamise vastu kui ka katsed munitsipaalkoolide muutmiseks erakoolideks, mis võivad seadusetähe kohaselt jätkata õpetamist vene keeles.

Küsitlusperioodi eelsesse aega jääb paar olulist seika, kus avalikuks on tulnud kõrgetel positsioonidel töötavate isikute riigivastane käitumine. Nimelt veebruari lõpus, st paar nädalat enne küsitlustöö algust arreteriti Kaitsepolitsei juhtivspetsialist kahtlustatuna riigireetmises. Mõned kuud varem oli lahvatanud elamislubade müügi skandaal, kus meedia kaasabil tuli ilmsiks, et kaks isamaalise taustaga poliitikut on seotud Vene äriemeestele elamislubade hankimisega.

Suhtumisi riiklikesse kaitseküsimustesse võisid 2012. aasta kevadel mõjutada mitmed erinevad asjaolud. Kaitseministeerium saavutas NATO liinil olulise läbimurde: NATO riigid jätkavad Balti riikide õhupiiri seiret, kuigi sedakorda suureneb Eesti materiaalne panus selle seire tagamisel. Eesti iseseisvuspäeva sõjaline paraad andis paljudele inimestele positiivse laengu Eesti kaitsevõimekusest. Samas aga ilmus meedias mitmeid sõnumeid sellest, et ohvitseride palgatase ei motiveeri piisavalt ohvitseri sõjaväeteenistust jätkama. Kaitseminister Mart Laari haigestumine võis teatud puhkudel samuti avalikku arvamust mõjustada.

Laiemas kontekstis vaadatuna muutus märksa keerukamaks olukord Pärsia lahe regioonis, kus ei suudetud rahvusvaheliste vahenditega verevalamisele piiri panna. Teravnenud on suhted Iraani ja Iisraeli vahel ning seal regioonis võib halbade kokkulangevuste korral puhkeda sõda, mille ulatust on raske prognoosida. Eesti kaitseväelaste välismissioonidest ei tulnud küsitlusperioodi aegu negatiivseid teateid (veebruari algul sai üks sõdur raskelt haavata), küll aga sattusid USA sõdurid Afganistanis mitmesse skandaali, mis halvendas oluliselt olukorda Afganistanis.

Möödunud periood pakkus seega laia diapasoonega erinevaid sündmusi, mis ühel või teisel määral kujundasid elanikkonna arvamusi erinevates aktuaalsetes küsimustes.

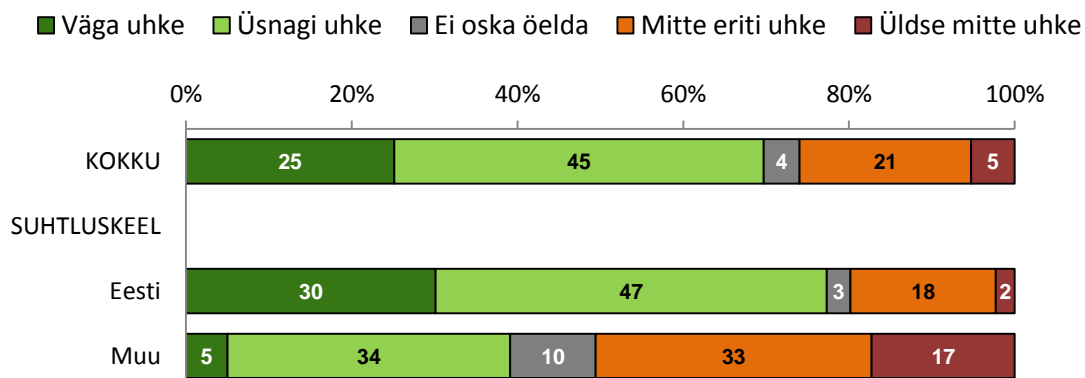
UURINGU PÕHITULEMUSED

1. Hoiakud Eesti riigi suhtes

Käesolevas uuringulaines mõõdeti hoiakuid Eesti riigi suhtes varasemast erineval viisil. Eesti kodakondsusega vastajail (N=1035) paluti hinnata, kui uhked nad on selle üle, et on Eesti Vabariigi kodanikud. Neilt vastajailt, kes ei ole Eesti kodanikud (N=165), aga küsiti, kas nad tahaksid saada Eesti Vabariigi kodakondsust.

Tulemustest selgub, et **70% Eesti kodanikest on kodanikuks olemise üle uhked**, seejuures iga neljas inimene on väga uhke (Joonis 2). Viiendik (21%) kodanikest ei tunne Eesti kodanikuks olemise üle eriti uhkust ja 5% ei tunne seda üldse. Eestikeelsed elanikud on kodanikena märksa uhkemad kui muukeelsed – väga või üsnagi palju uhkust tundvaid kodanikke leidub eestlaste seas 77%, muukeelsete inimeste hulgas aga vaid 39%. Keskmisest mõnevõrra rohkem esineb kodanikuks olemise üle uhkuse tundmist ka noorte, keskmisel või paremal majanduslikul järjel olevate, kõrgema ametialase positsiooniga ja õppivate vastajate seas.

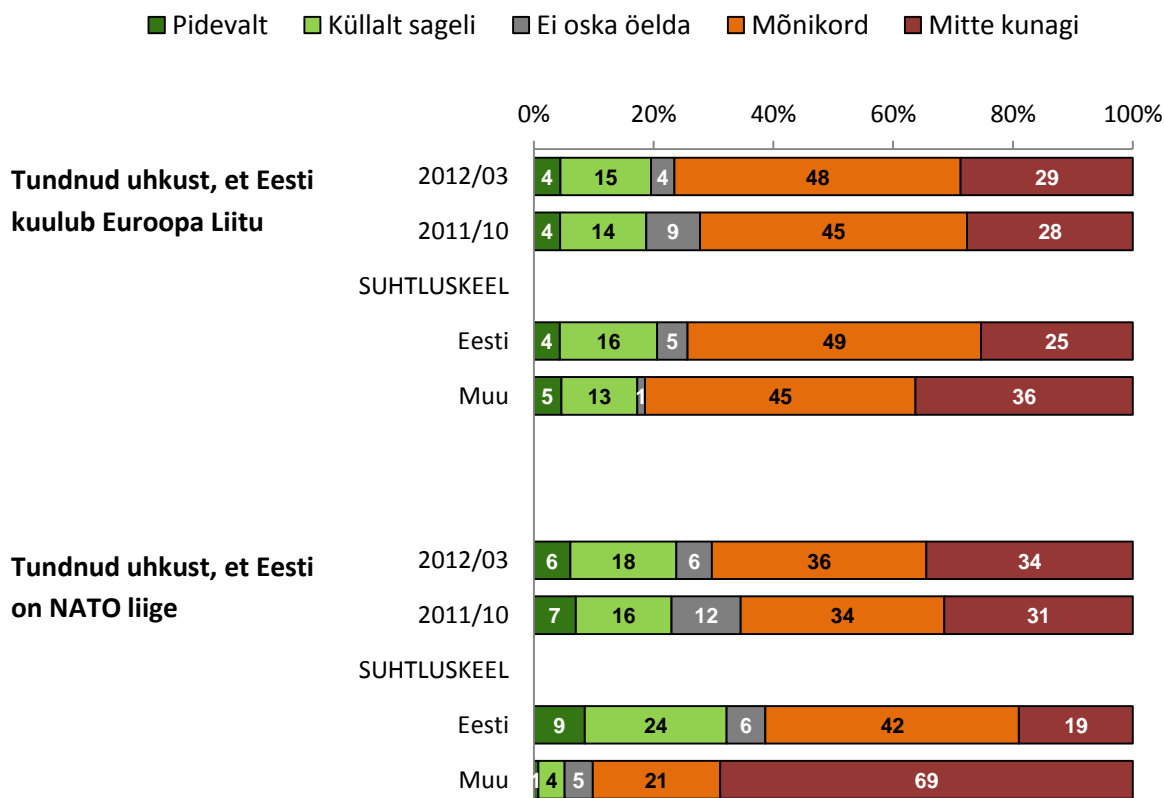
Joonis 2. Uhkus Eesti Vabariigi kodanikuks olemise üle (%; N = Eesti Vabariigi kodanikud)

Eesti kodakondsust mitteomavaist inimestest üle neljandiku (29%) tahaks enda sõnul saada Eesti Vabariigi kodakondsust. Seda ei soovi 61% ning seisukohta ei oska võtta 11% vastanuid. Eesti kodakondsusest on huvitatud ennekõike kodakondsuseta inimesed – nende hulgas EV kodakondsuse soovijaid 49%, mõne muu riigi kodanike seas aga 12% (Venemaa kodanikest 13%). Tulemustest selgub seegi, et üle 50-aastased inimesed, kelle seas on ühtlasi ka rohkem Venemaa kodanikke, on Eesti kodakondsusest märksa vähem huvitatud kui nooremad vastajad.

Sarnaselt eelmisele uuringule paluti kõigil vastajail hinnata, kas ja kui sageli nad on tundnud uhkust Eesti kuulumise üle Euroopa Liitu ja NATO-sse. Võrreldes 2011. aasta oktoobriga ei ole siinkohal olulisi muutusi toimunud ja tulemuste üldpilt on nende kahe institutsiooni puhul endiselt üsna sarnane: **pidevalt või küllalt sageli on Euroopa Liitu kuulumise üle uhke olnud 20% ning NATO liikmelisuse üle 24% elanikest** (Joonis 3). Teist äärmust vaadeldes ilmneb, et mitte kunagi ei ole Euroopa Liitu kuulumise üle uhkust tundnud 29% ja NATO puhul 34% inimestest.

Joonis 3. Eesti riigi kuuluvuse üle uhkuse tundmine (%; N = kõik vastajad)

Suhtluskeeles ilmnevad Euroopa Liidu ja NATO puhul tulemustes märkimisväärsed erinevused. Kui Eesti Euroopa Liitu kuulumise osas on arvamused küllaltki sarnased (muukeelsete vastajate seas esineb uhkustunnet vaid mõnevõrra vähem), siis **NATO liikmeks oleku üle on eestikeelsed elanikud tundnud märksa enam uhkust kui mitte-eestlased**. Nimelt ütleb suisa 69% muukeelsetest vastajatest, et nad ei ole mitte kunagi tundnud uhkust selle üle, et Eesti on NATO liige. Eestikeelsetest vastajatest on samal arvamusel aga ainult 19%. Nagu juba eelmise uuringulaine aruandes sai tõdetud, ei ole muukeelsete inimeste negatiivne hoiak suhtumises NATO-sse sugugi uus nähtus. Küsimus ei ole mitte ainult Eesti kuulumises NATO-sse, vaid üldisemas negatiivses hoiakus NATO suhtes, mille muukeelne elanikkond on pärinud Nõukogude ajast. Tegu on üldise vaenlase kuvandiga, mida ei kannu endas ainult vanemad inimesed, vaid ka nooremad. See on üks olulisematest stereotüüpidest, mis on väga visa kaduma.

Meeste ja naiste hoiakud seoses Euroopa Liitu kuulumisega on väga sarnased, aga NATO liikmelisuse üle on mehed tundnud mõnevõrra rohkem uhkust (27% meestest ja 21% naistest on tundnud uhkust pidevalt või küllalt sageli). Vanuse lõikes vaadeldes ilmneb mõlema organisatsiooni puhul, et üle 40-aastaste seas on keskmisest veidi rohkem selliseid vastajaid, kes pole Eesti kuuluvuse üle mitte kunagi uhkust tundnud. Euroopa Liidu puhul esineb ka seos, et nooremate vastajate hulgas on rohkem neid, kes tunnevad uhkust pidevalt või küllalt sageli; NATO puhul aga taolist vanuselist seost ei ilmne.

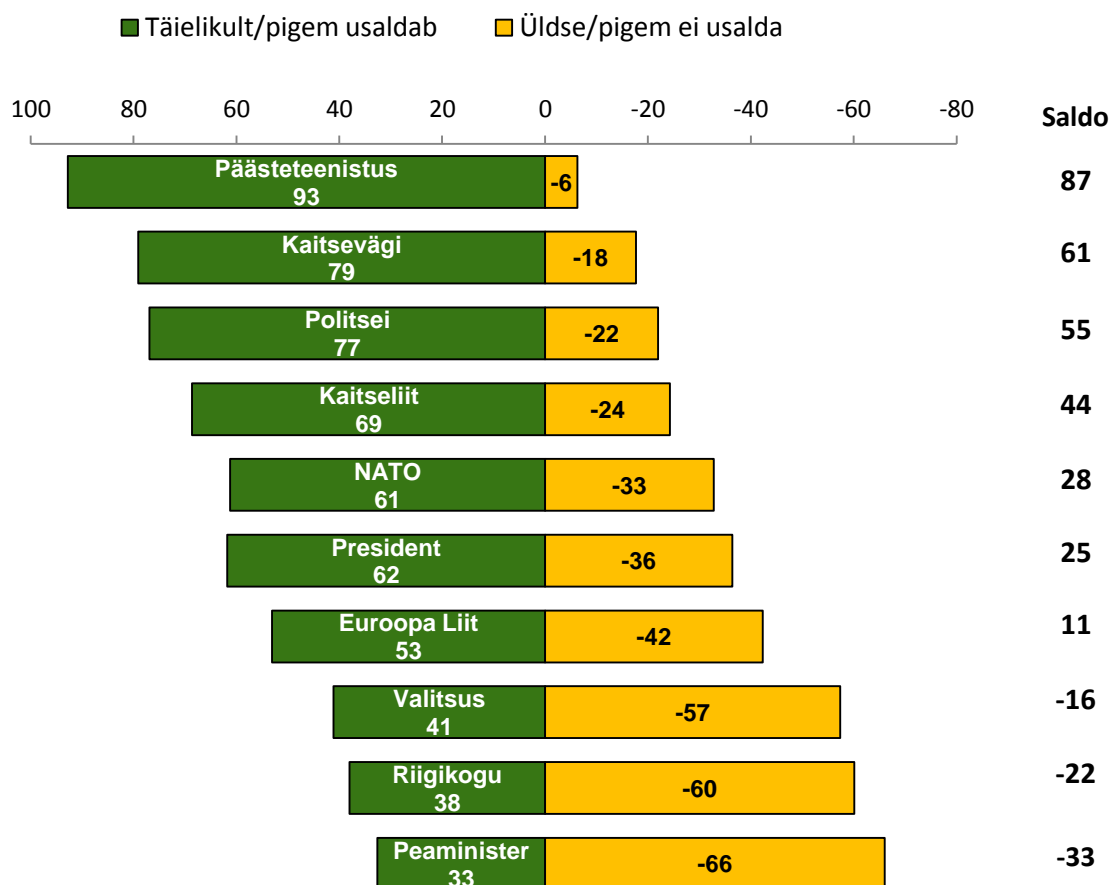
2. Institutsioonide usaldusväarsus

Teine peatükk käsitleb elanike usaldust riiklike ja rahvusvaheliste institutsioonide vastu. Esmalt antakse üldpilt kõigi uuringusse hõlmatud institutsioonide usaldusväarsusest ning seejärel vaadeldakse kaitseväge ja Kaitseliidu usaldusnäitajate muutumist viimase kümnekonna aasta jooksul.

2.1. Üldine taust

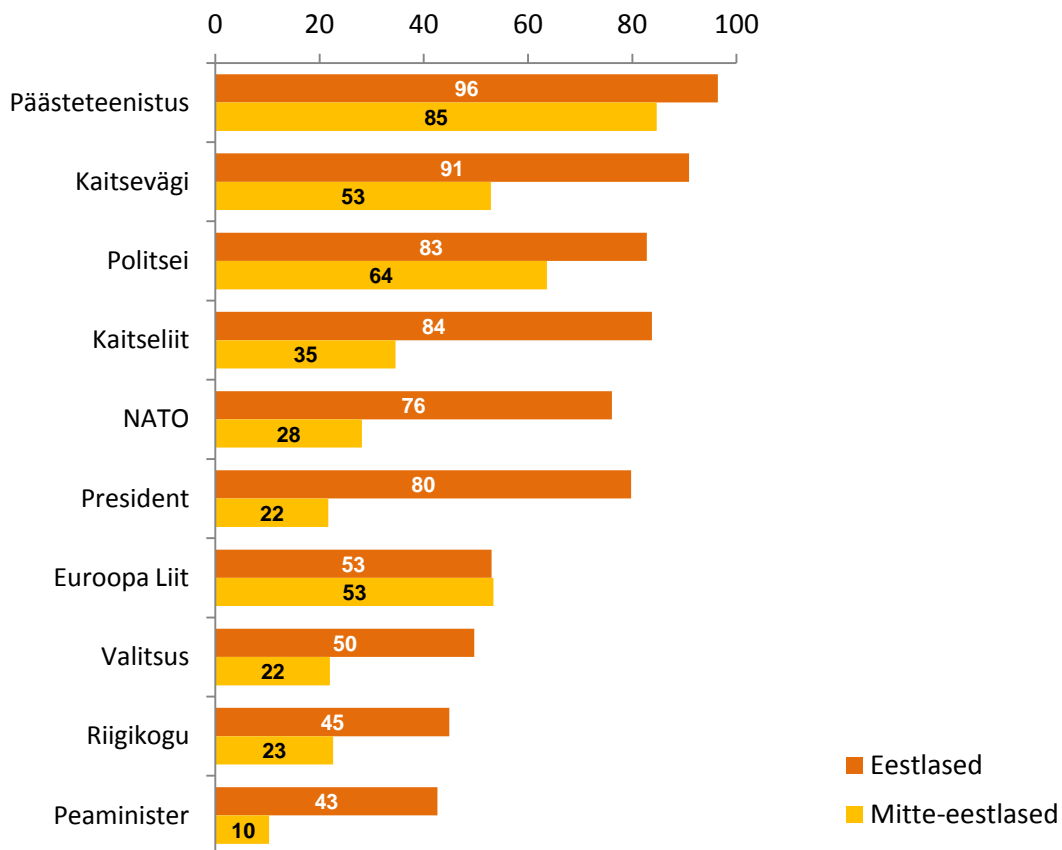
Vastajad hindasid institutsioonide usaldusväarsust kasutades nelja kategooriaga skaalat: täielikult usaldan, pigem usaldan, pigem ei usalda, üldse ei usalda. Uuritud kümnest institutsioonist usaldatakse kõige enam **Päästeteenistus** – seda usaldab 93% Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast (Joonis 4). Päästeteenistusele järgnevad institutsioonide usaldamise pingereas kaitsevägi (79%), politsei (77%), Kaitseliit (69%), president (62%) ja NATO (61%). Kõige vähem usaldavad elanikud aga peaministrit, Riigikogu ja valitsust – nende institutsioonide puhul on mitteusaldajaid rohkem kui usaldajaid (33-41% usaldab ja 57-66% ei usalda).

Joonis 4. Institutsioonide usaldusväarsus (%; N = kõik vastajad)

Enamikke institutsioone (v.a Euroopa Liit) usaldab eestikeelne elanikkond märksa rohkem kui mitte-eestlased (Joonis 5). Suurimad erinevused ilmnevad presidendi (eestikeelsetest elanikest usaldab täielikult või pigem 80%, muukeelsetest 22%), Kaitseliidu (84% vs 35%), NATO (76% vs 28%), kaitseväge (91% vs 53%), peaministri (43% vs 10%) ning valitsuse (50% vs 22%) puhul.

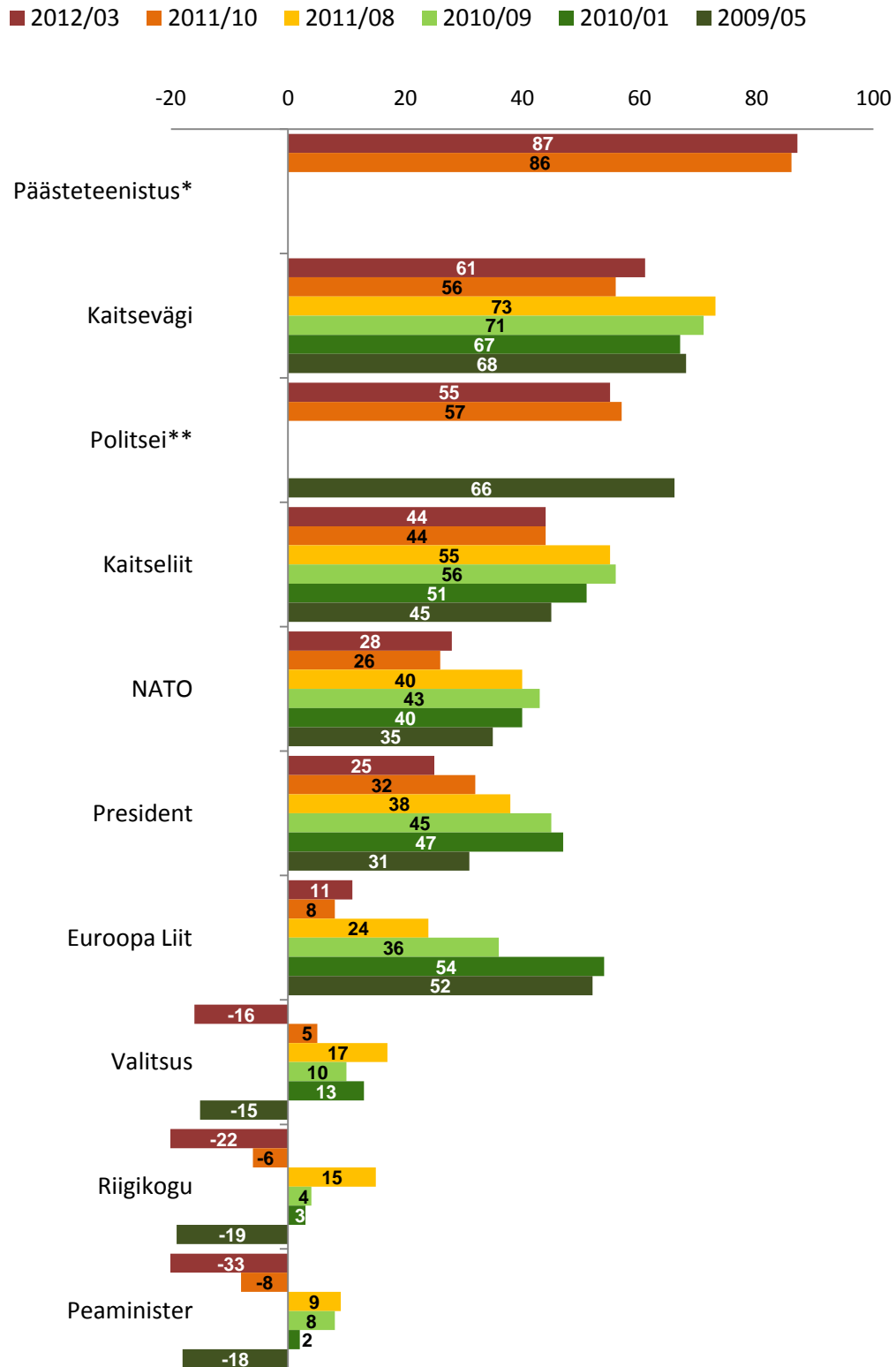
Joonis 5. Institutsioonide usaldusväärsus eesti- ja muukeelsete elanike silmis (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

Joonis 6 kajastab institutsioonide usaldussaldosid ehk seda, milline on olnud usaldajate ja mitteusaldajate osakaalu vahe viimase kolme aasta jooksul. Selgub, et **võrreldes eelmise uuringulainega on kõigi siseriiklike poliitiliste institutsioonide usaldussaldod vähenenud**: peaministril 25, valitsusel 21, Riigikogul 16 ja presidentil 7 saldopunkti võrra. Ülejäänud institutsioonide osas ei ole 2011. aasta oktoobriga võrreldes olulisi muutusi toimunud. Taoline usaldushinnangute langus on kooskõlas 2012. aasta kevadel aset leidnud mitmete ilmingutega, mille kaudu elanikud näitasid oma rahulolematust (ACTA-vastased meeleavaldused, õpetajate streik jms).

Pikemas perspektiivis vaadeldes on viimaste aastate jooksul kõige enam langenud usaldus Euroopa Liidu vastu. Kui 2010. aasta alguseni püsis Euroopa Liidu usaldussaldo mitme uuringulaine vältel stabiilselt 50 saldopunkti ringis, siis **alates 2010. aasta sügisest on usaldus Euroopa Liidu vastu järjest vähenenud** (kahes viimases uuringulaines ainult 8-11 saldopunkti). Viimane on eeldatavasti ennekõike seotud järjest laieneva võlakriisiga eurotsoonis, mis on seoses Eesti üleminekuga eurole muutunud käegakatsutavaks probleemiks.

Joonis 6. Institutsioonide usaldussaldod 2009-2012 (usaldajate ja mitteusaldajate saldo; N = kõik vastajad)

* 2011/10 uuringulaines küsiti esmakordselt Päästeteenistuse kohta (varasemates uuringutes Päästeamet).

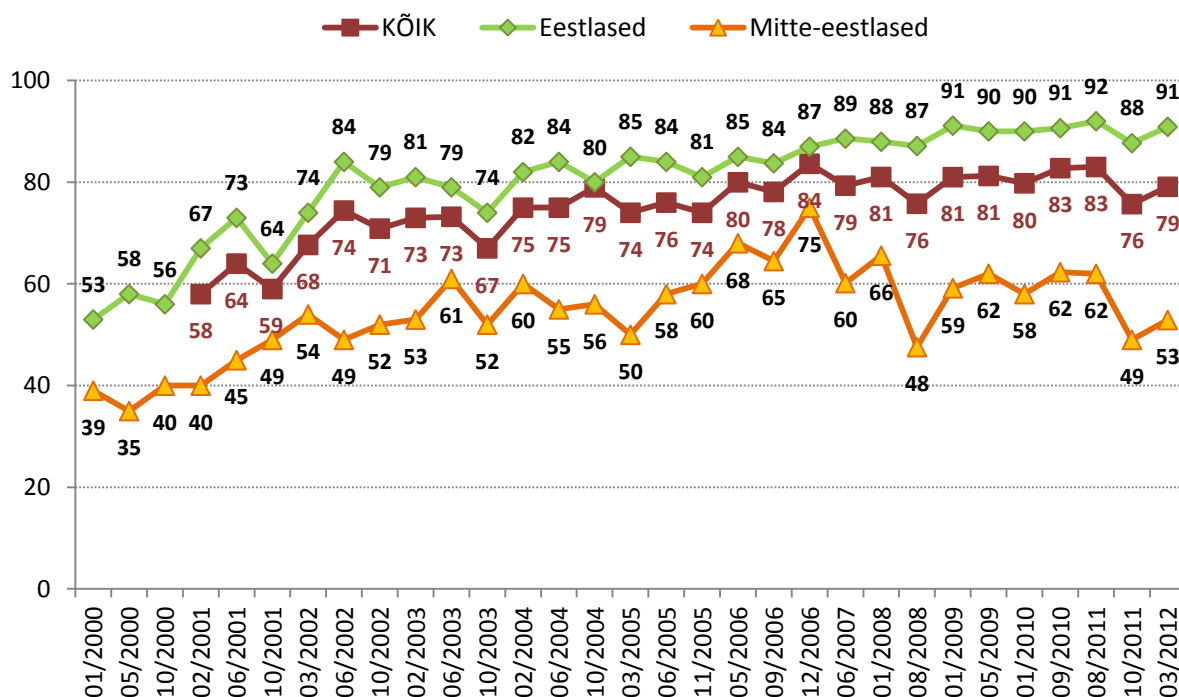
** Vahepealsetest uuringulainetes (2010-2011/08) küsiti Politsei- ja Piirivalveameti kohta.

2.2. Kaitsestruktuurid

Kaitseväge, mis on Päästeteenistuse järel usaldusväarsuse pingereas 2. kohal, **usaldab 2012. aasta märtsis 79% Eesti elanikest** (Joonis 7). Nagu eelnevatelgi aastatel püsib eestikeelse elanikkonna seas usaldusmäär märksa kõrgemal kui mitte-eestlaste hulgas – kaitseväge usaldab täielikult või kaldub usaldama 91% eestlastest ja 53% mitte-eestlastest.

Kui 2011. aasta sügisel võis täheldada kaitseväge usaldusväarsuse 7-protsendipunkti langust, siis sel korral on usaldajate osakaal pigem veidi tõusnud (siiski vaid 3% võrra). Vaadeldes kogu möödunud kümnendit, on eestlaste usaldus kaitseväge vastu küllaltki stabiilselt tõusnud (kokku umbes 30 protsendipunkti võrra, püsid alates 2009. aastast 90% ligil). Muukeelsete elanike seas valitses 2006. aasta lõpuni samuti tõusev trend, aga pärast seda on usaldusmäär olnud hüplik. Viimased suuremad usalduse langused ilmnevad mitte-eestlaste seas 2011. aasta oktoobris ja 2008. aasta augustis. Kui 2008. aastal oli eeldatavasti tegemist reaktsiooniga Eesti riigijuhtide seisukohavõttudele seoses Venemaa-Gruusia konfliktiga, siis 2011. aasta sügisel vähenenud kaitseväge usaldusele nii ühest selgitust ei leidu.

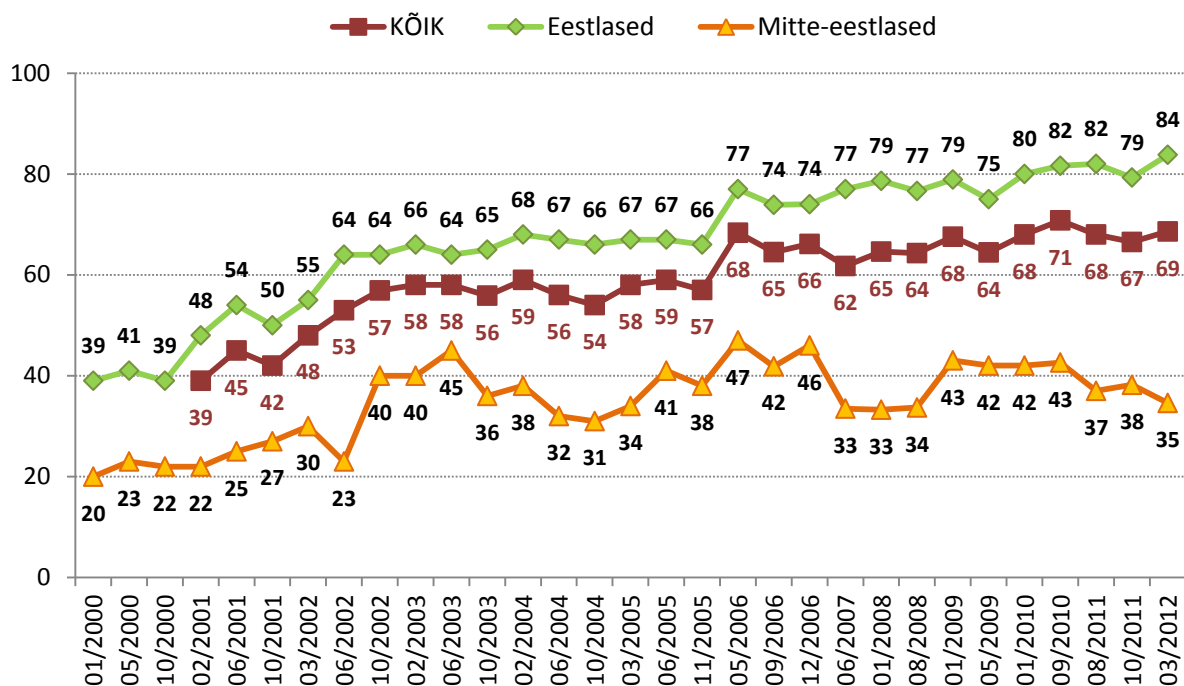
Joonis 7. Kaitseväge usaldusväarsus 2000-2012; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

Sarnaselt varasematele aastatele on Kaitseliidu usaldusmäär kaitseväge omast madalam – Kaitseliitu usaldab 2012. aasta märtsis 69% Eesti elanikest (Joonis 8). Siingi on usaldusväarsusele antud hinnangud eestlaste seas järjekindlalt kõrgemad kui muukeelsel elanikkonnal: käesolevas uuringus usaldab Kaitseliitu rekordiliselt 84% eestlastest, muukeelsest elanikkonnast aga ainult 35%. Kaitseliitu usaldavate elanike osakaal ei ole viimase kahe aasta jooksul oluliselt muutunud (täielikult või pigem

usaldajaid 67-71%.) Seega kahe viimase uuringu käigus ilmnenuid varasemast madalam usaldussaldo (vt Joonis 6 eelmises alapeatükis) ei ole seotud mitte Kaitseliitu usaldavate elanike vähenemisega, vaid mitteusaldajaid on tulnud juurde nende arvelt, kes varem ei ole osanud oma hinnangut anda (kahes viimases uuringulaines „raske öelda“ vastuseid 7-11%, 2011. aasta augustis aga 19%). Pikemas perspektiivis on eestlaste usaldus Kaitseliidu vastu küllaltki stabiilselt tõusnud (kümnekonna aasta jooksul kokku rohkem kui 40 protsendipunkti võrra); mitte-eestlaste usaldusnäitajad on üldjoontes samuti paranenud (tõustes 20% juurest 35-40% ligi), aga see aegrida sisaldab märksa enam tõuse ja languseid.

Joonis 8. Kaitseliidu usaldusväärsus 2000-2012; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

3. Julgeolek ning ohud

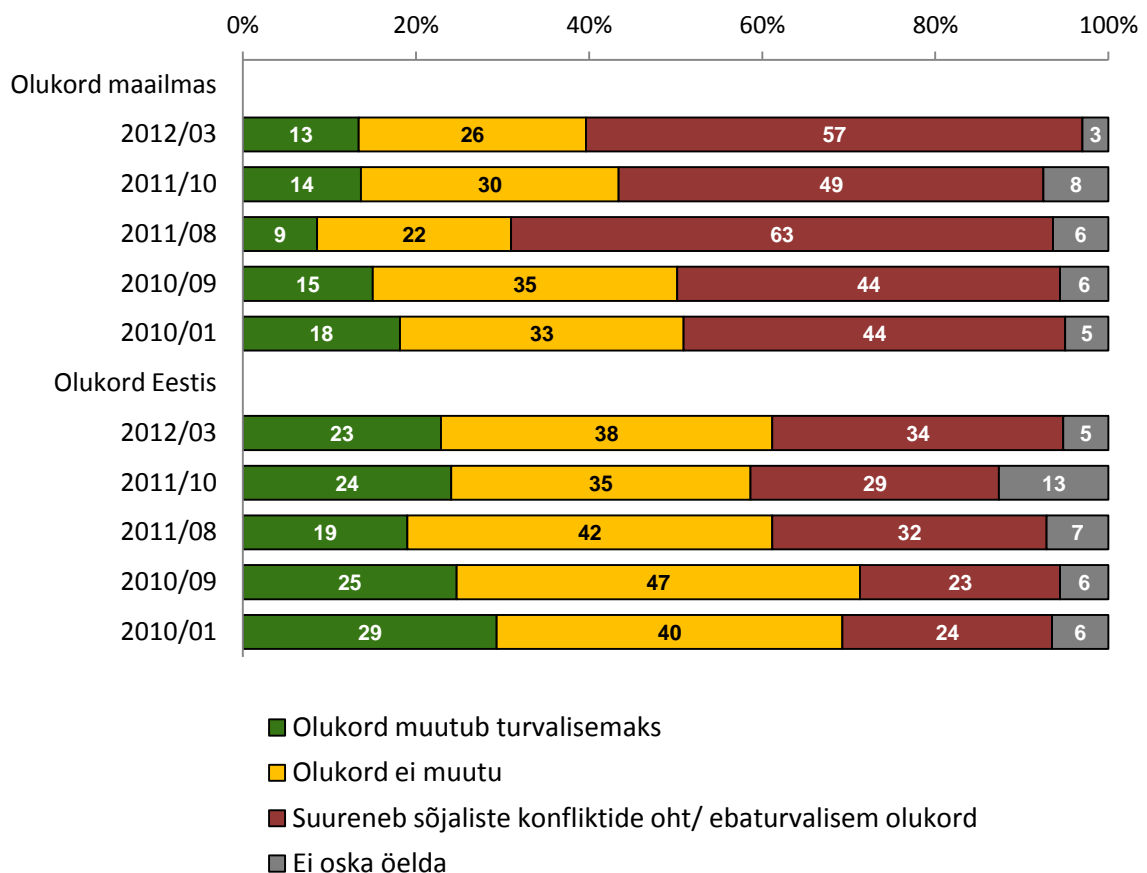
Kolmas peatükk annab ülevaate julgeolekut käsitlevatest küsimustest: milliseks prognoositakse eeloleval aastakümnel olukorda maailmas ja Eestis, milliseid ohtusid peavad elanikud lähemate aastate jooksul Eestis tõenäoliseks ning mis aitaks tagada Eesti riigi julgeolekut.

3.1. Julgeolek maailmas ning Eestis

Rohkem kui pool (57%) Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast on 2012. aasta kevadel arvamusel, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus (Joonis 9). Vastupidisel seisukohal (st prognoosib maailma turvalisemaks muutumist) on 13% ja

olukorra muutumatuna püsimit ennustab 26% inimestest. **Eesti olukorda tajuvad vastajad mõnevõrra positiivsemana kui situatsiooni maailmas:** 23% arvates elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates tingimustes, 38% hinnangul olukord ei muutu ja 34% prognoosib, et tingimused muutuvad ebaturvalisemaks. Võrreldes 2011. aasta sügisel toimunud küsitlusega on elanike ohutunnetus taaskord veidi suurenenud – suuremat sõjaliste konfliktide ohtu maailmas prognoositakse 8 ja ebaturvalisemat olukorda Eestis 5 protsendipunkti võrra rohkem kui poole aasta eest. Taoline muutus on paljuski tekkinud nende vastajate arvelt, kes ei osanud eelmises uuringulaines hinnangut anda.

Joonis 9. Olukord maailmas ja Eestis eeloleval aastakümnel* (%; N = kõik vastajad)

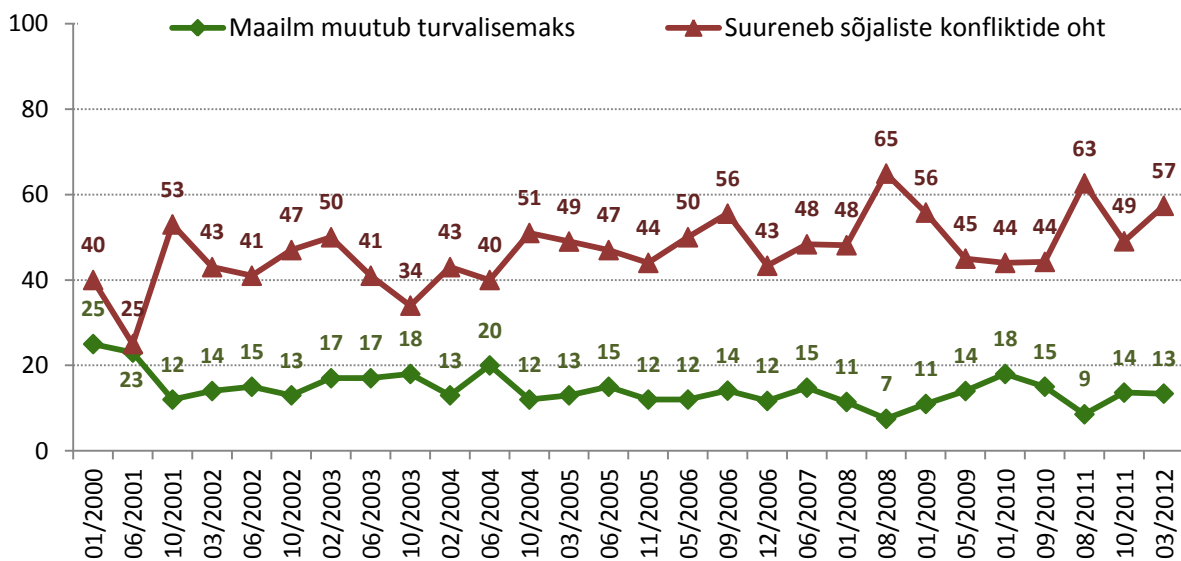
* Maailma ja Eesti olukorra kohta küsiti erinevas sõnastuses:

- Kuidas Te arvate, kas eeloleval aastakümnel muutub maailm turvalisemaks ja sõjaliste konfliktide oht väheneb või vastupidi, suureneb ebastabiilsus ja maailmas kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus?
- Mis Te arvate, milliseks kujuneb olukord Eestis? Kas Eesti elanikud elavad kümne aasta pärast praegusest turvalisemates või ebaturvalisemates [enne 2011/10: konfliktiohtlikumates] tingimustes?

Kohalikku olukorda hinnates usuvad eestlased muukeelsest elanikkonnast sagedamini turvalisema Eesti ühiskonna tekkesse: praegusest turvalisemaid tingimusi prognoosib 25% eesti- ja 18% muukeelsetest vastajatest, ebaturvalisemaid tingimusi aga vastavalt 32 ja 38 protsenti. Maailma olukorda prognoosides suhtluskeele alusel olulisi erinevusi ei ilmne.

Maailma olukorrale antud hinnangute pikemaajalisest võrdlusest ilmneb, et suuremat sõjaliste konfliktide ohtu kajastav näitaja on olnud kogu eelneva kümnendi vältel väga hüplik, kõikudes vahemikus 25-65 protsenti (Joonis 10). Käesoleva uuringu tulemus, mille põhjal 57% elanikest prognoosib eelolevaks aastakümneks sõjaliste konfliktide ohtu suurenemist maailmas, näitab, et Eesti elanike ohutunnetus on hetkel kõrgem kui enamikes varasemates uuringulainetes. Põhjus võib osaliselt peituda selles, et suurenemas on oht Iraani ja Iisraeli vahelise sõjalise konflikti puhkemiseks, mis võib võtta laiemad mõõtmed, ning verevalamine Süürias ei ole samuti veel lahendust leidnud.

Joonis 10. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel; 2000-2012 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

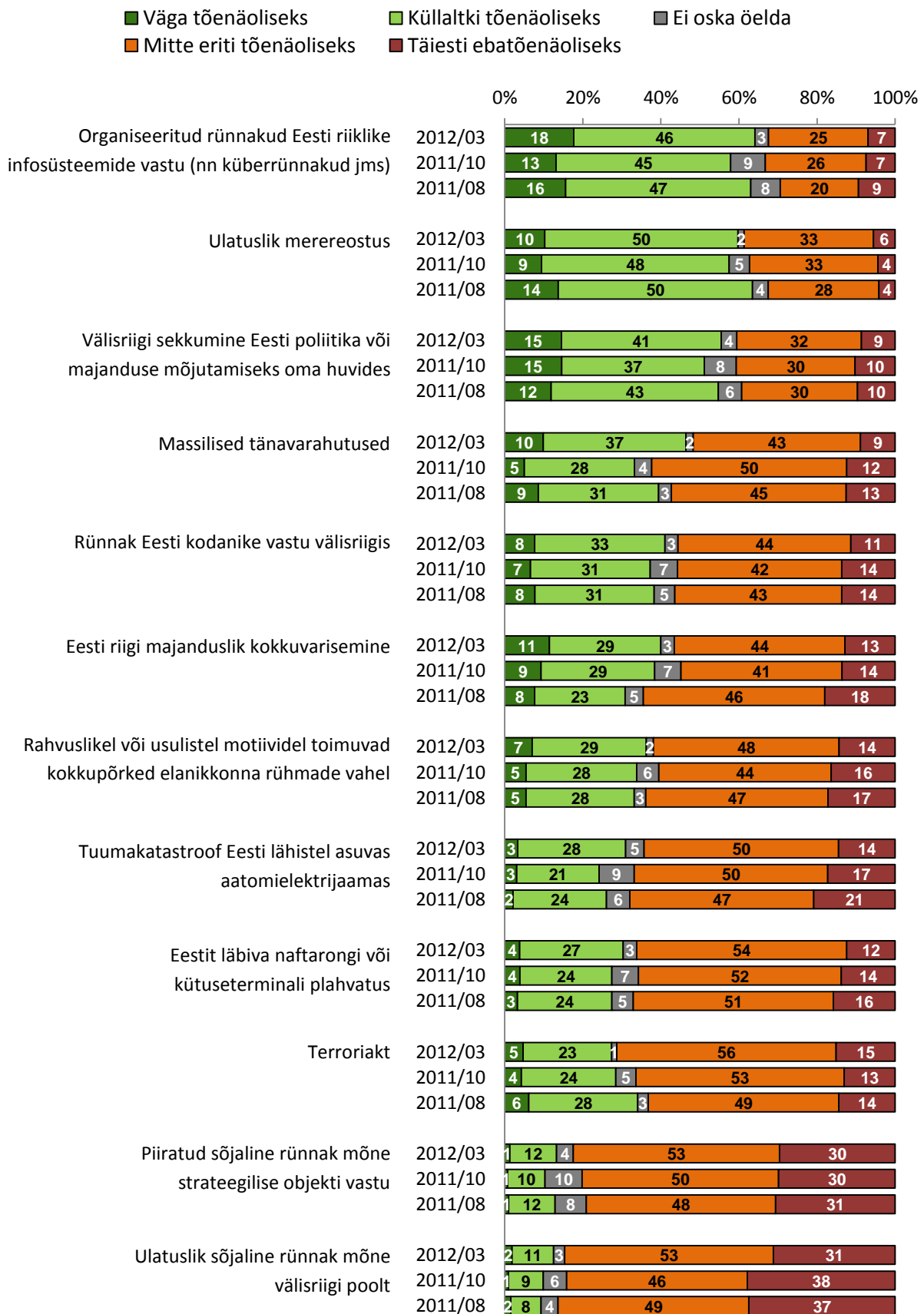

3.2. Ohud Eestile

Saamaks ülevaadet, millised on elanike arvates kõige tõenäolisemad ohud Eesti riigile, paluti vastajail hinnata 12 erineva võimaliku ohu esinemise tõenäosust lähemate aastate jooksul. Valdava osa ohtude puhul leidis vastajate seas antud ohtu ebatõenäoliseks pidavaid inimesi rohkem kui neid, kelle arvates see võib Eestit lähiaastail ähvardada (Joonis 11). Siiski ilmnis kolm ohtu, mille puhul enam kui pooled vastanuist pidasid seda Eestis lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks: 64% elanike arvates võib toimuda organiseeritud rünnak (**nn küberrünnak**) Eesti riiklike infosüsteemide vastu, 60% hinnangul võib riiki tabada **ulatuslik merereostus** ning 55% arvates võib mõni **välisriik sekkuda Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides**.

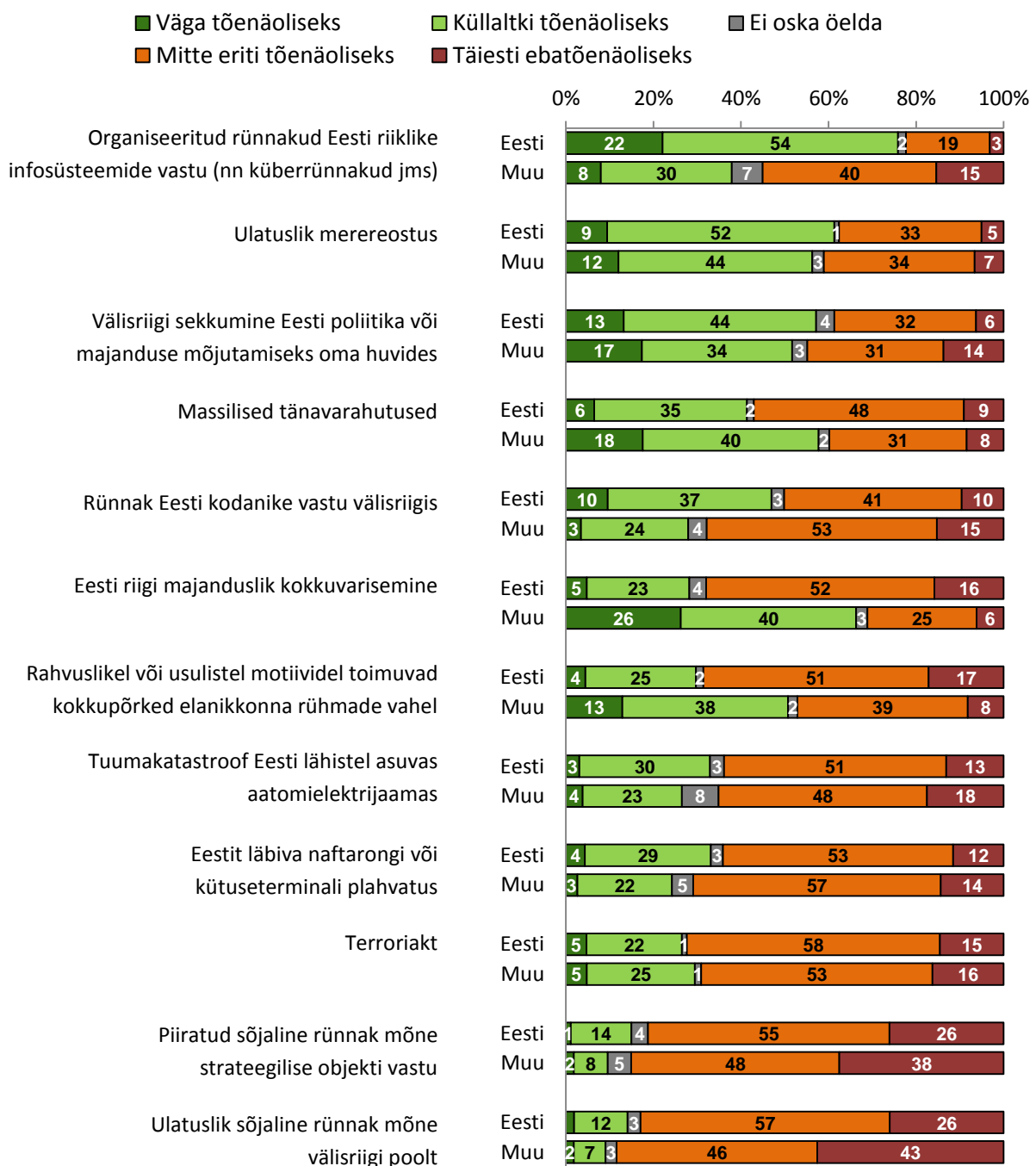
Teiste võimalike ohtude puhul peetakse esinemistõenäosust väiksemaks: massilised tänavarahutused on väga või küllaltki tõenäolised 46%, rünnak Eesti kodanike vastu välisriigis 41%, Eesti riigi majanduslik kokkuvarisemine 40%, rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvad kokkupõrked elanikkonna rühmade vahel 36%, tuumakatastroof Eesti lähistel asuvas aatomielektijaamas 31%, Eestit läbiva naftarongi või kütuseterminali plahvatus 30% ning terroriakt 27% elanike arvates. Kõige ebatõenäolisemad on elanike hinnangul sõjalised rünnakud: nii piiratud sõjaline rünnak mõne strateegilise objekti vastu kui ka ulatuslik sõjaline rünnak mõne välisriigi poolt on tõenäoline 13% inimeste sõnul.

Joonis 11. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul (%); N = kõik vastajad)

Suurim muutus, mis on eelmise uuringulainega võrreldes elanike hinnangutes toimunud, puudutab massilisi tänavarahutusi. 2011. aasta oktoobris pidas massiliste tänavarahutuste esinemist Eestis tõenäoliseks kolmandik elanikest (33%), käesoleva uuringu põhjal aga peaaegu pooled (46%). Tänavarahutuste varasemast tõenäolisemaks pidamine on eeldatavasti seotud 2012. aasta kevadel toimunud meeleavaldustega (nt õpetajate kõrgema palga toetuseks või ACTA-leppe ratifitseerimise vastu), mis näitasid, et Eesti inimesed on teatud juhtudel valmis tänavatele tulema. Ülejäänud ohtude puhul on ajalised erinevused märksa väiksemad.

Joonis 12. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) ; N = kõik vastajad)

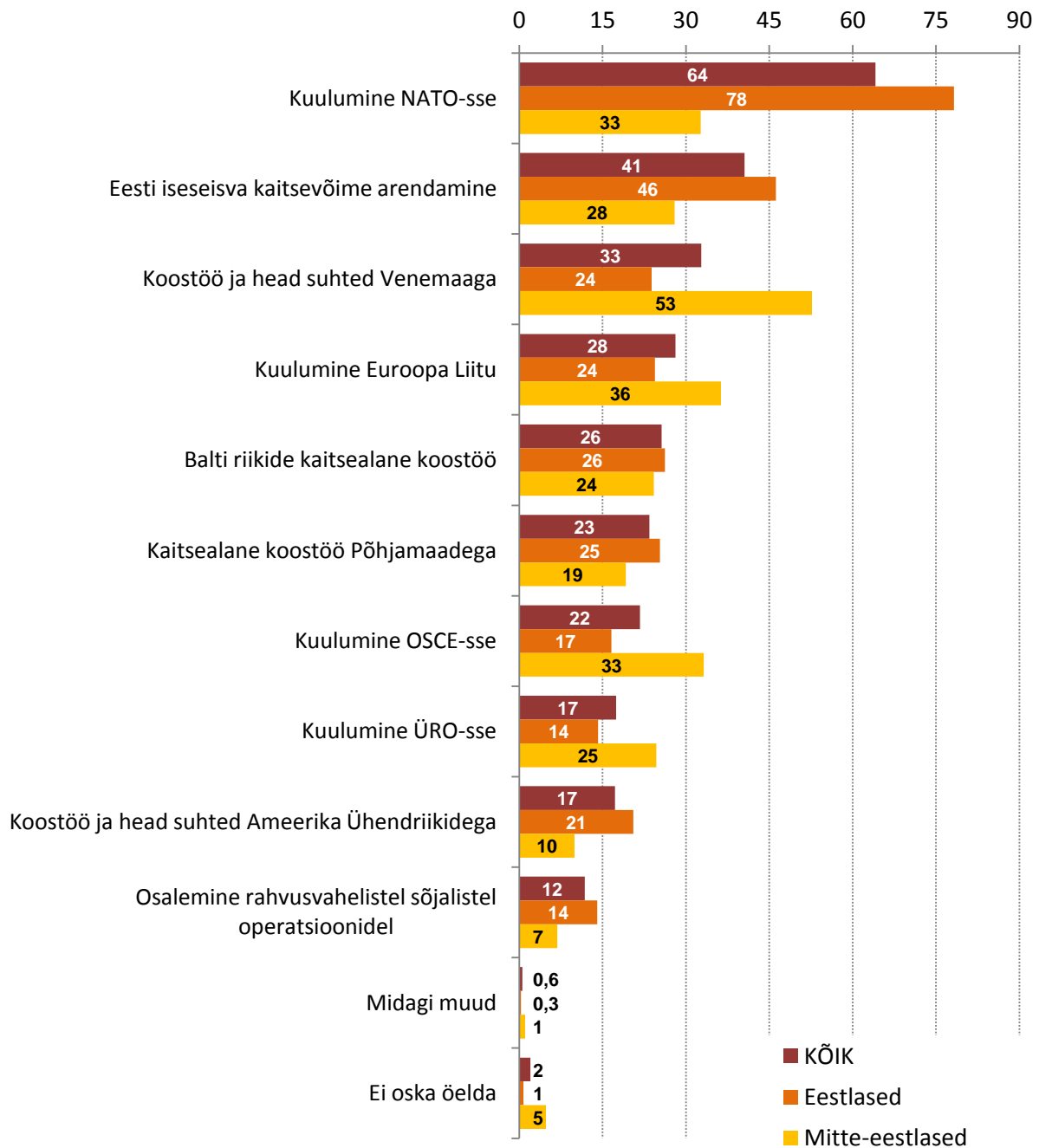
Tulemusi vastajate **peamise suhtluskeele alusel vaadeldes ilmnevad suurimad erinevused nn küberrünnakute ja riigi majandusliku kokkuvarisemise ohu tajumises (Joonis 12)**. Küberrünnakute ohtu peavad eestikeelsed vastajad märksa tõenäolisemaks kui mitte-eestlased (vastavalt 76% ja 38%), mis tõenäoliselt kõneleb erinevast informeeritusest antud ohu küsimuses. Eesti riigi majanduslikku kokkuvarisemist lähiaastatel pelgavad aga ennekõike muukeelsed elanikud (66%, eestlastest 28%), mis võib olla seotud asjaoluga, et Venemaa telekanalid on pika aja jooksul edastanud teateid masendavast majanduslikust olukorrast Balti riikides. Lisaks peavad mitte-eestlased eestlastest tõenäolisemaks rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvaid kokkupõrkeid elanikkonna rühmade vahel (51% vs 30%) ning massilisi tänavarahutusi (58% vs 41%). Eestikeelsed elanikud seevastu peavad mitte-eestlastest veidi sagedamini tõenäoliseks välisriigis toimuvaid Eesti kodanike vastaseid rünnakuid (47% vs 28%) ja Eestit läbiva naftarongi või kütuseterminali plahvatust (33% vs 24%). Sõjaliste rünnakute ohu puhul hakkab silma eeskätt asjaolu, et muukeelse elanikkonna hulgas leidub rohkem neid vastajaid, kes peavad nii välisriigi ulatuslikku rünnakut kui mõne strateegilise objekti vastu suunatud piiratud rünnakut täiesti ebatõenäoliseks.

3.3. Julgeoleku tagatised

Sarnaselt varasematele uuringutele paluti vastajail nimetada kuni kolm olulisemat tegurit, mis tagavad nende arvates Eesti riigile suurima julgeoleku. **Eesti elanikud peavad riigi peamiseks julgeolekutagatiseks NATO-sse kuulumist** – seda nimetab ühe olulise tegurina ligikaudu 2/3 vastajaist (64%) (Joonis 13). Käesoleva uuringu põhjal on olulisuselt teisel kohal Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine, mida mainib olulise julgeolekutagatisena 41% eestimaalastest. Sellele järgnevad koostöö ja head suhted Venemaaga (33%), Euroopa Liitu kuulumine (28%), kaitsealane koostöö Balti riikide ja Põhjamaadega (vastavalt 26% ja 23%) ning Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni kuulumine (22%).

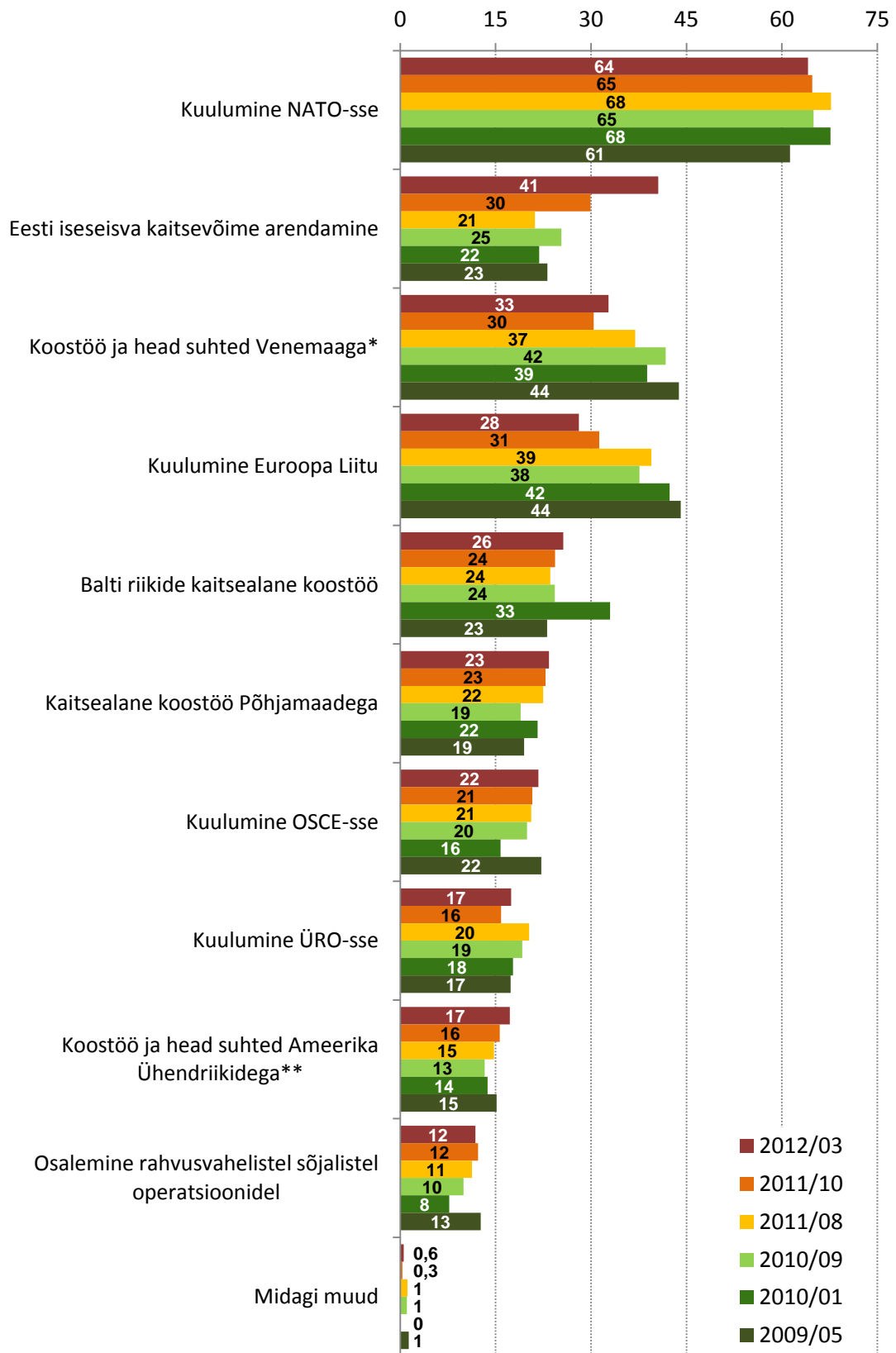
Eestlaste ja muukeelsete elanike arvamused on siinkohal jätkuvalt väga erinevad. **Eestikeelsed vastajad panevad rõhku ennekõike NATO-sse kuulumisele** (78% mainib seda ühena kolmest olulisest julgeoleku tagatisest; muukeelsetest elanikest vaid 33%), **muukeelsed elanikud aga näevad peamise julgeolekugarantiina koostööd ja häid suhteid Venemaaga** (53%; eestikeelsetest 24%). Olulisuselt järgmiseks julgeolekut tagavaks teguriks peavad eestikeelsed elanikud Eesti iseseisva kaitsevõime arendamist (46%; muukeelsetest 28%); mitte-eestlaste arvates aga on Venemaaga koostöö tegemise kõrval olulisuselt teiseks tagatiseks Euroopa Liitu kuulumine (36%; eestikeelsetest 24%). Lisaks peavad muukeelsed elanikud eestlastest märksa sagedamini julgeoleku tagamisel oluliseks Eesti kuulumist Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (33% vs 17%) ning ÜRO-sse (25% vs 14%). Eestlased aga tähtsustavad muukeelsetest vastajatest enam koostööd ja häid suhteid Ameerika Ühendriikidega (21% vs 10%) ning rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist (14% vs 7%).

Joonis 13. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Joonis 14 annab ülevaate Eesti julgeoleku tagatistest viimase kuue uuringulaine põhjal. Jooniselt ilmneb, et viimase kolme aasta jooksul on Eesti julgeolekust rääkides **vähenenud Euroopa Liidu ja Venemaa rolli mainimine** ning kahes viimases uuringus on peetud **varasemast enam oluliseks Eesti iseseisva kaitsevõime arendamist**. Viimati mainitud muutus avalikus arvamus tundub olevat loogiline olukorras, kus pikemas perspektiivis võib NATO mõju Euroopas langeda, sest USA plaanib sõjaväekontingendi vähendamist.

Joonis 14. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); 2009-2012 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

* Enne käesolevat uuringulainet (2012/03) oli sõnastus: „Koostöö ja heanaaberlikud suhted Venemaaga“.

** Enne käesolevat uuringulainet (2012/03) oli sõnastus: „Head suhted Ameerika Ühendriikidega“.

4. Eesti elanikkonna kaitsetahe

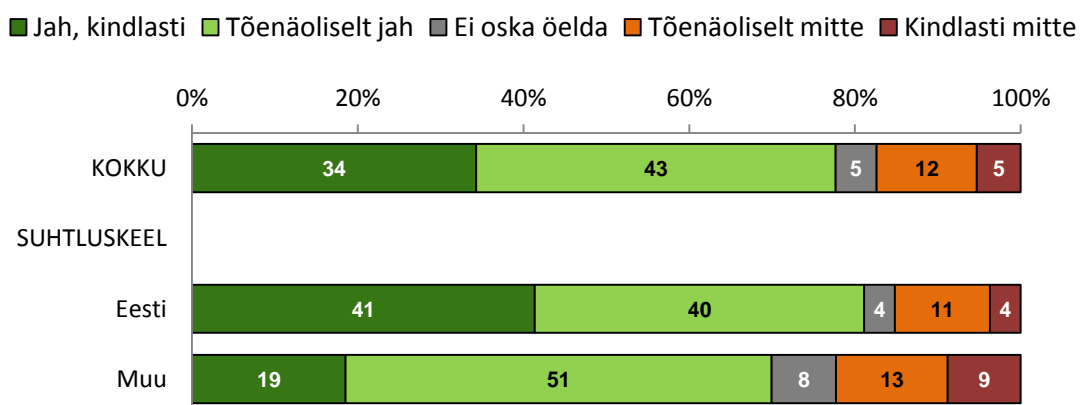
Neljas peatükk käsitleb kaitsetaht: esmalt kajastatakse elanike suhtumist aktiivsesse kaitsetegevusse nii riigi kui indiviidi tasandil, seejärel soovi kallaletungi korral Eestist lahkuda ning lõpetuseks elanike informeeritust sellest, kuidas võimaliku kallaletungi korral Eestit kaitsta.

4.1. Suhtumine aktiivsesse kaitsetegevusse

Sarnaselt varasematele uuringulainetele kaardistati elanike suhtumist aktiivsesse kaitsetegevusse läbi kahe erineva küsimuse: „Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?“, „Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses?“. Neist esimene uurib hoiakuid Eesti relvastatud kaitsevajaduse suhtes ja teine elanike endi valmisolekut kaitsetegevusse panustada.

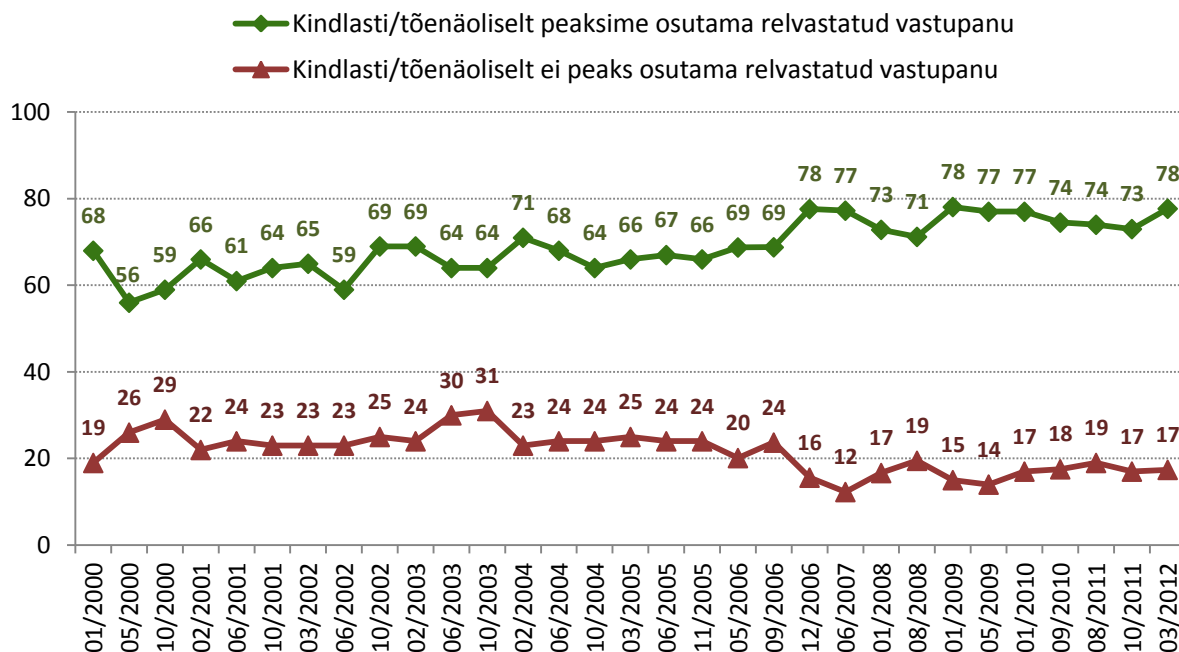
Relvastatud vastupanu osutamist peab võõrriigi rünnaku korral kindlasti vajalikuks 34% ja tõenäoliselt vajalikuks 43% elanikest (Joonis 15). Seega **kokku soosib sõjalise vastupanu osutamist 78%, mittevajalikuks peab seda aga 17% Eesti elanikkonnast**. Eestikeelsed vastajad peavad relvastatud vastupanu vajalikumaks kui mitte-eestlased (kindlasti vajalik vastavalt 41% eesti- ja 19% muukeelsete elanike arvates). Lisaks kalduvad relvastatud vastupanu osutamist keskmisest sagedamini kindlasti vajalikuks pidama ka madala haridustasemega (41% põhiharidusega inimestest) ja meessoost vastajad (39%, naistest 30%).

Joonis 15. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik (%) ; N = kõik vastajad)

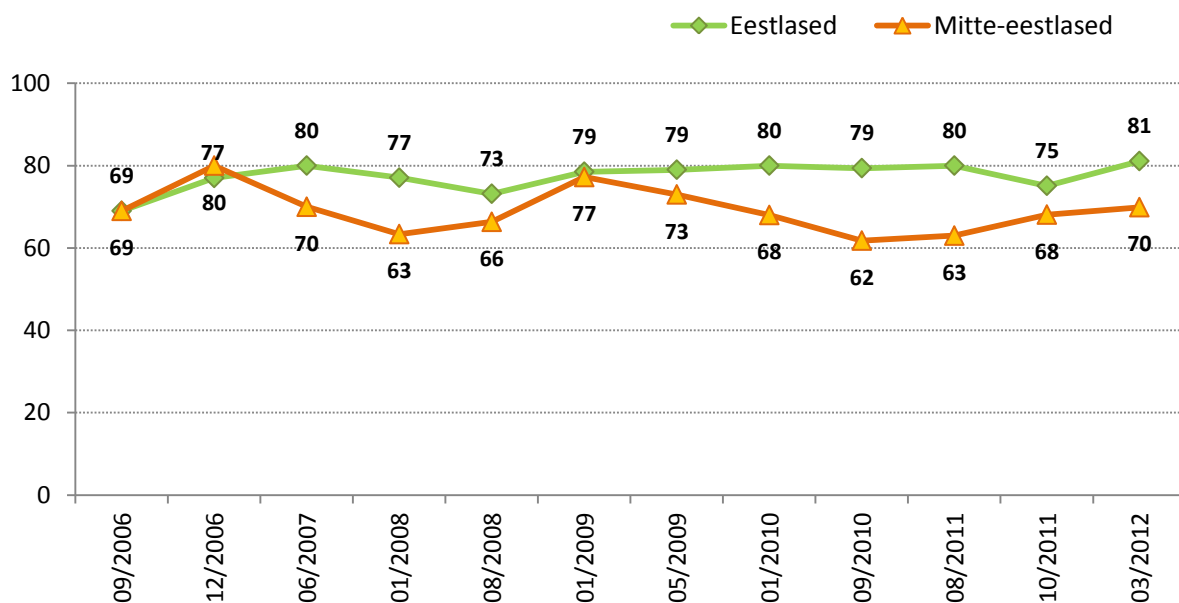
2012. aasta kevadel on relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidavate inimeste osakaal võrreldes paari eelneva uuringulainega veidi kõrgem (78% mulluse 73% asemel) (Joonis 16). Antud väike muutus tuleb eeldatavasti sisse nende vastajate vähenemise arvelt, kes ei oska oma seisukohta öelda (hetkel 5%, eelmisel korral 10%). Kogu kümneaastast uuringuperioodi vaadeldes võib täheldada, et relvastatud vastupanu soosivate elanike osakaal on pikkamööda tõusnud.

Joonis 16. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik; 2000-2012 võrdlus* (%; N = kõik vastajad)

* Alates 2011/10 uuringulainest on kasutusel täiendatud küsimuse sõnastus, kuhu on lisatud „sõltumata ründajast“: Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?

Joonis 17. Rünnaku korral relvastatud vastupanu osutamise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2012* (kindlasti ja tõenäoliselt relvastatud vastupanu vajalikuks pidajate %; N = kõik vastajad)

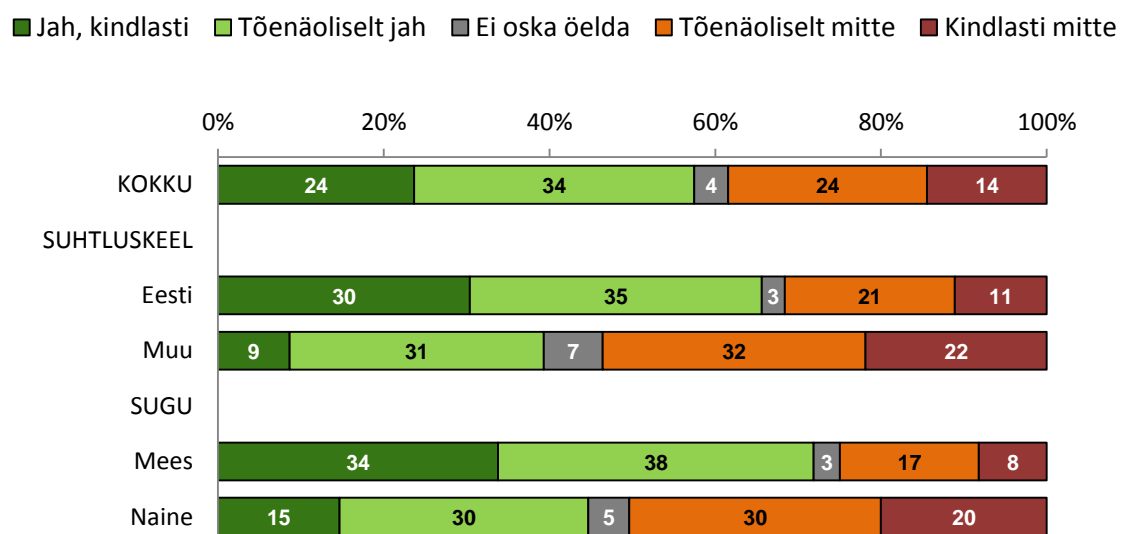
* Alates 2011/10 uuringulainest on kasutusel täiendatud küsimuse sõnastus, kuhu on lisatud „sõltumata ründajast“: Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?

Joonis 17 kajastab relvastatud vastupanu osutamist pooldavate hoiakute osakaalu eesti- ja muukeelsete elanike seas perioodil 2006-2012. Viimase kuue aasta jooksul on eesti- ja muukeelsete elanike hinnangud olnud kord sarnasemad, kord erinevamad. 2011. aasta oktoobris ilmnisid küllaltki sarnased hoiakud (erinevus 7%), mis olid tingitud sellest, et eestlaste hulgas antud näitaja langes ja mitte-eestlaste seas tõusis. Käesolevas uuringulaines on erinevused taaskord veidi suurenenud: 2012. aasta kevadel peab võõrriigi rünnaku korral relvastatud vastupanu vajalikuks 81% eestlastest ja 70% muukeelsetest vastajatest. Kogu perioodi vaadeldes ilmneb, et eestlaste poolehoid relvastatud vastupanu osutamisele on püsinud märksa stabiilsemana kui muukeelsel elanikkonnal (viimati mainitud grupis poolehoidu langus 2007. ja 2010. aastal).

Sarnaselt eelnevatele uuringutele ilmnes ka tänavu, et **elanike valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda on madalam kui riigi tasandil relvastatud kaitsetegevust soosivate inimeste osakaal**. Riigi tasandil peab relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks 78%, ise oleks aga valmis oma võimete ja oskuste kohaselt kaitsetegevuses osalema 57% elanikest (Joonis 18). Täpsemalt selgus uuringust, et 24% inimestest oleks kindlasti ja 34% oleks tõenäoliselt valmis kaitsetegevuses osalema. Vastupidisel arvamusel on üle kolmandiku vastu – 14% ei ole kindlasti ja 24% ei ole tõenäoliselt valmis kaitsetegevusse panustama. Oma valmisolekut ei oska hinnata 4% elanikest.

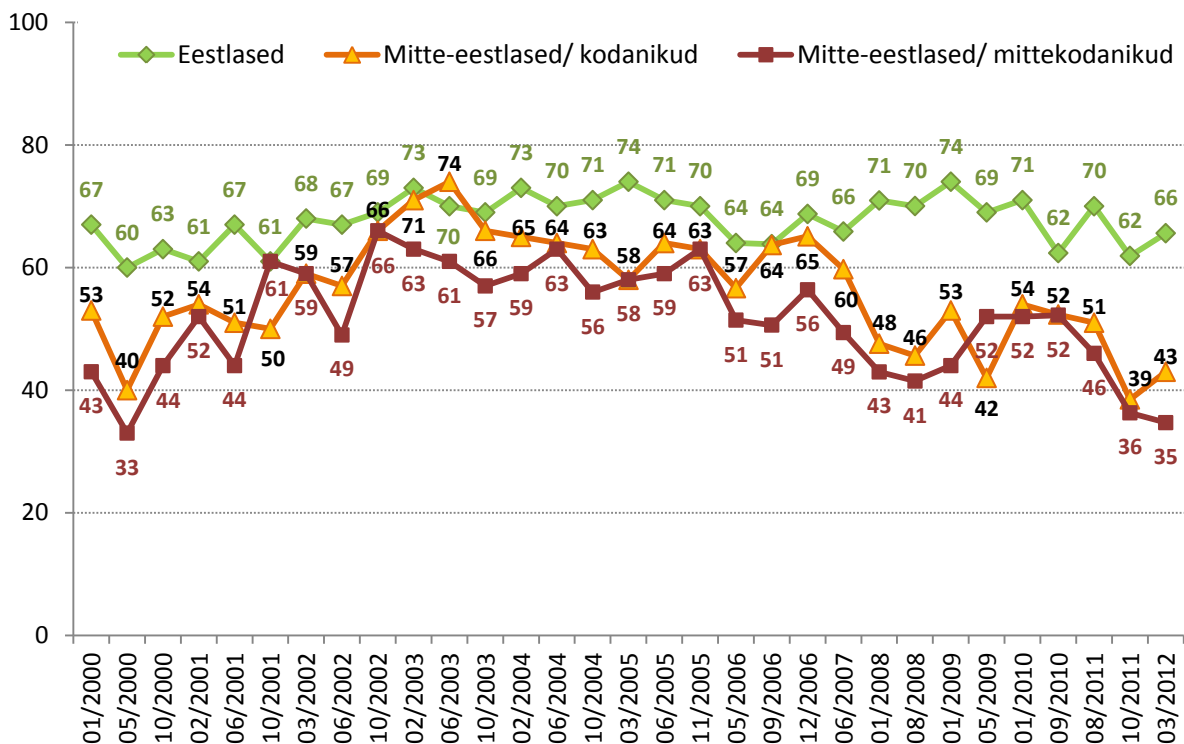
Teine lahkeli, mis üldise kaitsetegevuse pooldamise ja isikliku valmisoleku vahel ilmneb, seostub eesti- ja muukeelsete elanike hoiakute erinevusega. Riiklikul tasandil peavad muukeelsed elanikud relvastatud kaitsetegevust vaid mõnevõrra vähem vajalikuks kui eestlased (70% vs 81%), aga isiklik **valmisolek oma võimete ja oskuste kohaselt ise kaitsetegevuses osaleda on muukeelsel elanikkonnal oluliselt väiksem** – eestlastest oleks valmis kaitsetegevuses osalema 66%, mitte-eestlastest aga ainult 39%. Meeste kaitsetegevuses osalemise valmidus on kõrgem kui naistel (vastavalt 72% ja 45%).

Joonis 18. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestile tungitaks kallale (%) (N = kõik vastajad)

Kui vaadelda osalusvalmiduse ajalist muutumist, siis ilmneb, et aastal 2006. oli Eesti kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsetahe võrreldaval tasemel eestlaste kaitsetahtega, aga alates 2007. aastast (st pronksiöö sündmuste järgselt) on nii Eesti kodakondsusega kui ka kodakondsuseta mitte-eestlaste kaitsevalmidus olnud märgatavalt madalamal tasemel (Joonis 19). Hiljutisi muutusi ilmestab kõige enam see, et 2011. aasta oktoobris läbi viidud uuringulainest ilmnis üldine järsk kaitsevalmiduse vähenemine (eestlaste seas 8%, Eesti kodakondsusega mitte-eestlaste seas 12% ning mittekodanike seas 10% võrra). Käesoleva uuringu põhjal võib täheldada, et 2012. aasta kevadeks ei ole suuri muutuseid toimunud, aga nii eesti- kui muukeelsete kodanike kaitsetahe on veidi taastunud.

Joonis 19. Kallaletungi korral kaitsetegevuses osalemiseks valmis olevate elanike osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2012 (kindlasti ja tõenäoliselt osalemiseks valmis olijate %; N = kõik vastajad)

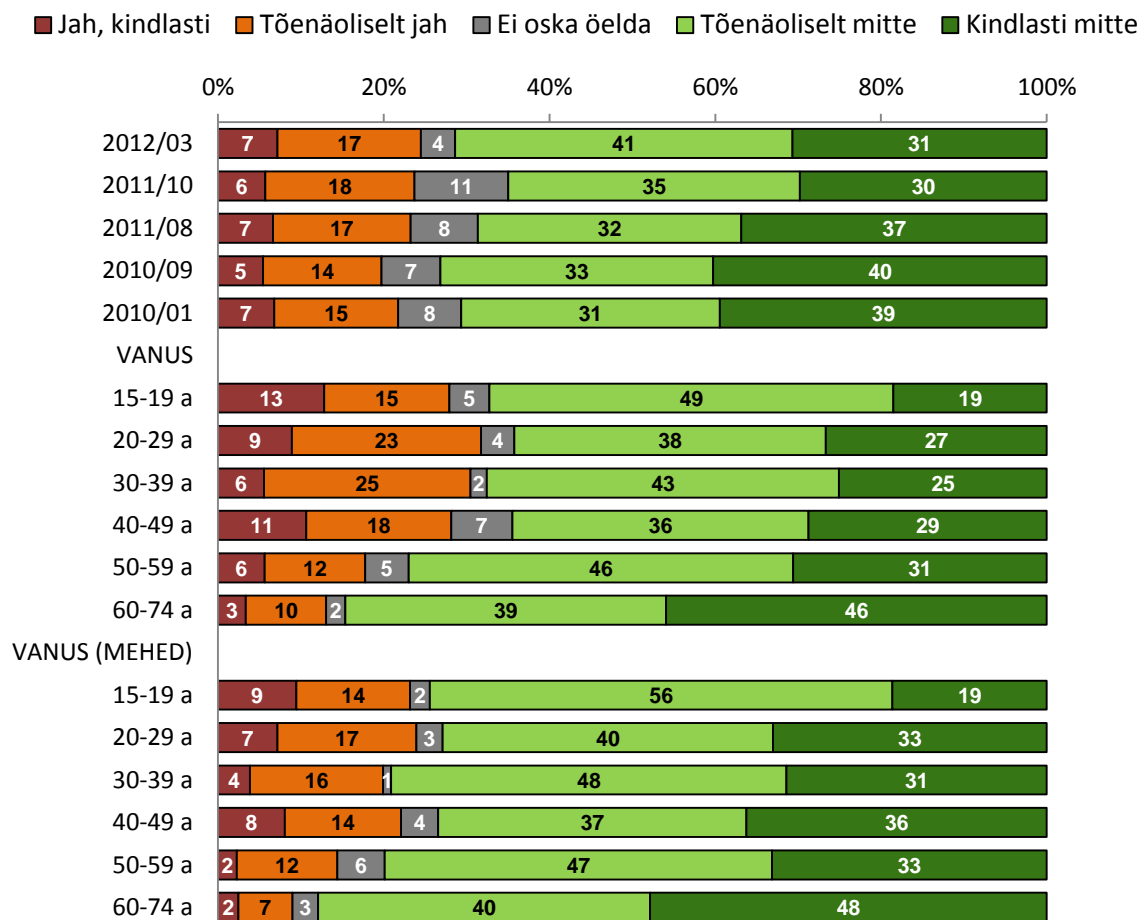

4.2. Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda

Uuringu tulemustest selgub, et juhul, kui Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist iga neljas inimene: 7% püüaks enda hinnangul taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 17% teeks seda tõenäoliselt (Joonis 20). Vastupidisel arvamusel on üle 2/3 elanikest: 31% kindlasti ei püüaks ja 41% tõenäoliselt ei püüaks ohuolukorras Eestist lahkuda. Mitte mingit seisukohta ei oska selles küsimuses võtta 4% vastajaist (eelmisel korral 11%). Kahest viimasest uuringulainest selgub, et võrreldes varasemaga on vähenenud nende elanike osakaal, kes kindlasti ei püüaks kallaletungi korral Eestist lahkuda (2010. aastal oli neid 39-40%, viimaste uuringute põhjal 30-31%). Lahkuda soovijate osakaal samas ei ole märgatavalt suurenenud; see on püsinud vahemikus 20-25%.

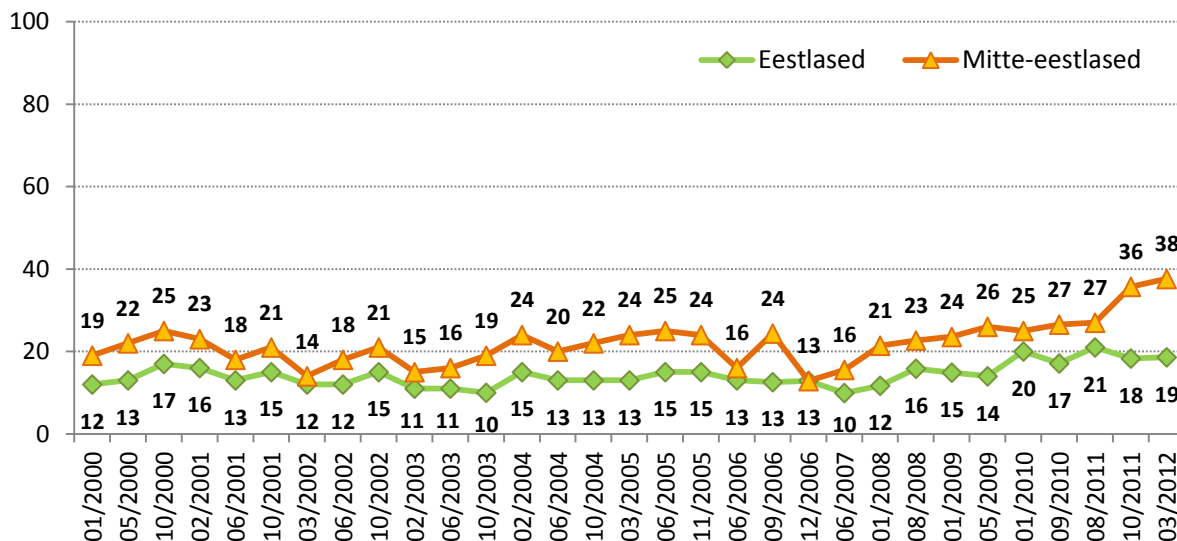
Kallaletungi korral lahkumise soovi vanusegruppide lõikes vaadeldes ilmneb, et alla 50-aastaste elanike seas leidub Eestist lahkuda püüdjaid märksa rohkem kui vanemate inimeste hulgas. Lisaks selgub, et naised püüaksid ohuolukorras meestest enam Eestist lahkuda (vastavalt 30% naistest ja 19% meestest).

Joonis 20. Eestist lahkumise tõenäosus, juhul kui Eestile tungitaks kallale (%; N = kõik vastajad)

Muukeelsete elanike soov sõjaohu korral Eestist lahkuda on valdavalt olnud mõnevõrra suurem kui eestlastel (Joonis 21). Kui varem jäid eesti- ja muukeelsete elanike vahelised erinevused üldjuhul 10 protsendi piiresse, siis alates 2011. aasta oktoobris läbi viidud uuringust on erinevus märksa suurem: **kallaletungi korral püüaks enda hinnangul Eestist lahkuda 19% eestlastest ja 38% mitte-eestlastest**. Sõjaohu olukorras kindlasti lahkuda püüdjaid on eestikeelsete vastajate seas 4%, muu keeletaustaga inimeste hulgas aga koguni 13%. Muukeelsete vastajate suuremat lahkumissoovi võib mõjutada asjaolu, et neist üle 40% ei oma Eesti kodakondsust (sh peaaegu pooltel mittekodanikest on Venemaa kodakondsus) ja nad võivad ohu korral püüda oma kodumaale tagasi minna. Lisaks nõrgematele sidemetele Eesti riigiga võivad mitte-eestlaste suuremat lahkumissoovi mõjutada ka praktilised põhjused – näiteks on välisriigis sugulasi, kelle juurde on vajadusel võimalik minna.

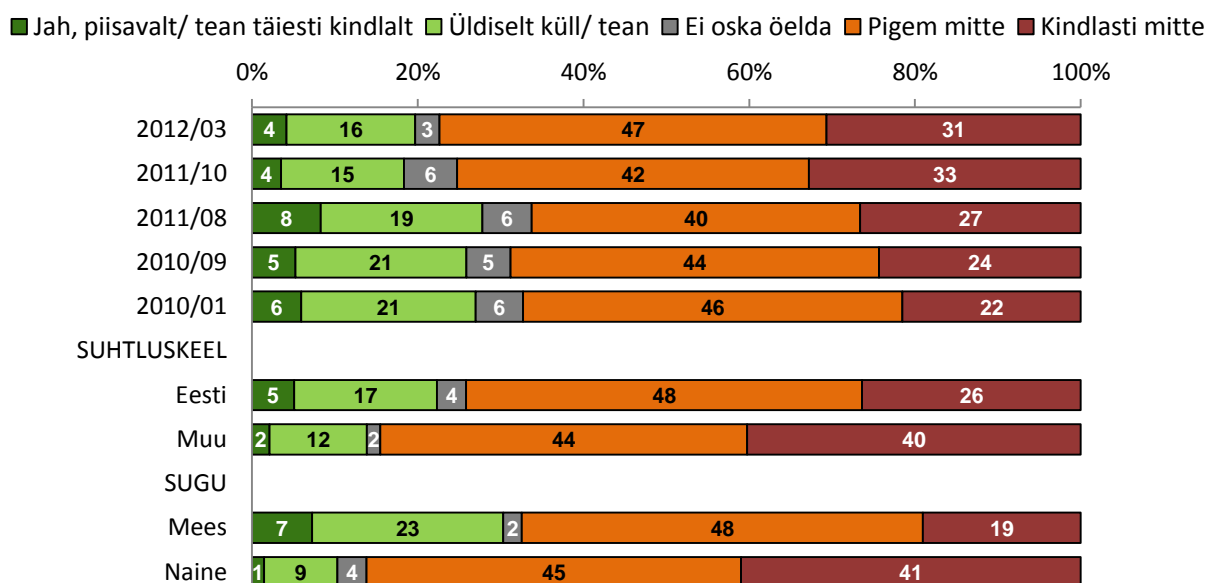
Joonis 21. Kallaletungi korral Eestist lahkuda soovijate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2012 (kindlasti ja tõenäoliselt lahkuda püüdjate %; N = kõik vastajad)

4.3. Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral

Elanike teadlikkusest ülevaate saamiseks paluti vastajal endal hinnata, kas ta on piisavalt informeeritud sellest, mida ta saaks teha Eesti kaitseks, juhul kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung. Tulemused näitavad, et **elanikud hindavad oma oskust võimaliku kallaletungi korral käituda küllaltki madalalt**: vaid iga viies inimene (20%) teaks, mida ta saaks taolises olukorras riigi kaitsmiseks teha, 77% aga ei ole sellest informeeritud (31% kindlasti ei teaks ja 47% pigem ei teaks) (Joonis 22).

Joonis 22. Informeeritus sellest, mida saaks teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung (%; N = kõik vastajad)

Kahes viimases uuringulaines on teadlike elanike osakaal olnud varasemast väiksem, jäädes 18-20 protsendi piiresse (kolmel varsemal korral pidas end informeerituks 26-28% elanikest). Sarnaselt eelmistele uuringutele hindavad mehed oma informeeritust paremaks kui naised (30% vs 10%) ja eestlased paremaks kui muukeelsed vastajad (22% vs 14%). Vanuse lõikes on keskmisest informeeritumad alla 40-aastased inimesed.

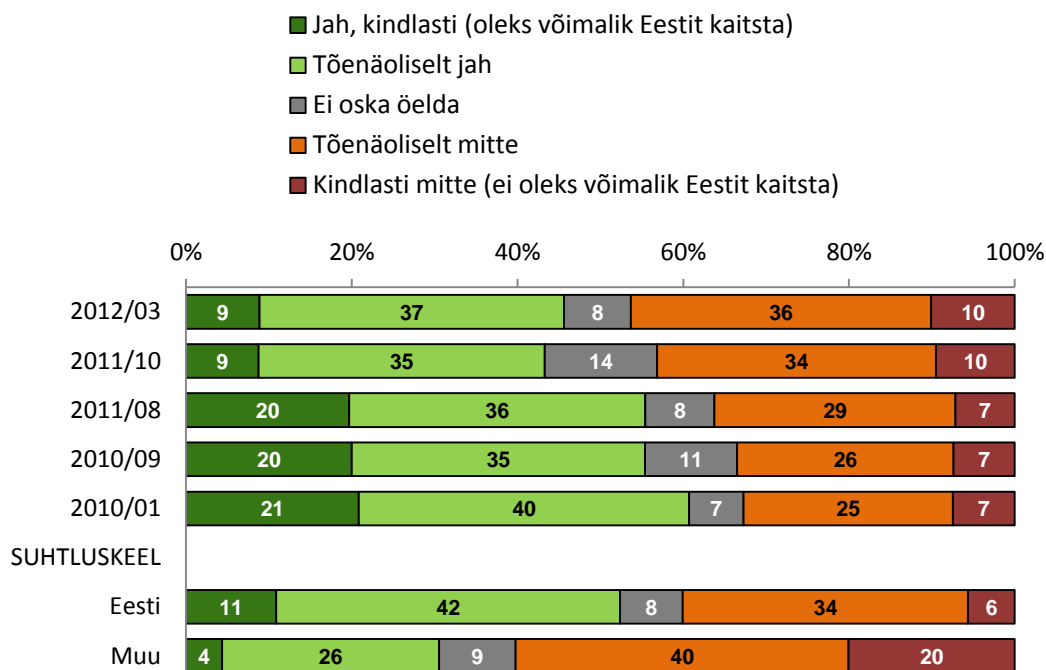
5. Eesti kaitsevõime

Viies peatükk kajastab elanike hoiakuid seoses Eesti kaitsevõime, kaitsekulutuste mahu ja riigi tegevusega riigikaitse arendamisel.

5.1. Hinnang Eesti kaitsevõimele

Hindamaks elanike usku Eesti riigi kaitsevõimesse, paluti vastajail öelda, kas nende arvates oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni. Vastajate arvamusel jagunevad siinkohal täpselt pooleks: **46% elanikest leiab, et Eesti kaitsmine oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik, sama paljud ei pea seda võimalikuks** (Joonis 23).

Joonis 23. Hinnang Eesti kaitsevõimele võõrriigi relvastatud kallaletungi korral* (%; N = kõik vastajad)

* Alates 2011/10 uuringulainest on kasutusel täiendatud küsimuse sõnastus, kuhu on lisatud „kuni liitlaste abi saabumiseni“: Kuidas Teile tundub, kas võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni?

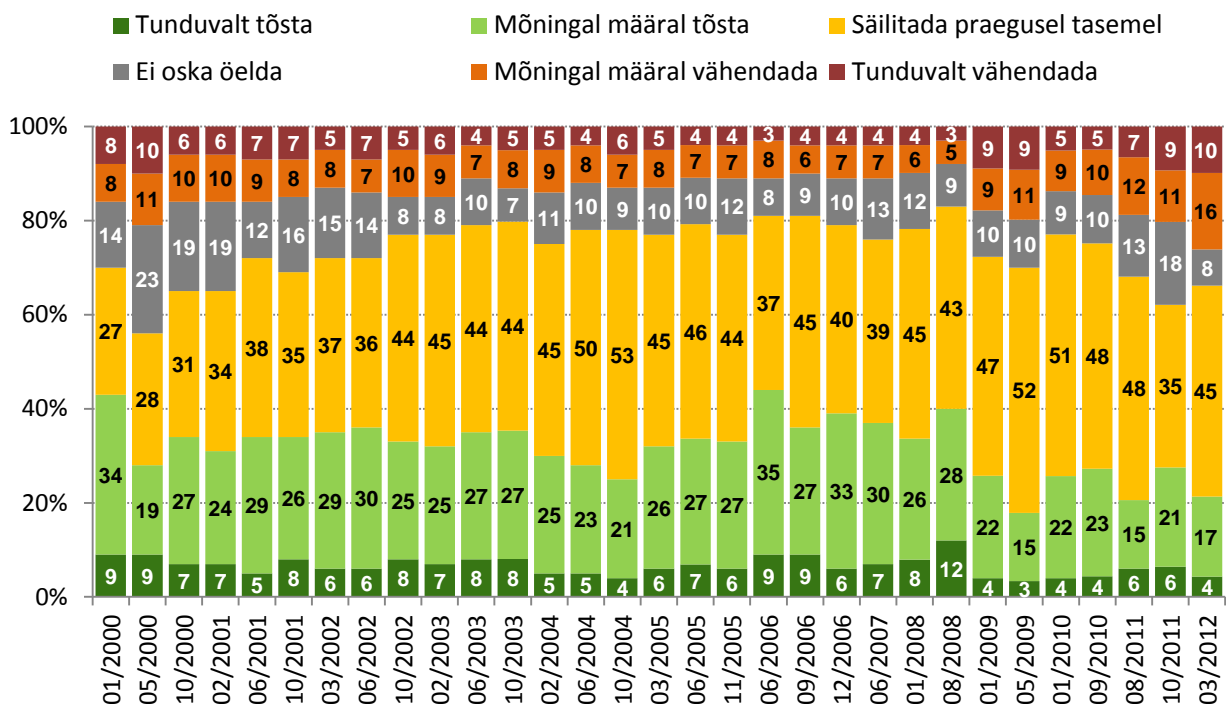
Kuna kahes viimases uuringulaines on kasutatud täiendatud sõnastuses küsimust (st lisatud juurde fraas „kuni liitlaste abi saabumiseni“), siis peab ajalisi muutuseid jälgides silmas pidama, et tulemused ei ole enam varasemaga otseselt võrreldavad ja hinnangutes toimunud muutused võivad olla seotud küsimuse muutmisega. Jooniselt on selgelt näha, et uue küsimuse korral on hinnangud võrreldes varasemaga vähem optimistlikud: kui varasemates uuringulainetes leidis 20-21% elanikest, et Eestit oleks kindlasti võimalik kaitsta, siis hetkel on seda meelt ainult 9% vastanuist.

Eestikeelsed vastajad on riigi kaitsmise võimaluste suhtes paremal arvamusel kui mitte-eestlased – vastavalt 52% ja 31% vastanuist leiab, et Eestit oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik kuni liitlaste saabumiseni kaitsta. Lisaks ilmneb, et madalama haridusega vastajad kalduvad olema Eesti kaitsevõime suhtes optimistlikumad kui kõrgema haridusega inimesed.

5.2. Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas

Eesti kaitsekulutuste mahtu hinnates leiavad peaaegu pooled elanikest (45%), et kaitsekulutused tuleks säilitada praegusel tasemel (Joonis 24). **Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 21% ja vähendamist 26% elanikest.** Võrreldes mullu sügisel läbi viidud uuringuga on tulemustes mitmeid muudatusi: suurenenud on kulutuste samale tasemele jätmise või kärpimise pooldamine (vastavalt 10 ja 6 protsendi võrra) ning vähemaks on jäänud neid, kelle arvates peaks kulutusi tõstmata või kes ei oska oma hinnangut anda (vastavalt 7 ja 10 protsendi võrra).

Joonis 24. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste mahu osas; 2000-2012 võrdlus* (%; N = kõik vastajad)

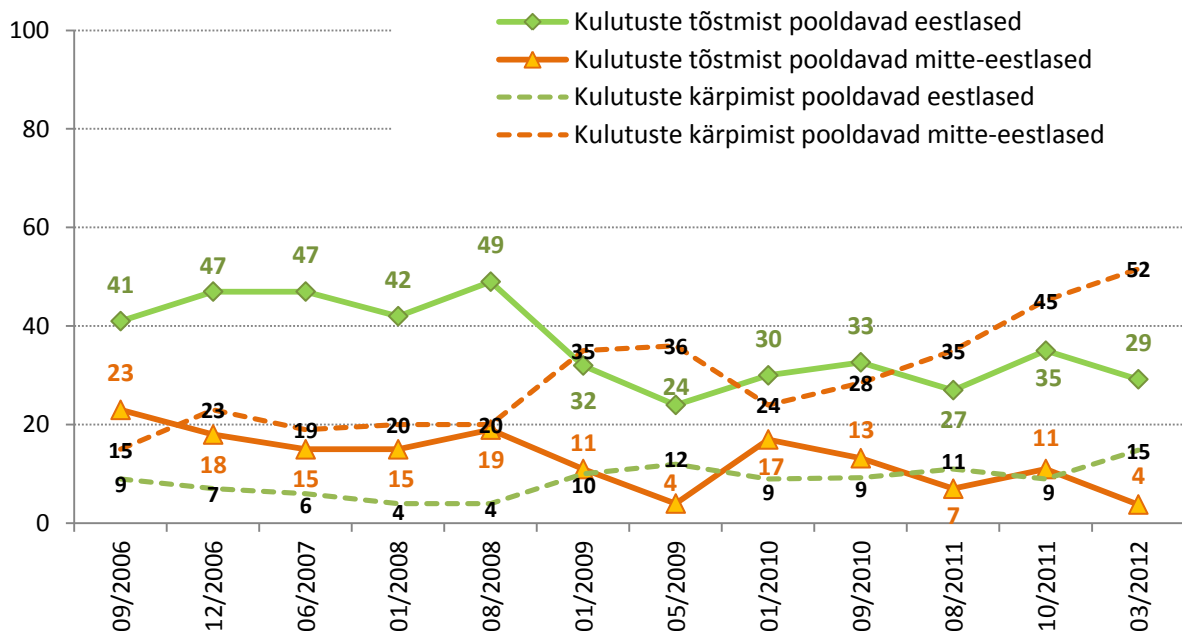

* Alates 2011/10 on küsimuse sõnastus muudetud. Viimastes uuringulainetes küsiti „Milline on Teie seisukoht Eesti kaitsekulutuste mahu kohta? Kas kaitsekulutusi tuleks...?“, varem aga „Milline on Teie seisukoht Eesti riigikaitse tagamiseks tehtavate kulutuste kohta? Kas riigikaitsekulutusi tuleks...?“

Pikemas perspektiivis tulemusi vaadeldes ilmneb, et poolehoid kaitsekulutuste suurendamisele või vähendamisele korreleerub selgelt elanike majandusliku toimetulekuga. Nimelt näitab ajaline võrdlus, et kui veel 2008. aastal pooldas enam kui kolmandik elanikest kaitsekulutuste tõstmist, siis majanduslangus häälestas inimesed säästlikumaks. Nimelt vähenes 2009. aasta alguses kaitsekulutuste suurendamist pooldavate elanike osakaal seniselt 34-40 protsendilt 26%-ni ja ei ole alates sellest ajast oluliselt kõrgemale tõusnud. Võrreldes eelneva perioodiga suurenes 2009. aastast alates ka poolehoid kaitsekulutuste kärpimisele (aastatel 2005-2008 pooldas kulutuste vähendamist ligikaudu kümnendik elanikest, 2012. aastaks on nende osakaal aga tõusnud 26 protsendini).

Sarnaselt varasemale on **eestlaste seas ülekaalus kaitsekulutuste tõstmist ning muukeelsete elanike hulgas kulutuste kärpimist pooldavad vastajad** (Joonis 25). Nimelt on 2012. aasta kevadel 29% eesti- ja vaid 4% muukeelsetest elanikest seisukohal, et kaitsekulutuste mahtu tuleks tõsta. Kulutuste vähendamist aga pooldab 15% eesti- ja 52% muukeelsetest vastajatest. Kulutuste kärpimist soosivate inimeste osakaal püsis eestlaste seas perioodil 2009-2011 väga stabiilselt 9-12% tasemel ja alles käesolevas uuringus tõusis veidi (9% juurest 15%-ni). Muukeelsete elanike seas aga on kaitsekulutuste kärpimist pooldavate inimeste osakaal tõusnud kahe aasta jooksul 24 protsendilt 52%-le. Kaitsekulutuste tõstmise osas on hinnangud alates 2008. aastast teinud eestlastel ja mitte-eestlastel läbi sarnaseid tõuse ja languseid. Muude sotsiaal-demograafiliste tunnuste osas hakkab praegustest tulemustest silma, et vanemad ja kõrgema haridusega inimesed kalduvad rohkem soosima madalamaid kaitsekulutusi, st pooldatakse keskmisest sagedamini kulutuste vähendamist ja keskmisest harvemini kulutuste tõstmist.

Joonis 25. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste mahu osas; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2012* (%; N = kõik vastajad)

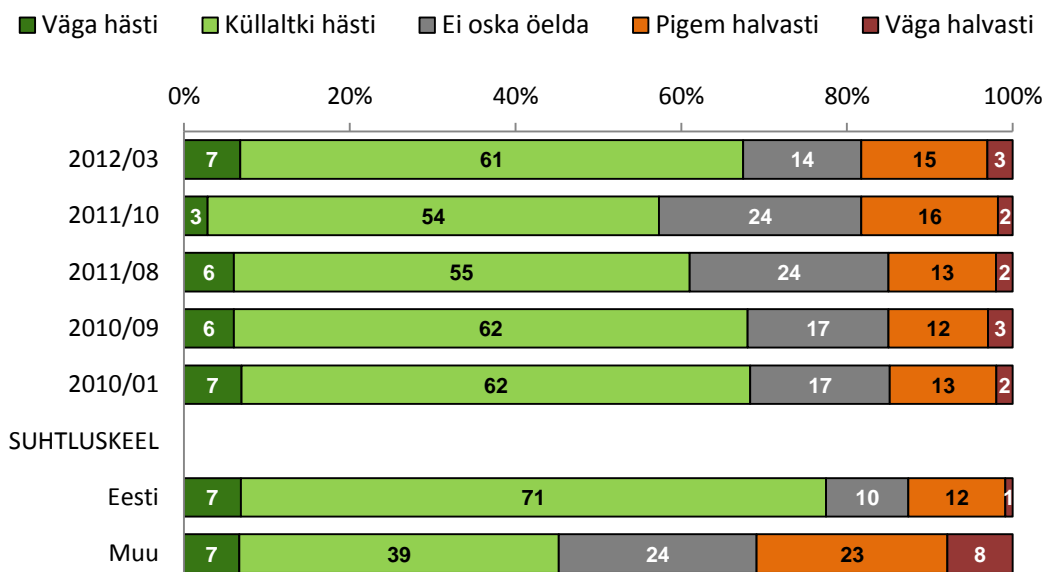
* Alates 2011/10 on küsimuse sõnastus muudetud. Viimastes uuringulainetes küsiti „Milline on Teie seisukoht Eesti kaitsekulutuste mahu kohta? Kas kaitsekulutusi tuleks...?“, varem aga „Milline on Teie seisukoht Eesti riigikaitse tagamiseks tehtavate kulutuste kohta? Kas riigikaitsekulutusi tuleks...?“

5.3. Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel

2/3 elanikest annab positiivse hinnangu riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel (Joonis 26). Valdav osa (61%) leiab seejuures, et riigikaitset on arendatud küllaltki hästi, 7% arvates väga hästi. Vastupidisel arvamusel on 18% vastuist. Võrreldes eelmise uuringulainega on heakskiitva hinnangu andjate osakaal suurenenud 10 protsendi võrra (2011. aasta sügisel 57%, praegu 67%). Võib oletada, et taolist tõusu tingib teade selle kohta, et NATO lennukid turvavad Balti riike ka järgnevatel aastatel. Riigi tegevust halvaks hindavate inimeste hulk samas on püsinud muutumatuna. Seega tulenevad mullusest kõrgemad hinnangud nende vastajate arvelt, kes pole osanud antud küsimuses oma hinnangut anda.

Sarnaselt eelnevatele uuringutele hindavad eestikeelsed elanikud riigikaitse arendamise alast tegevust kõrgemalt kui mitte-eestlased (vastavalt 77% ja 45% peab riigi tegevust heaks). Muukeelsete elanike seas on eestlastest rohkem nii rahulolematuid vastajaid (31% vs 13%) kui ka hinnangu andmata jätjaid (24% vs 10%).

Joonis 26. Hinnangud riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel (%; N = kõik vastajad)

6. Eesti kaitsestruktuurid

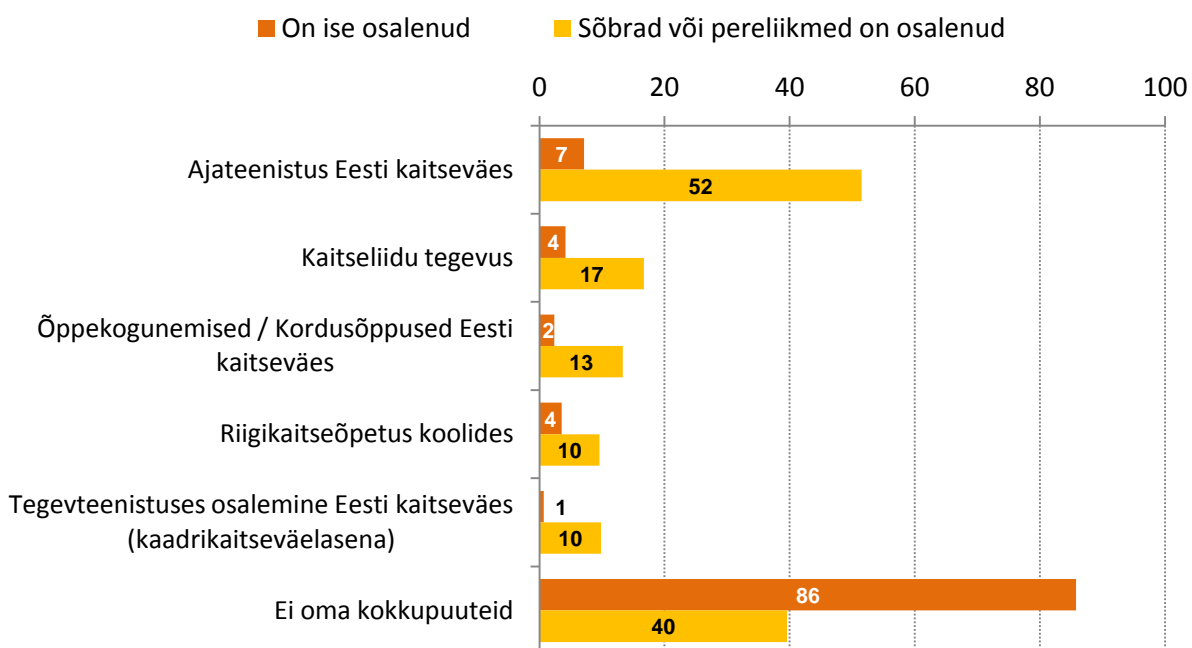
Kuues peatükk käsitleb erinevaid Eesti kaitsestruktuuridega seotud aspekte: milliseid kokkupuuteid inimestel on olnud kaitsestruktuuridega, kuidas suhtutakse ajateenistusse (sh vajalikkus noormeeste jaoks, ajateenistusest kõrvalehoidmine, asendusteenistus, naiste osalemine ajateenistuses), kas Eesti jaoks peetakse sobilikumaks praegust kaitsekontseptsiooni või ainult kutselisele kaitsevæele üleminekut, milline on elanike silmis elukutseliste sõjaväelaste maine ning mida peetakse Kaitseliidu peamisteks ülesanneteks.

6.1. Kokkupuude kaitsestruktuuridega

Saamaks ülevaadet vastaja otsestest ja kaudsetest kokkupuudetest Eesti riigi kaitsestruktuuridega (nt ajateenistus, Kaitseliidu tegevus vms) paluti tal etteantud loetelu põhjal öelda, kus ta on ise osalenud ja kus tema sõbrad või pereliikmed on osalenud. Vastajaile oli seejuures täpsustuseks öeldud, et siin on mõeldud ainult neid kokkupuuteid, mis on olnud taasiseseisvunud Eesti riigis, st alates aastast 1991.

Isiklikke kokkupuuteid Eesti riigi kaitsestruktuuridega esineb 14% Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast (Joonis 27). Lähedaste kaudu on kaitsestruktuuridega kokku puutunud 60%. Kõikide kokkupuuteliikide puhul ilmneb, et isiklikke kokkupuuteid on märksa vähem kui kaudseid. Kõige enam on osaletud ajateenistuses – pooltel vastajaist (52%) on sõpru või pereliikmeid, kes on käinud ajateenistuses, ja 7% on seda ka ise teinud (sh 15% kõigist meestest, 34% 20-39-aastastest meestest). Ajateenistusele järgnevad Kaitseliidu tegevus (lähedaste kaudu kokku puutunud 17% ja isiklikult 4%), Eesti kaitseväge õppekogunemised ja kordusõppused (vastavalt 13% ja 2%), riigikaitseõpetus koolides (vastavalt 10% ja 4%) ning kaadrikaitsevaelasena tegevteenistuses osalemine (vastavalt 10% ja 1%).

Joonis 27. Otsesed ja kaudsed kokkupuuted Eesti riigi kaitsestruktuuridega (%; N = kõik vastajad)

Kaitsestruktuuridega kokku puutumine on ennekõike seotud vastajate soo ning vanusega. **Meessoost ja noorematel vastajatel on märksa rohkem kokkupuuteid Eesti kaitsestruktuuridega kui naistel ja vanematel inimestel.** Nimelt omab isiklikke kokkupuuteid 26% meestest ja vaid 4% naistest. Kaudsete kokkupuudete puhul on olukord võrdsem, aga neidki on meestel olnud rohkem (67%, naistest 55%). Kaitsestruktuuridega on peamiselt puutunud kokku alla 40-aastased elanikud (eriti vanusegrupp 20-39): isiklikke kokkupuuteid esineb rohkem kui neljandikul 20-39-aastastest (28%), aga samas ainult 4% üle 40-aastastest. Siingi on erinevused kaudsete kokkupuudete puhul väiksemad

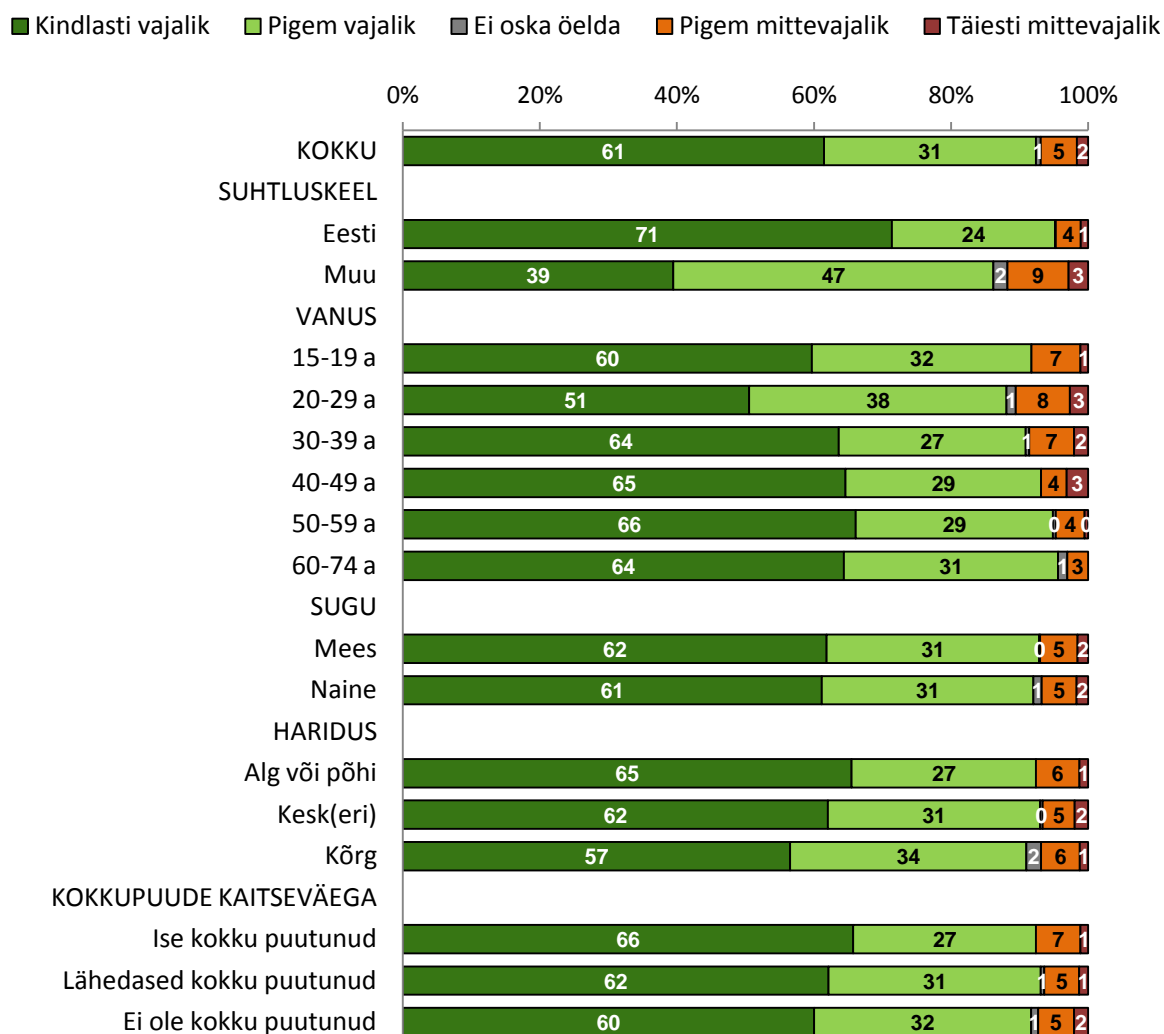
kui isiklike puhul – teistest eristuvad enim 20-29-aastased, kellest koguni 81 protsendil on sugulasi või sõpru, kes on osalenud mõne kaitsestruktuuri tegevuses. Eestlastel on samuti olnud mõnevõrra rohkem kokkupuuteid riigi kaitsestruktuuridega kui muukeelsetel elanikel: isiklike kokkupuuteid on olnud 17% eesti- ja 9% muukeelsetel inimestel ning kaudseid kokkupuuteid vastavalt 66 ja 48 protsendil.

6.2. Suhtumine ajateenistusse

6.2.1. Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks

Eesti elanikud on ajateenistuse suhtes jätkuvalt väga soosivalt meelestatud. Suisa **92% elanikkonnast peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks**, sh 61% kindlasti vajalikuks (Joonis 28).

Joonis 28. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse (%; N = kõik vastajad)

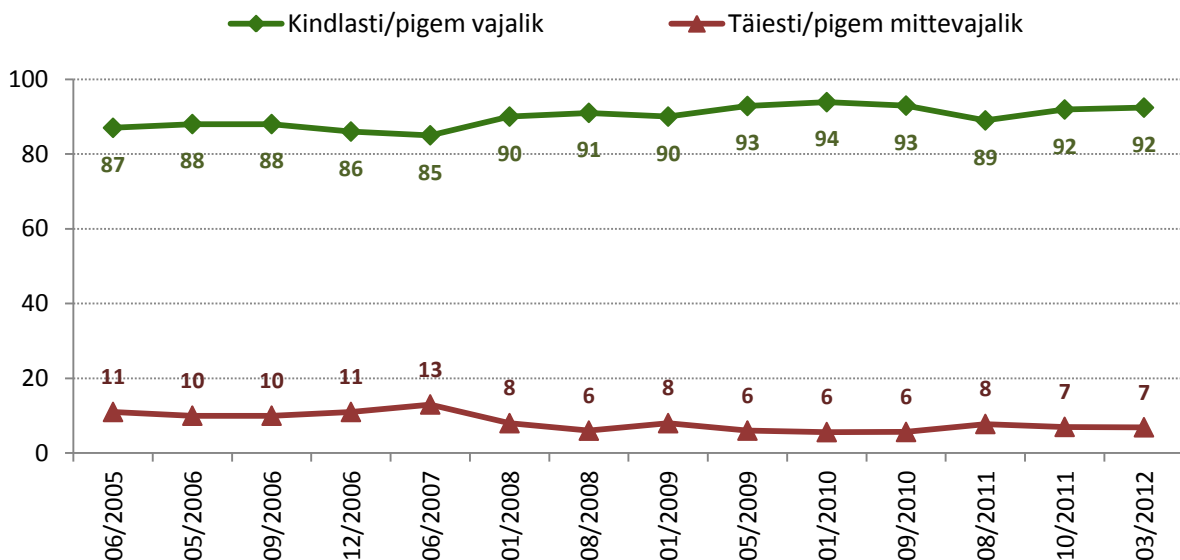

Eestikeelsed vastajad hindavad ajateenistuse läbimist märksa sagedamini kindlasti vajalikuks kui mitte-eestlased (71% vs 39%); ka üldine pooldav suhtumine on eestlaste seas kõrgem (95% vs 86%). Hoiakute seos vanusega on siinkohal mullusest nõrgem, kuid siiski ilmneb, et noorema elanikkonna seas on ajateenistust mittevajalikuks pidavate inimeste osakaal suurem. Hariduse osas võib täheldada, et käesolevas uuringus on madalama haridusega inimesed pidanud ajateenistust noormeeste jaoks mõnevõrra sagedamini kindlasti vajalikuks kui kõrgharidusega vastajad. Meeste ja naiste suhtumises erinevusi ei esine.

Nii siin kui järgnevat ajateenistust puudutavates alapeatükkides on eraldi vaadeldud, kuidas otsene või kaudne kokkupuude Eesti kaitsevägega (st osalemine ajateenistuses, õppekogunemistel, kordusõppustel või tegevteenistuses) on seotud inimeste hoiakutega ajateenistuse suhtes. Ajateenistuse vajalikkust hinnates olulisi erinevusi ei ilmne – kaitsevägega kokku puutunud vastajad kalduvad ainult veidi sagedamini arvama, et ajateenistuse läbimine on noormeeste jaoks kindlasti vajalik.

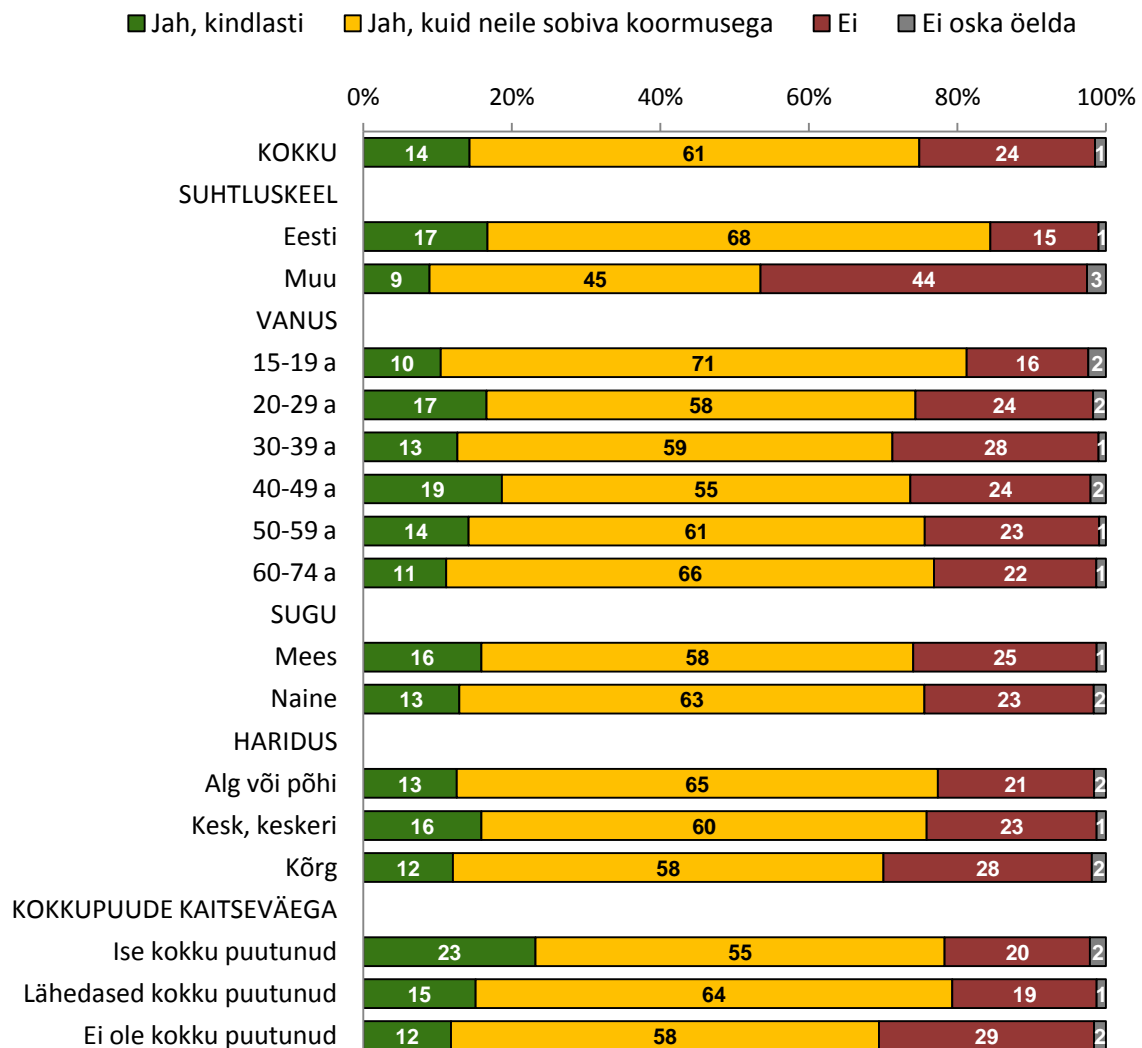
Ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks kindlasti või pigem vajalikuks pidavate inimeste osakaal on püsinud elanikkonna seas läbi aastate väga kõrgel tasemel (alates 2005. aastast vahemikus 85-94%) (Joonis 29). Kuigi muutused ei ole olnud suured, siis võib täheldada, et alates aastast 2008 on toetus ajateenistusele olnud varasemast veelgi kõrgem (valdavalt üle 90 protsendi) ja vaid 6-8% elanikest ei ole pidanud ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks.

Joonis 29. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse; 2005-2012 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Käesolev uuring sisaldas ka ühte uut küsimust noormeeste ajateenistuse teemal. Nimelt paluti vastajail hinnata, kas kaitseväeteenistuse peaksid läbima ka need noormehed, kel on väiksemaid tervisehäireid. Elanikest 14% leiab, et tervisehäiretega noormehed peaksid kindlasti ajateenistuse läbima (Joonis 30). **Valdav osa inimestest (61%) on paindlikumal arvamusel, öeldes, et väiksemate tervisehäiretega noormehed peaksid läbima kaitseväeteenistuse neile sobiva koormusega.** Iga neljanda inimese (24%) arvates ei peaks tervisehäiretega noormehed ajateenistust üldse läbima.

Joonis 30. Suhtumine kaitseväeteenistuse läbimisse nende noormeeste puhul, kel on väiksemaid tervisehäireid (%) ; N = kõik vastajad)

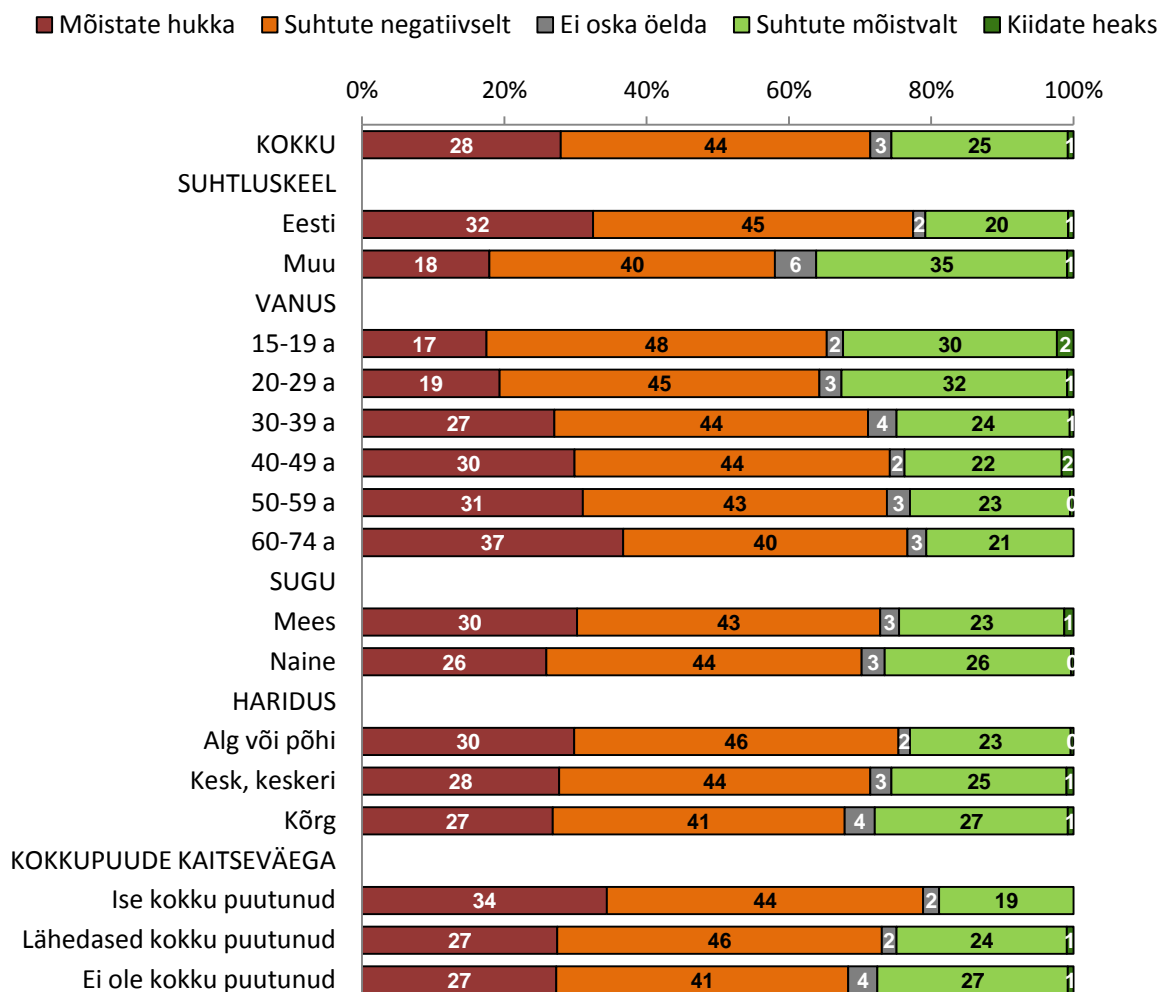
Hoiakuid erinevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes analüüsid ilmnevad kõige suuremad erinevused suhtluskeele alusel. Muukeelsetest vastajatest on koguni 44% arvamusel, et väiksemate tervisehäiretega noormehed ei peaks ajateenistust läbima (eestikeelsetest 15%). Kõrgema haridusega inimeste hulgas esineb samuti keskmisest mõnevõrra rohkem neid, kes ei pea tervisehäiretega noormeeste puhul ajateenistuse läbimist vajalikuks. Vanusegruppide lõikes selgub, et noorimate ja vanimate vastajate seas domineerib kõige tugevamalt arvamus, et tervisehäirete korral tuleks ajateenistus läbida väiksema koormusega (15-19-aastastest on seda meelt 71%, 60-74-aastastest 66%). Keskmised vanusegrupid kalduvad selle võrra rohkem toetama kas igal juhul ajateenistuse läbimist või siis sellest täiesti vabastamist.

Kaitseväega isiklikult kokku puutunud inimesed on teistest mõnevõrra sagedamini seda meelt, et tervisehäiretega noormehed peaksid kindlasti ajateenistuse läbima. Kaitseväega üldse mitte kokku puutunud vastajad see-eest leiavad ülejäänutest enam, et need noormehed ei peaks ajateenistust läbima.

6.2.2. Ajateenistusest kõrvalehoidmine

Võttes arvesse eelmises alapeatükis kirjeldatud elanike soovivat suhtumist ajateenistuse läbimisse, on igati ootuspärane, et **valdav osa Eesti inimestest (71%) suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmise taunivalt** – 28% mõistab taolise käitumise hukka ja 44% peab seda negatiivseks (Joonis 31). Mõistvalt suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmise iga neljas eestimaalane (25%), heakskiitvalt aga vaid 1% vastanuist.

Joonis 31. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmise (%; N = kõik vastajad)

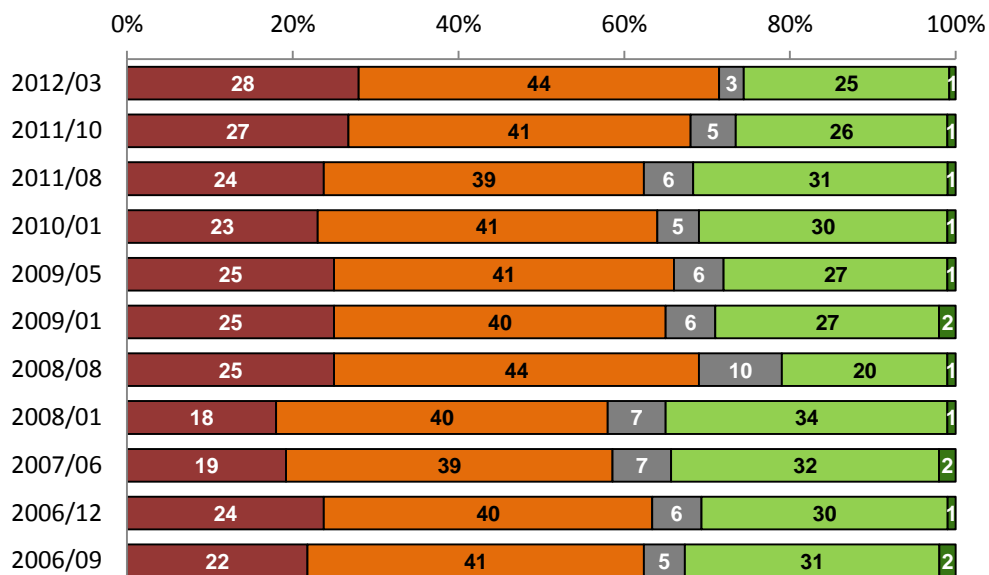
Vaadeldes hoiakuid erinevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes ilmnevad sarnased tendentsid nagu ajateenistuse vajalikkuse puhul – **need samad elanikkonnagrupid, kes peavad ajateenistust vajalikumaks, taunivad ka ajateenistusest kõrvalehoidmist keskmisest enam.** Eestikeelsetest vastajatest taunib kõrvalehoidmist 77%, muukeelsetest aga 58%. Mida vanema vanusegrupiga on tegemist, seda enam leidub hukkamõistvat suhtumist ajateenistusest kõrvale hoidjatesse (alla 30-aastastest 19%, 60-74-aastastest 37%) ja seda harvemini suhtutakse kõrvalehoidmise mõistvalt või heakskiitvalt (alla 30-aastastest 33%, 60-74-aastastest 21%). Madalama haridusega vastajad kalduvad

kõrvalehoidmisse veidi taunivamalt suhtuma kui kõrgema haridustasemega inimesed. Meeste ja naiste arvamused on siinkohal küllaltki sarnased. Kaitsevägega kokku puutunud vastajad taunivad ajateenistusest kõrvalehoidmist teistest enam (isiklikult kokku puutunutest 79%, kokkupuudete puudumise korral 68%).

Kahest viimasest uuringulainest ilmneb, et ajateenistusest kõrvalehoidmist on hakatud mõnevõrra rohkem taunima (võrreldes 2011. aasta augustiga 8-protsendiline tõus) (Joonis 32). Ligikaudu sama tauniv oli suhtumine kõrvalehoidjaisse ka 2008. aasta augustis, mil tulemusi võis mõjutada päevakorras olev Venemaa-Gruusia konflikt.

Joonis 32. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisse; 2006-2012 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

■ Mõistate hukka ■ Suhtute negatiivselt ■ Ei oska öelda ■ Suhtute mõistvalt ■ Kiidate heaks

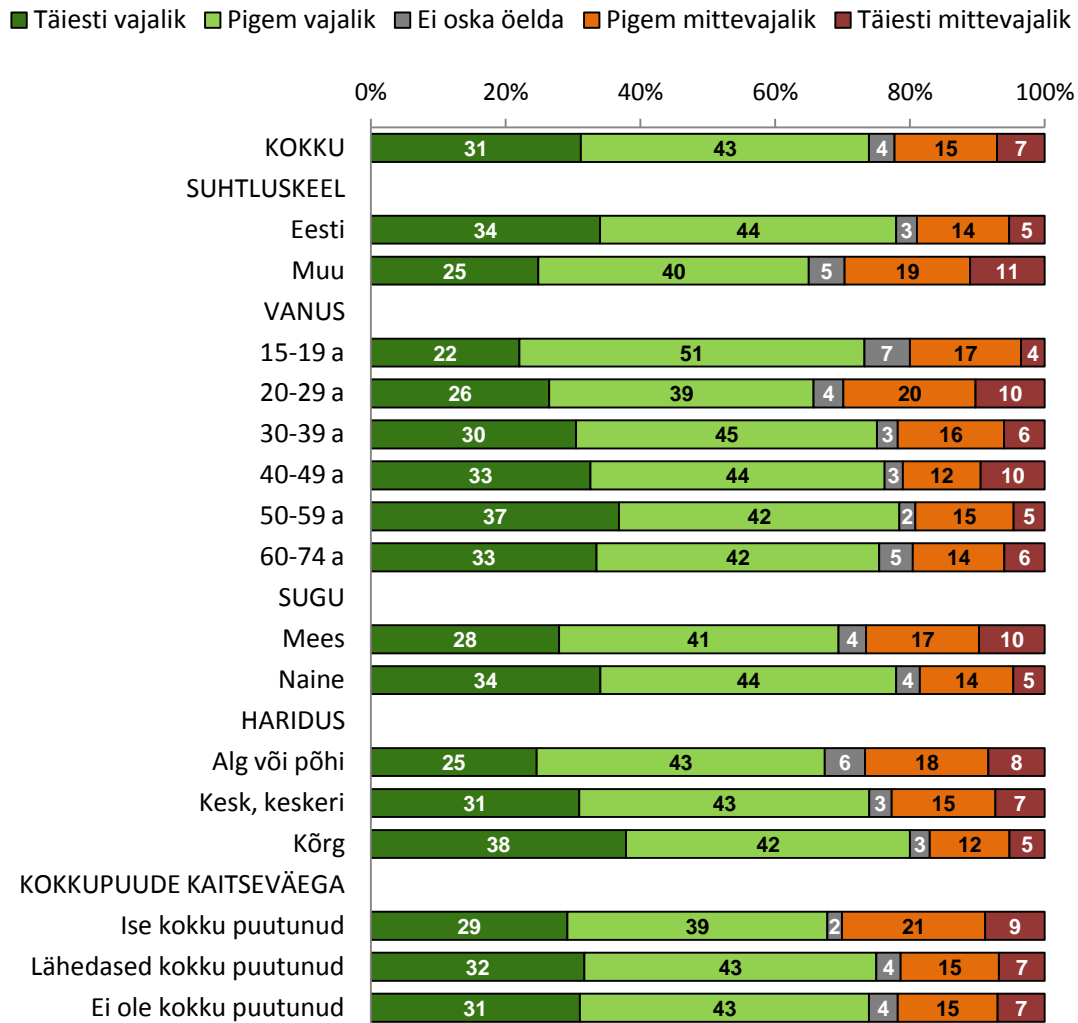
6.2.3. Asendusteenistus

Tänavuses uuringus käsitleti asendusteenistuse teematikat varasemast erinevalt. Kui siiani on uuritud, kuidas suhtutakse ettepanekusse kutsuda sõjaväkke mittesobivad noormehed asendusteenistusse, rakendades neid päästetöödel, keskkonnakaitstes vms, siis 2012. aasta kevadel oli esitatav küsimus järgmine: „Seadus võimaldab usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud noormeestel minna asendusteenistusse, töötades hoolekandeametites, erivajadusega laste koolides jm. Kas Teie arvates on see õigus täiesti vajalik, pigem vajalik, pigem mittevajalik või täiesti mittevajalik?“

Usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud noormeeste õigust minna asendusteenistusse peab vajalikuks ligikaudu 3/4 elanikest, sh täiesti vajalikuks 31% ja pigem vajalikuks 43% (Joonis 33). Mittevajalikuks peab asendusteenistuse valimise õigust 22% vastajaist. Keskmisest sagedamini peavad asendusteenistuse õigust vajalikuks eestikeelsed elanikud (78%,

muukeelsetest 65%), naised (78%, meestest 69%) ja kõrgema haridustasemega vastajad. Vanusegruppide lõikes eristuvad teistest kõige enam 20-29-aastased, kelle seast 30% leiab, et asendusteenistus ei ole taolises olukorras vajalik. Sama kõrge on antud näitaja ka kaitsevägega isiklikult kokku puutunud vastajate hulgas, mis näitab, et ise ajateenistuses käinud või muul viisil kaitsevägega kokku puutunud inimesed soosivad alternatiivsete võimaluste pakkumist teistest vähem.

Joonis 33. Hinnangud asendusteenistusse minemise õiguse vajalikkusele, kui noormees on usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud (%) ; N = kõik vastajad

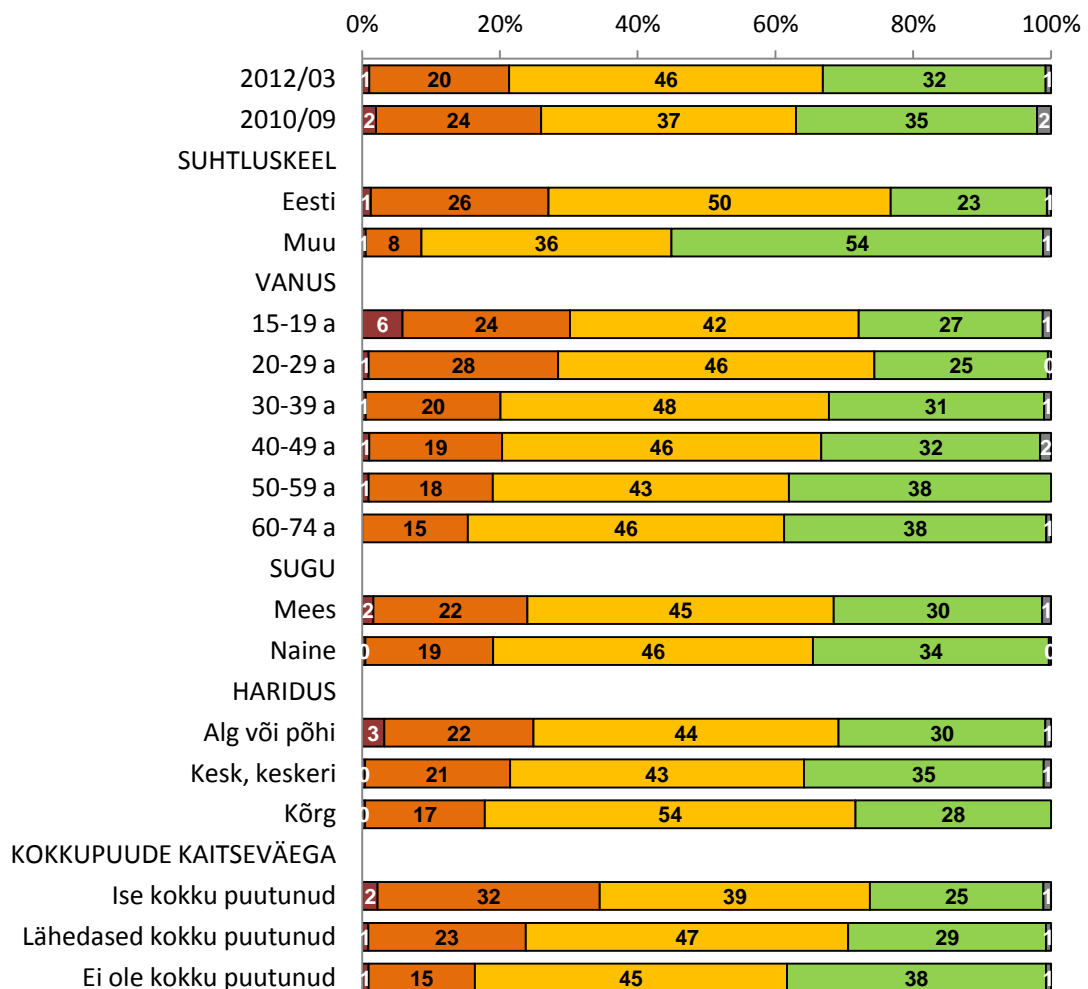
6.2.4. Naiste ajateenistus

Paariaastase vahe järel sisaldas uuring taaskord naiste ajateenistuse teemalist küsimust, mille eesmärgiks on uurida, kas ja millistel tingimustel naised peaksid elanike arvates ajateenistuses osalema. Praegused tulemused on võrreldavad ainult 2010. aasta sügisel läbi viidud uuringuga, sest varasemates uuringulainetes oli küsimuse rõhuasetus teistsugune.

Ligikaudu 2/3 elanikest on seda meelt, et naised võiksid soovi korral ajateenistuses osaleda – sealhulgas 46% arvates peaksid nad sel juhul läbima ajateenistuse eraldi programmi järgi ja 20% arvates noormeestega samadel tingimustel (Joonis 34). Kolmandik elanikkonnast (32%) leiab, et naised ei peaks üldse ajateenistuses osalema. Naiste kohustusliku ajateenistuse pooldajaid leidub Eestis väga vähe (1%). Võrreldes 2010. aastaga soositakse rohkem seda, et soovijad läbiksid ajateenistuse eraldi programmi alusel (osakaal tõusnud 9%) ning selle võrra mainitakse kõiki teisi variante veidi vähem.

Joonis 34. Suhtumine naiste ajateenistusse (%; N = kõik vastajad)

- Ajateenistus võiks olla naistele kohustuslik
- Naised, kes soovivad ajateenistuses osaleda, peaksid selle läbima noormeestega samadel tingimustel
- Naised, kes soovivad ajateenistuses osaleda, peaksid selle läbima eraldi programmi järgi
- Naised ei peaks osalema ajateenistuses
- Ei oska öelda

Sarnaselt noormeeste ajateenistusele on siingi eesti- ja muukeelsete inimeste suhtumine väga erinev. Valdav osa eestlastest pooldab, et naised võiksid soovi korral osaleda ajateenistuses: 50% arvates peaksid soovijad läbima ajateenistuse eraldi programmi alusel ja 26% arvates noormeestega samadel

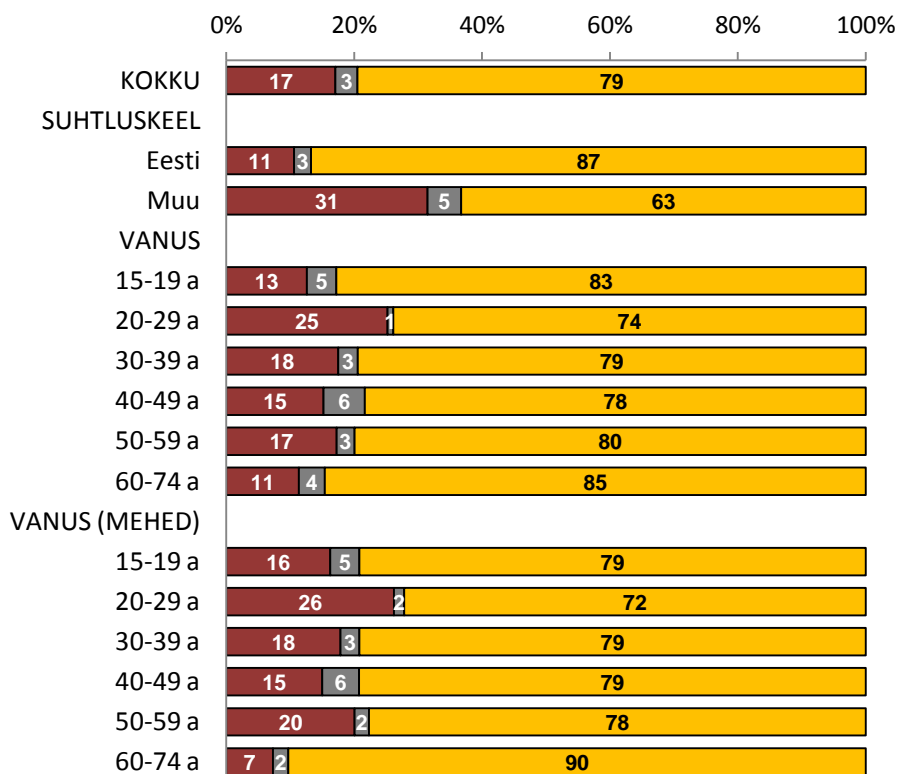
tingimustel. Muukeelsete vastajate seas aga on ülekaalus arvamus, et naised ei peaks ajateenistuses osalema (54%, eestikeelsetest vaid 23%). Vanusegruppide lõikes ilmneb järgnev seos: mida vanemate inimestega on tegemist, seda vähem soositakse naiste ajateenistust (eriti noormeestega samadel tingimustel osalemist). Kuigi küsimus puudutas just naiste ajateenistust, siis olulisi soolisi erinevusi hoiakutes ei esine. Kaitseväge kokku puutunud inimesed on teistest märksa sagedamini arvamusel, et ajateenistusest huvitatud naised peaksid selle läbima tavatingimustel.

6.3. Suhtumine kutselisse kaitseväkke

Eesti riigi kaitsekontseptsiooniga seotud eelistustest ülevaate saamiseks paluti vastajail öelda, kas nende arvates peaks Eesti loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväge või säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeelega. Ligikaudu 4/5 elanikest (79%) eelistab praeguse ehk reservarmeed hõlmava süsteemi säilitamist (Joonis 35). **Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitsevägele üleminekut pooldab 17% Eesti elanikkonnast.**

Joonis 35. Eelistatud variandid Eesti riigi kaitsekontseptsiooni arendamisel (%) ; N = kõik vastajad

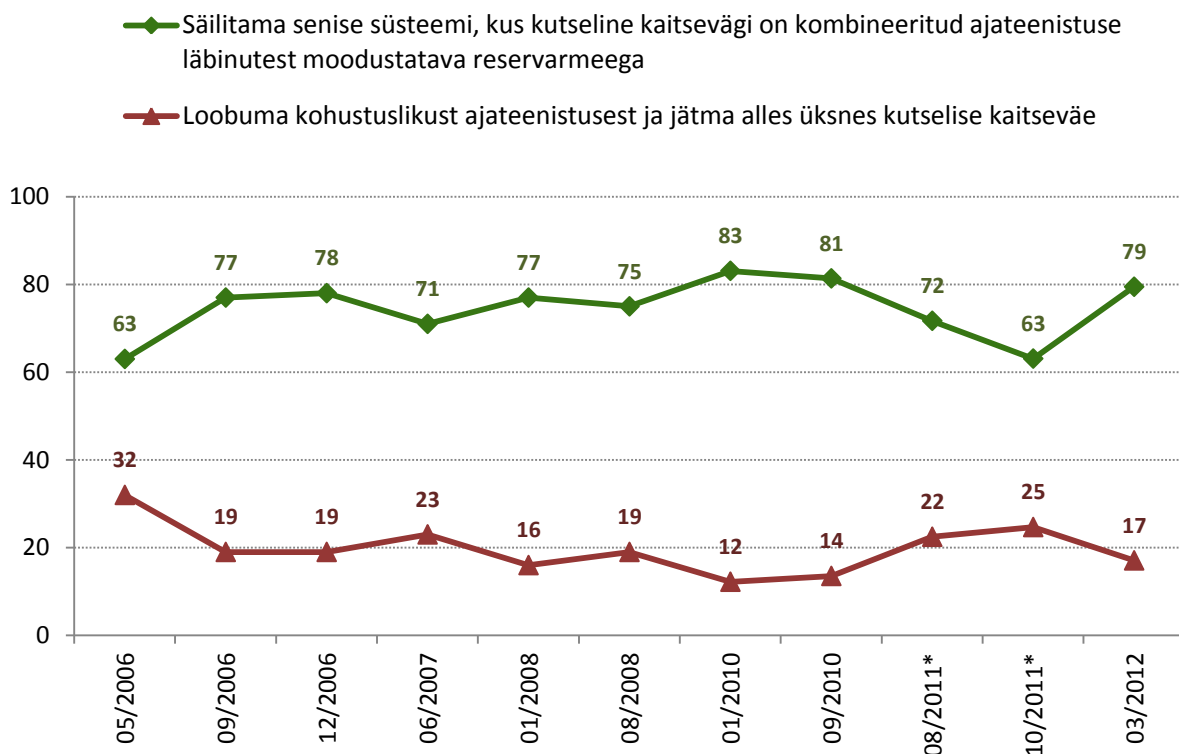
- Loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväge
- Ei oska öelda
- Säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeelega

Muukeelsete elanike seas on ajateenistusest loobumise ja üksnes kutselisele kaitseväele ülemineku pooldajaid märksa rohkem kui eestlaste hulgas (vastavalt 31 ja 11 protsenti). Vanuserühmade võrdluses eristuvad teistest vastajatest kõige enam 20-29-aastased, kelle seast iga neljas (25%) pooldab kohustuslikust ajateenistusest loobumist. Meeste ja naiste eelistustes olulisi erinevusi ei esine. Lisaks ei ilmne antud uuringu põhjal ka mingeid erisusi lähtuvalt sellest, kas vastajal esineb kaitsevägega kokkupuuteid või mitte.

Joonis 36 kajastab Eesti riigi kaitsekontseptsiooniga seotud eelistuste muutumist perioodil 2006-2012. Siinkohal tuleb meeles pidada, et aastal 2011 oli kasutusel tavapärasest erinev küsimuse sõnastus, kus vastusevariantideks olid „Jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitsevägekohustuse juurde“ ning „Minema üle palgaarmeele“. Taoline muudatus võis tingida selle, et neis kahes uuringulaines suurenes palgaarmee pooldajate osakaal (aastal 2011 oli palgaarmeele ülemineku poolt 22-25% vastanuist). Võrreldes viimaste samalaadsete uuringutega ei ole tulemustes olulisi muutuseid toimunud: senise süsteemi säilitamist pooldas 2010. aastal 81-83% (praegu 79%) ning üksnes kutselisele kaitseväele üleminekut 12-14% (praegu 17%).

Joonis 36. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel; 2006-2012 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

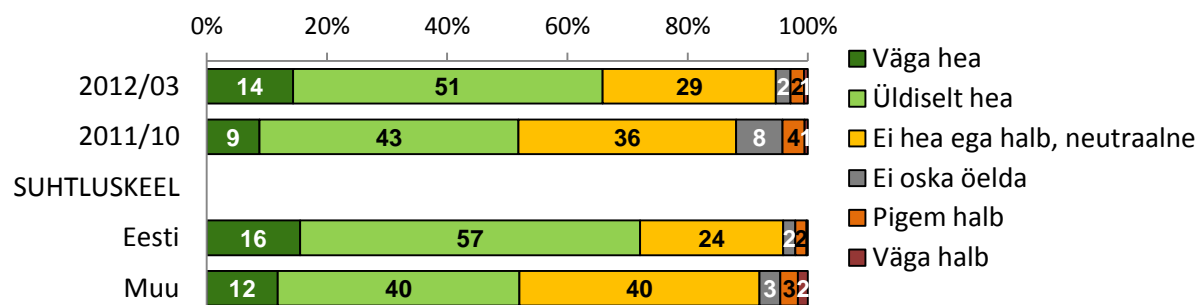
* Aastal 2011 läbi viidud uuringulainetes oli kasutusel teistsugune vastusevariantide sõnastus: „Eesti peaks jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitsevägekohustuse juurde“ ja „Eesti peaks minema üle palgaarmeele“.

6.4. Elukutseliste sõjaväelaste maine ja motiivid elukutse valikul

Kahes viimases uuringulaines on eraldi teemana käsitletud elukutselisi sõjaväelasi – kuidas Eesti inimesed neisse suhtuvad ja millised tegurid elanike arvates mõjutavad mehi valima elukutselise kaitseväelase elukutset.

Eesti inimeste suhtumist elukutselistesse sõjaväelastesse peetakse üldjuhul kas heaks või neutraalseks: 2/3 vastajaist hindavad suhtumist heaks (sh 14% väga heaks ja 51% üldiselt heaks) ning 29% neutraalseks ehk ei heaks ega halvaks (Joonis 37). Halvasti suhtutakse elukutselistesse sõjaväelastesse vaid 3% vastanute arvates. Võrreldes eelmise uuringuga on heade hinnangute osakaal märgatavalt tõusnud – varasema 52% asemel 66%. Eestikeelsed elanikud peavad suhtumist oluliselt paremaks kui mitte-eestlased (vastavalt 72 ja 52 protsendi arvates suhtumine väga hea või üldiselt hea).

Joonis 37. Eesti inimeste suhtumine elukutselistesse sõjaväelastesse (%) ; N = kõik vastajad

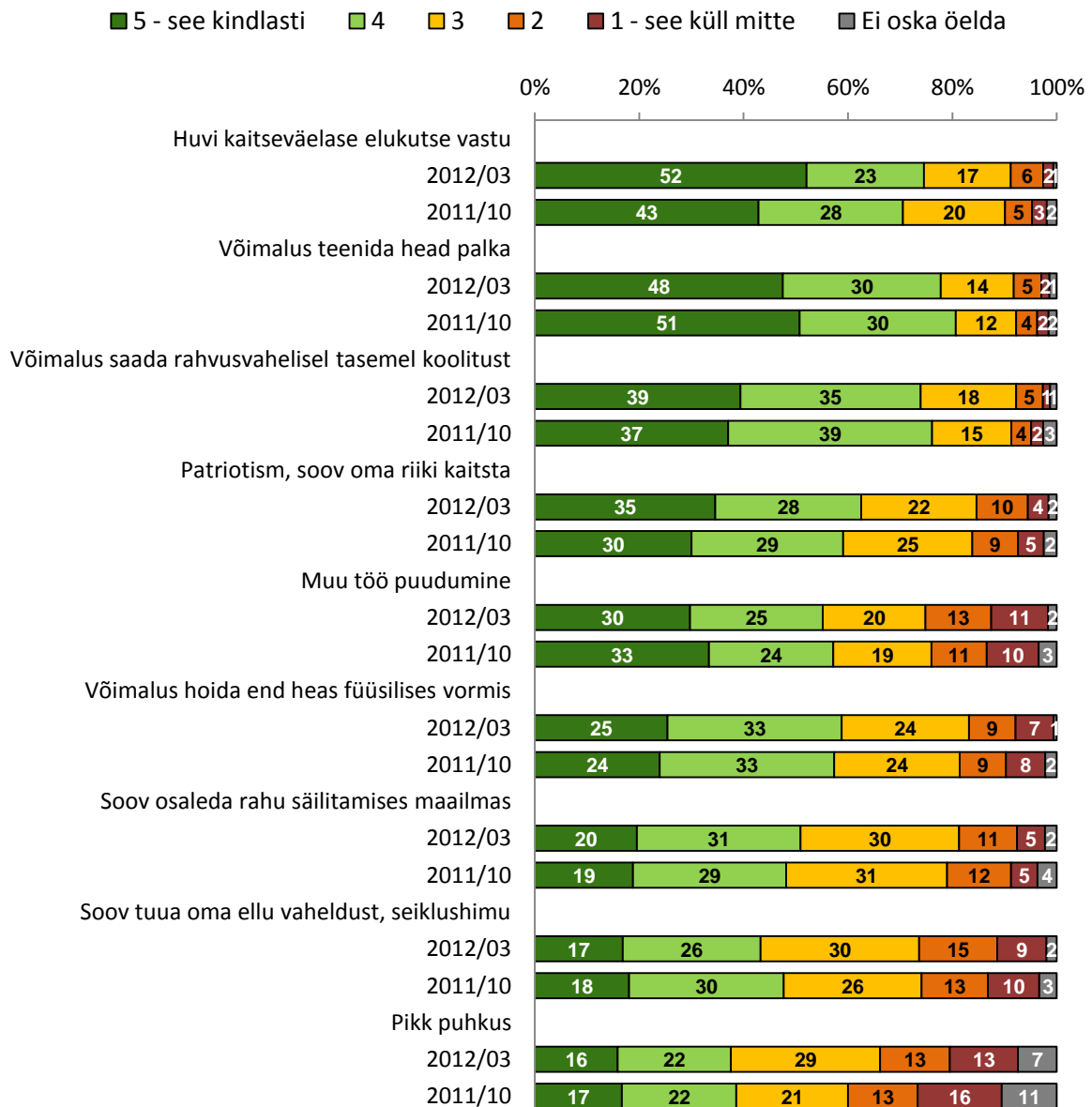

Järgmisena nimetati vastajaile üheksa erinevat asjaolu ja paluti hinnata, kas need tegurid võiksid mõjutada mehi valima elukutselise kaitseväelase elukutset. Hindamiseks kasutati 5-pallilist skaalat, kus „1“ tähendas, et „see küll mitte“, ja „5“, et „see kindlasti“.

Kaitseväelaste elukutsevalikut mõjutavateks teguriteks peetakse ennekõike huvi selle elukutse vastu (52% arvates mõjutab see kindlasti) ja **võimalust teenida head palka** (48%) (Joonis 38). Olulised mõjutegurid on elanike arvates ka võimalus saada rahvusvahelisel tasemel koolitust (39%), patriotism ja soov oma riiki kaitsta (35%), muu töö puudumine (30%) ning võimalus end heas füüsilises vormis hoida (25%). Soovi osaleda maailmas rahu säilitamises, seiklushimu ja pikka puhkust nähakse elukutsevalikut mõjutava tegurina mõnevõrra harvemini. Lisaks etteantud loetelus toodutele mainiti muude võimalike põhjustena, miks mehed valivad elukutselise kaitseväelase ameti, peamiselt perekondlikke traditsioone ja eluaseme saamist.

Praegused ja eelmises uuringulaines saadud tulemused on küllaltki sarnased. Ainuke mainimisväärne erinevus puudutab huvi kaitseväelase elukutse vastu – käesolevas uuringus on seda mainitud väga olulise mõjutegurina 9% võrra rohkem ning seetõttu on see tõusnud elukutsevalikut mõjutavate tegurite pingereas esimesele kohale. Suhtluskeele alusel vaadeldes ilmneb, et muukeelne elanikkond seostab kaitseväelase elukutsevalikut eestlastest enam üldise tööpuuduse, hea palga teenimise võimaluse ja pika puhkusega; eestikeelsed vastajad peavad mitte-eestlastest sagedamini oluliseks mõjuteguriks soovi oma riiki kaitsta.

Joonis 38. Asjaolud, mis võiksid mõjutada mehi valima elukutselise kaitseväelase elukutset (%)
N = kõik vastajad)

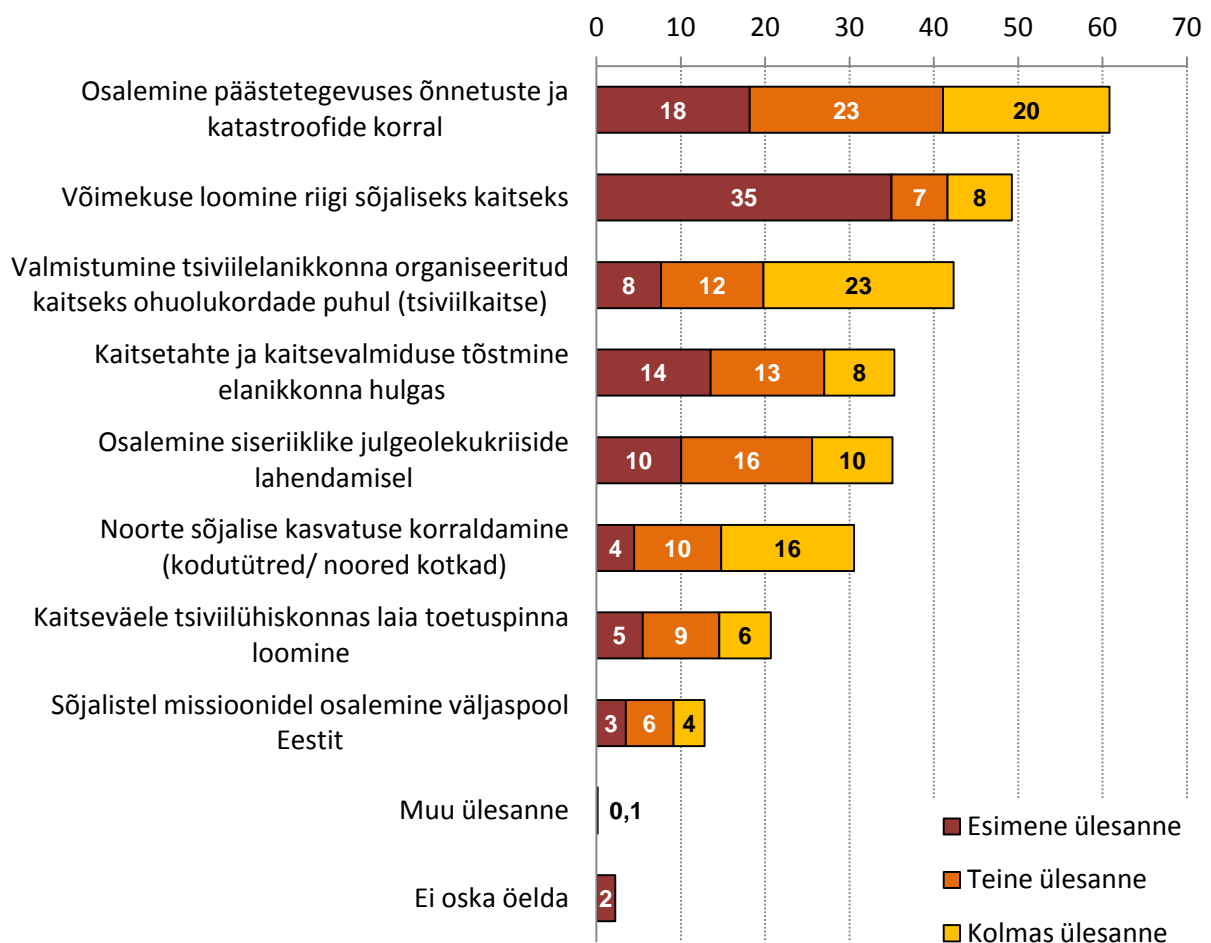
6.5. Kaitseliidu ülesanded

Vastajal paluti etteantud nimekirjast valida tema hinnangul kolm kõige olulisemat Kaitseliidu ülesannet. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas ülesanne. Arvamusi Kaitseliidu ülesannete kohta on sarnasel viisil kaardistatud ka varasemates uuringulainetes, aga kuna 2012. aastal muudeti lähtuvalt uuest Kaitseliidu seadusest vastajale esitatud ülesannete loetelu, siis ei ole tulemused enam varasemaga võrreldavad.

Eesti elanikud peavad Kaitseliidu peamiseks ülesandeks õnnetuste ja kataastroofide korral päästetegevuses osalemist – 61% vastanuist mainib seda ühena kolmest olulisest ülesandest (Joonis 39). Teiseks peamiseks ülesandeks on vastajate hinnangul võimekuse loomine riigi sõjaliseks kaitseks

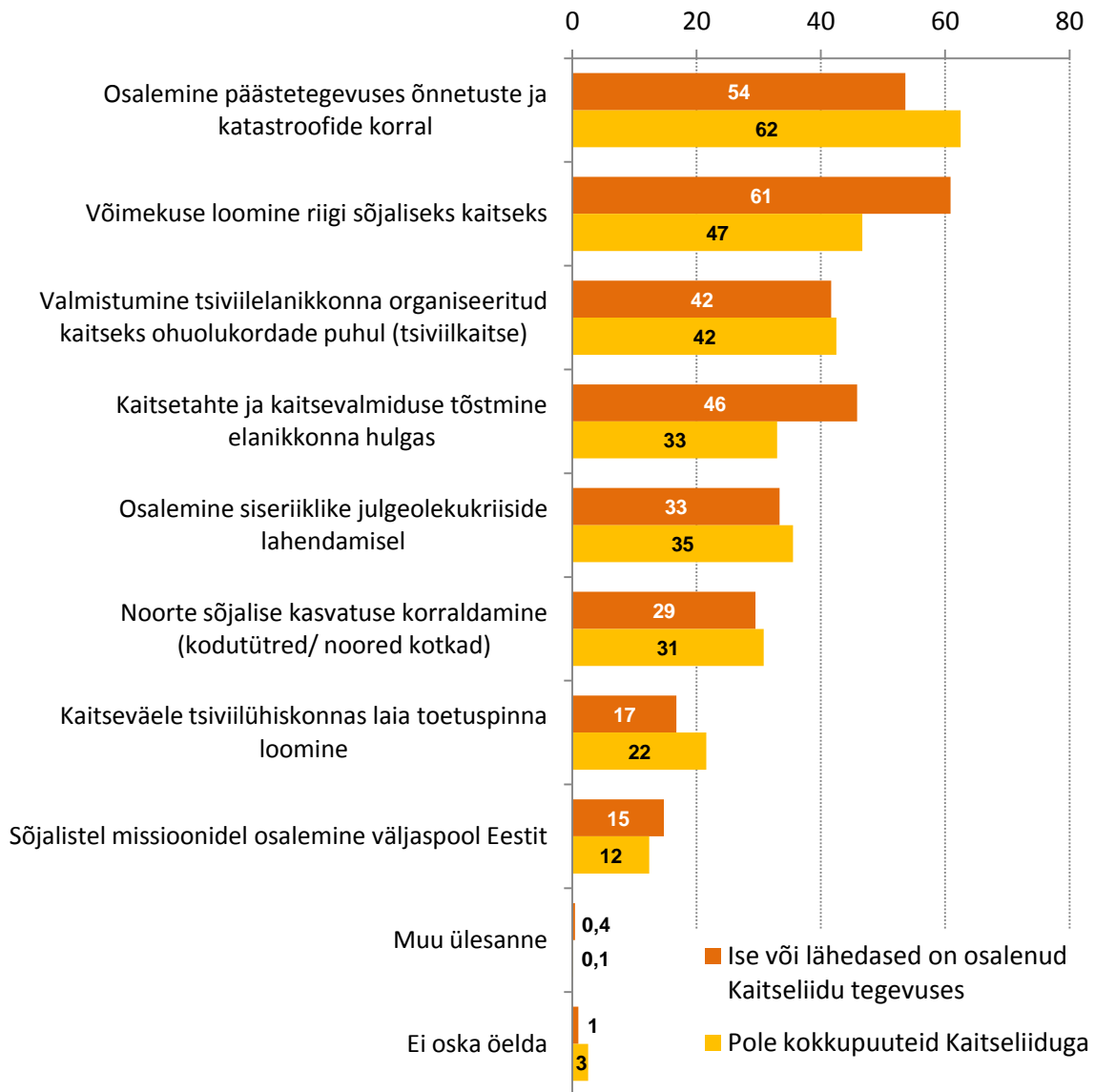
(49%). Asjaolu, et antud ülesannet nimetati esimesena kõige sagedamini (35% juhtudest), on eeldatavasti tingitud sellest, et see oli vastajale antud nimekirjas esimesel kohal. Oluliste ülesannetena järgnevad valmistumine tsiviilelanikkonna organiseeritud kaitseks ohuolukordades (42%), kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmine elanikkonna hulgas (35%), osalemine siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisel (35%) ning noorte sõjalise kasvatuse korraldamine (31%). Harvemini leitakse, et Kaitseleidu ülesandeks on kaitsevägele tsiviilühiskonnas laia toetuspinna loomine (21%) ja väljaspool Eestit toimuvatel sõjalistel missioonidel osalemine (13%).

Joonis 39. Kaitseleidu peamised ülesanded (%) (N = kõik vastajad)

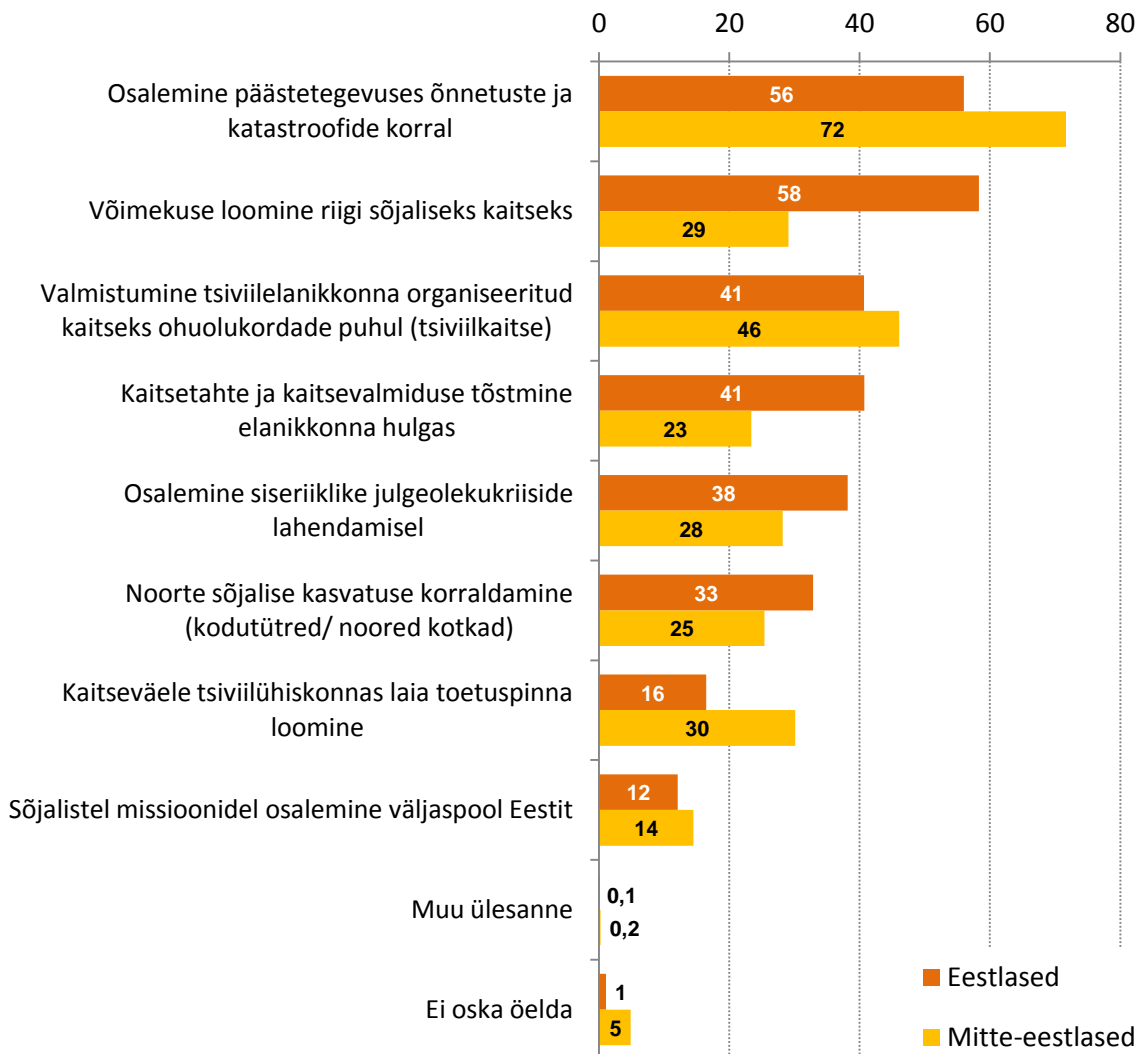
Järgnevalt on vaadeldud hinnanguid lähtuvalt sellest, kas vastajal on mingeid kokkupuuteid Kaitseleiduga, st kas tema või ta sõbrad, pereliikmed on osalenud Kaitseleidu tegevuses. Suurimaks erinevuseks, mis siinkohal ilmneb, on see, et Kaitseleiduga kokku puutunud inimesed nimetavad sõjalise kaitsevõimekuse loomist ning elanike kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmist teistest sagedamini (Joonis 40). Kaitseleiduga kokkupuuteid mitteomavad vastajad seevastu kalduvad veidi sagedamini pidama Kaitseleidu olulisteks ülesanneteks õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemist ning kaitsevägele elanike seas laia toetuspinna loomist.

Joonis 40. Kaitseliidu peamised ülesanded (3 kõige olulisemat), võrdlus lähtuvalt Kaitseliiduga kokkupuudete olemisest (%; N = kõik vastajad)

Eesti- ja muukeelsete elanike arvamustes esineb mitmeid erinevusi (Joonis 41). Muukeelse elanikkonna seas domineerib väga tugevalt arvamus, et Kaitseliidu oluliseks ülesandeks on õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemine (72% mainib seda ühena kolmest olulisest ülesandest). Eestlased nimetavad päästetegevuses osalemisega võrdsel määral (56-58% vastanuist) ka võimekuse loomist riigi sõjaliseks kaitseks. Just viimati mainitud ülesande osas on eesti- ja muukeelsete vastajate erinevused suurimad: sõjalise kaitsevõimekuse loomist nimetab Kaitseliidu ülesandena 58% eestlastest ja 29% muukeelsetest vastajatest. Eestikeelsed vastajad peavad keskmisest sagedamini Kaitseliidu rolliks veel elanike kaitsetahte ja -valmiduse tõstmist (41%; muukeelsetest 23%), siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisel osalemist (38% vs 28%) ja noorte sõjalise kasvatuse korraldamist (33% vs 25%). Muukeelsed vastajad nimetavad lisaks eelpool mainitud päästetegevuses osalemisele eestlastest sagedamini veel kaitsevæele laia toetuspinna loomist (30%, eestlastest 16%).

Joonis 41. Kaitsealiidu peamised ülesanded (3 kõige olulisemat), eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

7. NATO

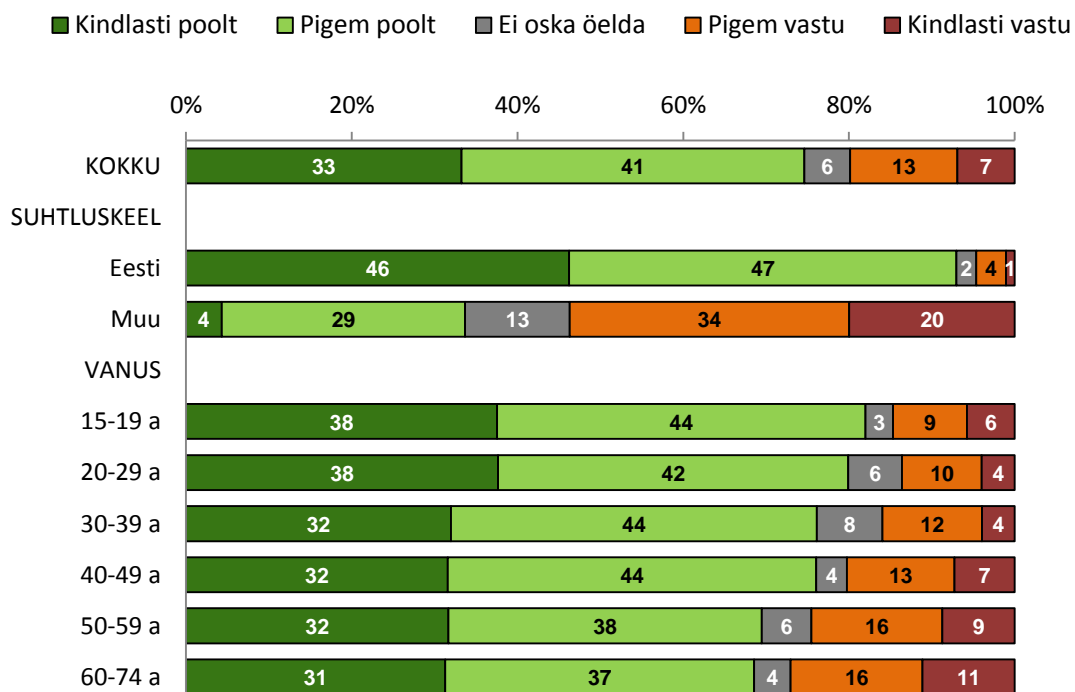
Seitsmes, NATO-t puudutav peatükk annab ülevaate, kuidas elanikud suhtuvad Eesti kuulumisse NATO liikmesriikide hulka, millist rolli nähakse NATO-l Eesti julgeoleku tagamisel ja kuidas elanike arvates peaks toimuma koostöö NATO ja Venemaa vahel.

7.1. Suhtumine NATO-sse kuulumisse

Eesti kuulumist NATO-sse pooldab 2012. aasta kevadel 3/4 elanikest, sh 33% on kindlasti poolt (Joonis 42). NATO liikmelisuse vastu on iga viies eestimaalane (20%; sh 7% on kindlasti vastu). Mingit seisukohta ei oska antud küsimuses võtta 6% elanikkonnast.

Nagu juba eelnevalt seoses NATO usaldusväarsuse jm teemadega on selgunud, **suhtuvad eestikeelsed elanikud NATO-sse oluliselt paremini kui mitte-eestlased**. Kui eestikeelsetest vastajatest pooldab NATO-sse kuulumist 93% ja vastu on vaid 5%, siis mitte-eestlaste arvamused on totaalselt erinevad – Eesti NATO-sse kuulumise poolt on 34% ja vastu 54% muukeelsest elanikkonnast. Lisaks hakkab muukeelsete vastajate puhul silma, et neil puudub antud küsimuses oma seisukoht sagedamini eestlastel. Vanuse alusel ilmneb uuringust järgnev seos: mida noorema vanusegrupiga on tegemist, seda kõrgem on vastajate hulgas NATO pooldajate osakaal (pooldajaid 15-19-aastaste seas 82%, vanusegrupis 50-74 aga 69%). Keskmisest mõnevõrra rohkem esineb pooldavat suhtumist ka põhiharidusega ja meesoost vastajate seas.

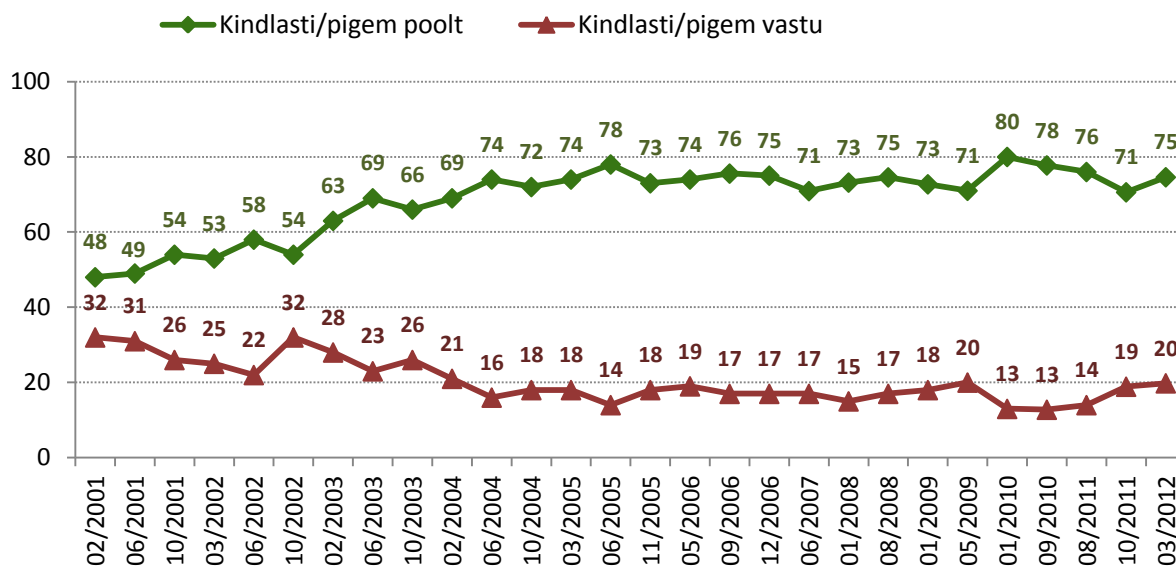
Joonis 42. Hoiakud NATO-sse kuulumise suhtes (%; N = kõik vastajad)

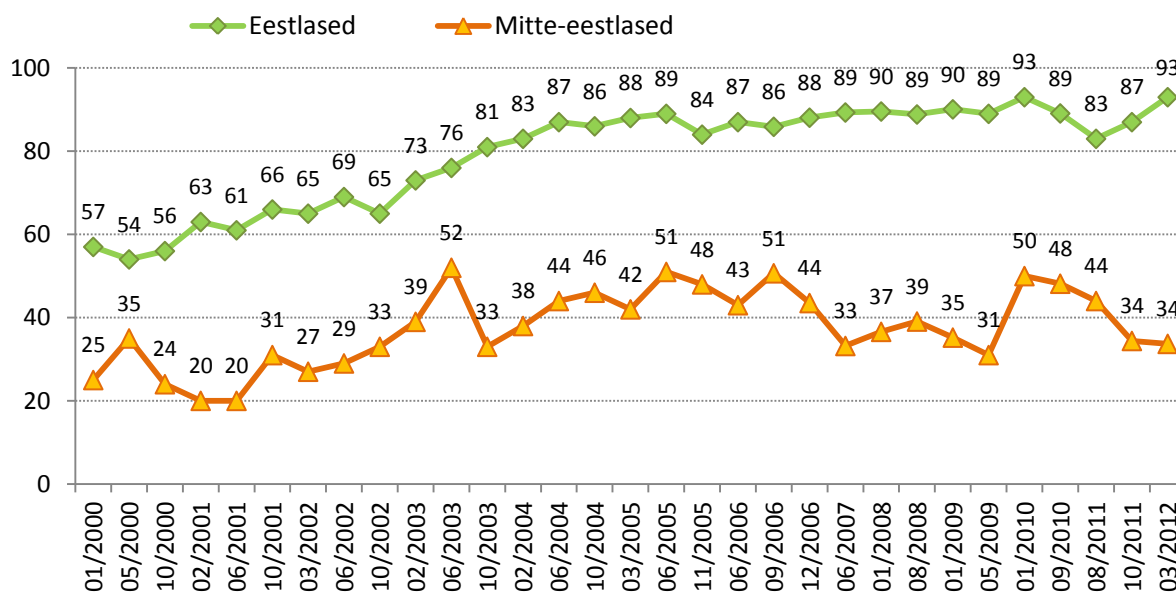
Eesti elanike toetus NATO-sse kuulumisele on pärast 2004. aastal aset leidnud liitumist püsinud küllaltki stabiilsena – pooldajate osakaal on kõigis uuringulainetes jäänud vahemikku 71-80% (Joonis 43). Ainuke suurem muutus ilmnis 2010. aasta alguses, mil toetus NATO-le tõusis kümnekonna protsendi võrra (71 protsendilt 80%-ni). Sellele tõusule järgnes tasapisi toimunud langus (2011. aasta sügiseks toetusmäär taas 71%), mis tundub nüüdseks olevat lõppenud.

Eesti- ja muukeelsete elanike hoiakutes on viimaste uuringulainete jooksul toimunud erisuunalised muutused: **alates 2011. aasta augustist on eestlaste seas NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal 10% võrra tõusnud (83%-lt 93%-le) ja mitte-eestlaste seas samavõrra langenud (44%-lt 34%-le) (Joonis 44).** Pikem ajaline võrdlus näitab, et eestlaste toetus on viimastel aastatel püsinud küllaltki stabiilselt väga kõrgel tasemel (83-93%). Muukeelsete elanike suhtumises aga ilmneb mitmeid olulisi muutuseid – näiteks pärast aastatel 2007-2009 valitsenud madalseisu (pooldajaid 31-39%) tõusis poolehoid 2010. aasta alguseks järsult 50%-ni, kust see on nüüdseks uuesti samale tasemele langenud.

Joonis 43. Hoiakud NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise suhtes; 2001-2012 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Joonis 44. NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2012 (kindlasti ja pigem pooldajate %; N = kõik vastajad)

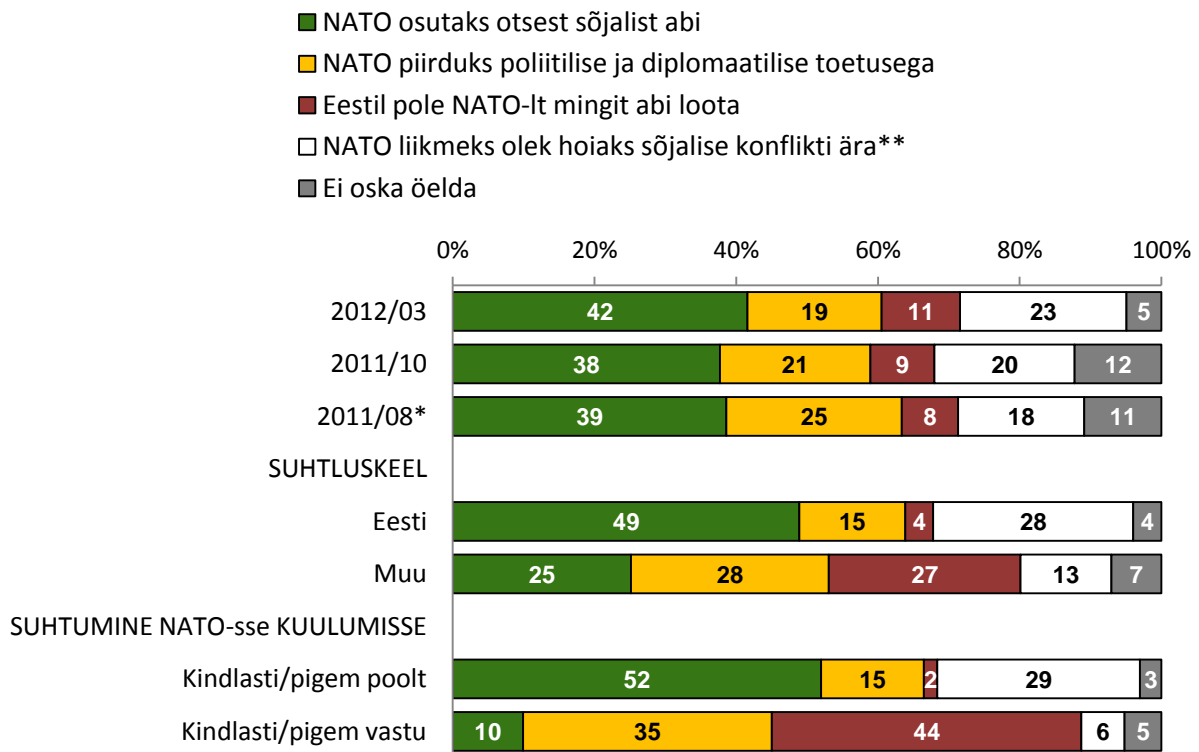

7.2. NATO abi võimaliku ohu korral

Järgnevalt paluti vastajail hinnata, milline on NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht. **Kõige sagedamini (42% juhtudest) arvavad eestimaalased, et ähvardava ohu korral osutaks NATO otsest sõjalist abi** (Joonis 45). Ligikaudu iga neljas inimene (23%) on NATO rolli osas

veelgi positiivsemalt meelestatud ja usub, et NATO liikmeks olek suudab sõjalise konflikti hoopis ära hoida. Viies (19%) elanikest leiab, et NATO piirduks sõjalise ohu korral ainult poliitilise ja diplomaatilise toetusega, ning kümnendiku (11%) arvates ei ole NATO-lt mitte mingit abi loota. Võrreldes kahe eelneva uuringulainega ei ole suuri muutuseid toimunud – seisukohta mitte omavate vastajate vähenemise (12% asemel 5%) arvelt on teiste vastuste osakaal veidi suurenenud.

Joonis 45. NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht (%) ; N = kõik vastajad)

* 2011/08 uuringus ei sisaldanud küsimus sõna „sõjaline“ (Milline on NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab oht?).

** 2011/08 sõnastus: „NATO liikmelisus hoiab sõja puhkemise ära“

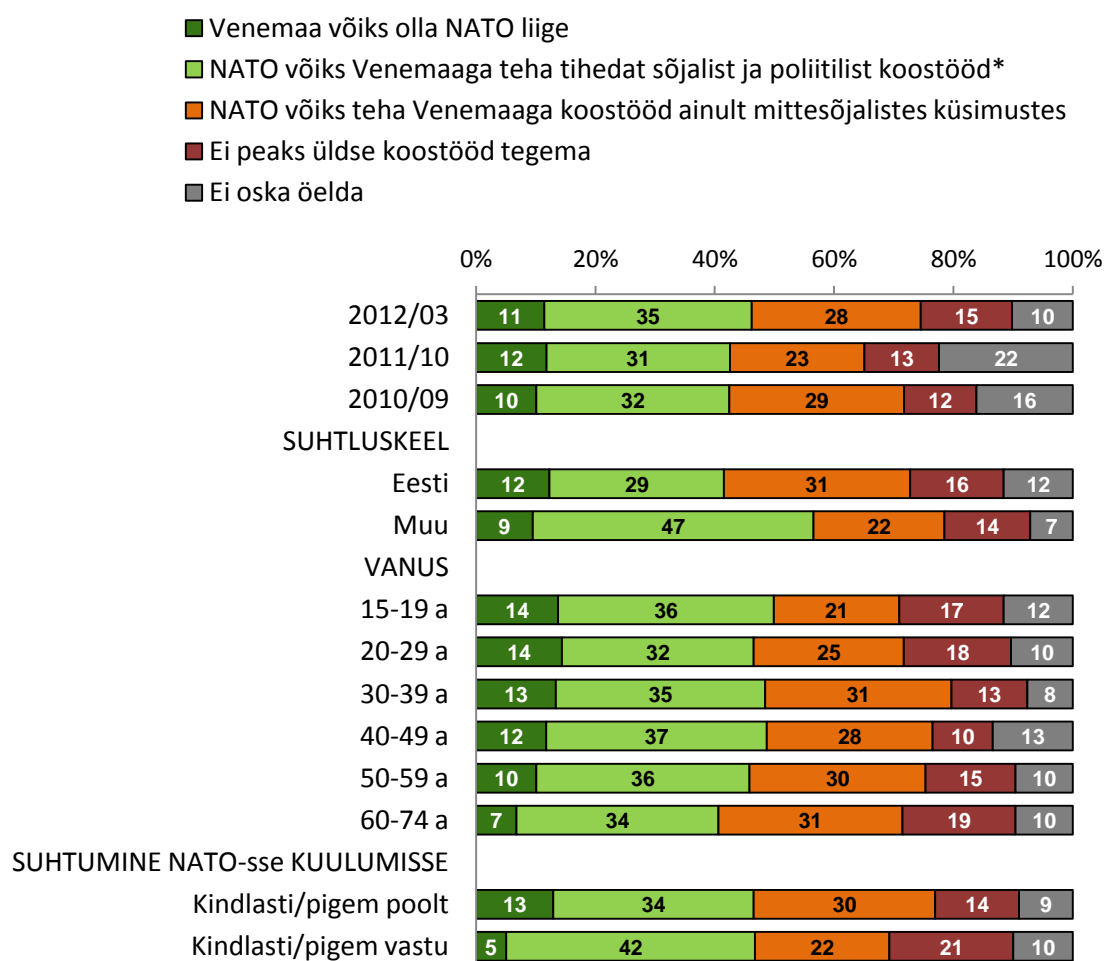
Elanikud, kes pooldavad Eesti kuulumist NATO-sse, panevad antud organisatsioonile ka suuremaid lootuseid. Nimelt näevad kuuluvust toetavad vastajad NATO rollina sagedamini otsese sõjalise abi osutamist Eestile (52%; NATO liikmelisuse vastastest ainult 10%) või sõjalise konflikti ennetamist (29% vs 6%). NATO-vastased inimesed see-eest leiavad valdavalt, et NATO ei osutaks sõjalise ohu korral Eestile üldse mitte mingit abi (44%; pooldajatest ainult 2%) või piirduks poliitilise ja diplomaatilise toetusega (35%; pooldajatest 15%).

Kuna eesti- ja muukeelse elanikkonna toetusmäär NATO-sse kuulumisele on väga erinev, siis sarnanevad nende kahe grupi ootused eelnevas lõigus kirjeldatule. Eestlased usuvad rohkem, et NATO osutaks sõjalise ohu korral Eestile otsest sõjalist abi (vastavalt 49% ja 25%) või suudaks sõjalise konflikti juba eos ära hoida (28% vs 13%). Mitte-eestlased on abi saamise suhtes skeptilisemad ja arvavad eestlastest enam, et NATO piirduks vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega (28%; eestlastest 15%) või ei osutaks sõjalise ohu korral Eestile mingit abi (27%; eestlastest 4%).

7.3. NATO ja Venemaa koostöö

3/4 Eesti elanikest leiab, et NATO ja Venemaa vahel võiks toimuda mingit laadi koostöö: 11% arvates võiks Venemaa olla NATO liige, 35% arvates tuleks teha tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd ning 28% arvates peaks piirduma koostööga ainult mittesõjalistes küsimustes (Joonis 46). 15% elanike hinnangul ei peaks NATO Venemaaga üldse koostööd tegema. Võrreldes eelmise uuringuga on suurimaks erinevuseks see, et tänavu on poole vähem neid, kes ei oska antud küsimuses seisukohta võtta (10% varasema 22% asemel). Selle arvelt on 10% võrra lisandunud koostöö pooldajaid (tõus 65 protsendilt 75-ni), aga samas veidi ka vastaseid.

Joonis 46. Hoiakud NATO ja Venemaa koostöö suhtes (%) ; N = kõik vastajad

* 2010/09 sõnastus: „NATO võiks Venemaaga teha sama tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd kui oma kandidaatriikidega“

Muukeelne elanikkond kaldub NATO ja Venemaa vahelisse tihedasse koostöösse suhtuma soosivamalt kui eestlased: tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd pooldab 29% eesti- ja 47% muukeelsetest vastajatest. Eestlased aga piirduksid mitte-eestlastest sagedamini mittesõjalise koostööga (31%; muukeelsetest 22%). Vanusegruppide vahelised erinevused on käesolevas uuringus

küllaltki väikesed. Kõige enam (80%) on teatud laadi koostöö pooldajaid vanusegrupis 30-39 eluaastat. Lisaks ilmneb, et nooremad elanikud soosivad Venemaa kuulumist NATO-sse mõnevõrra enam kui eakad vastajad – alla 30-aastaste seas on seda meelt 14% inimestest, 60-74-aastastest aga 7%. Eesti NATO-sse kuulumist pooldavad elanikud leiavad NATO-vastastest mõnevõrra sagedamini, et Venemaaga võiks toimuda mingit laadi koostöö (vastavalt 77% ja 69%).

8. Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid

Kaheksas peatükk kajastab hoiakuid seoses rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemisega: kui vajalikuks elanikud üldiselt peavad Eesti osalemist taolistes operatsioonides, kuidas suhtutakse jätkamisele Afganistani missioonil ja Somaalia vetes toimivas piraatlusevastases operatsioonis, mis põhjustel Eesti peaks välismissioonidel osalema ja milline mulje on elanikel jäänud Eesti kaitseväge senisest suurimast välismissioonist, mis toimub Afganistanis NATO vägede koosseisus.

8.1. Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides

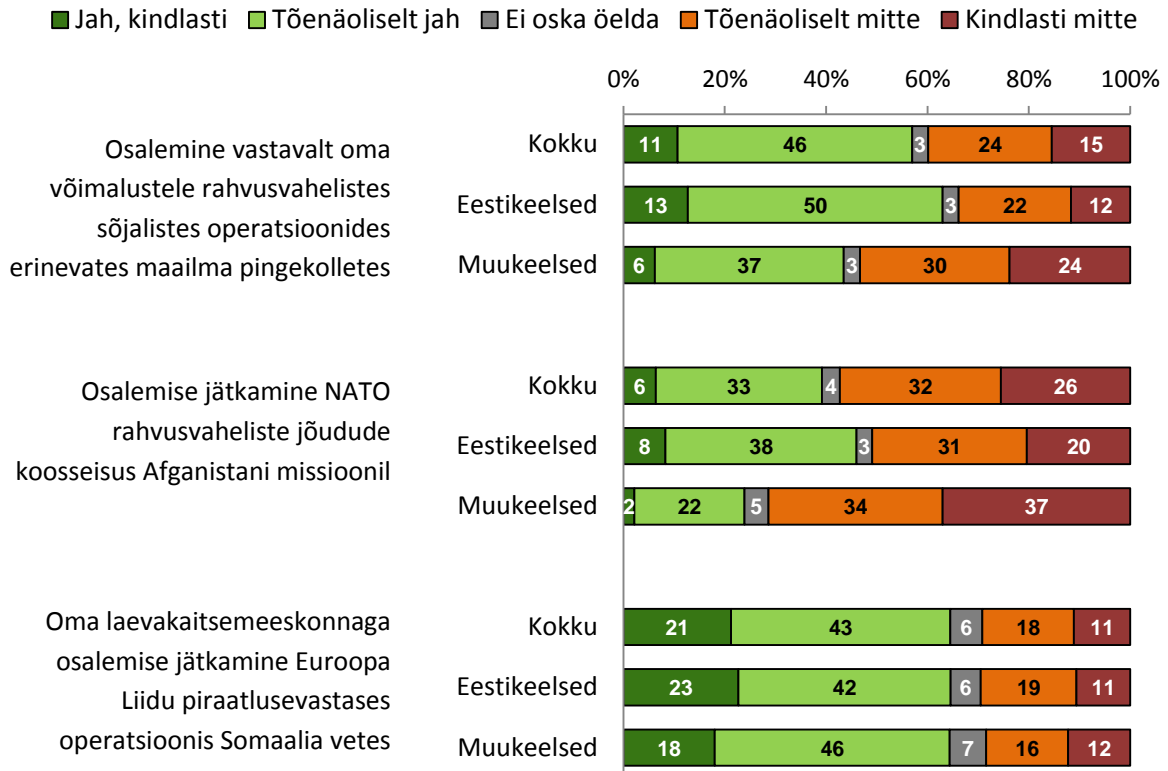
Saamaks ülevaadet elanike suhtumisest rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemisse, esitati vastajaile üks üldine („Kas Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes?“) ning kaks konkreetse missiooni kohta käivat küsimust („Kas Eesti peaks jätkama NATO rahvusvaheliste jõudude koosseisus Afganistani missioonil osalemist?“; „Kas Eesti peaks oma laevakaitsemeeskonnaga jätkama osalemist Euroopa Liidu piraatlusevastases operatsioonis Somaalia vetes?“).

Rohkem kui pool Eesti elanikkonnast (57%) leiab, et kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides, sealhulgas 11% vastajate arvates tuleks seda kindlasti teha (Joonis 47). Rahvusvahelistes operatsioonides osalemiseks ei näe vajadust 40% elanikest. Kui aga vaadata hoiakuid konkreetsete missioonide suhtes, siis ilmneb, et **Afganistani missioonil jätkamist pooldab ainult 39% elanikest** ning selleks ei näe vajadust 57%. Somaalia vetes aset leidvasse Euroopa Liidu piraatlusevastasesse operatsiooni samas suhtutakse märksa soosivamalt: **65% inimeste hinnangul peaks Eesti laevakaitsemeeskond jätkama piraatlusevastases operatsioonis osalemist** (vastu 29%). Seega kolme küsimuse tulemusi kõrvutades ilmneb, et üleüldise rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise ja Somaalia vetes jätkamise küsimuse puhul on ülekaalus soosivad hoiakud, Afganistani missioonil jätkamiseks aga valdav osa eestimaalastest vajadust ei näe.

Eestlased pooldavad nii Afganistani missioonil jätkamist kui üldse rahvusvahelistes operatsioonides osalemist rohkem kui muukeelne elanikkond (Afganistani missiooni puhul pooldajaid vastavalt 46 ja 24 protsenti; erinevate rahvusvaheliste missioonide puhul 63 ja 43 protsenti). Euroopa Liidu piraatlusevastases operatsioonis jätkamisele suhtuvad eesti- ja muukeelsed elanikud enam-vähem samal viisil. Meessoost vastajad pooldavad kõikides missioonides osalemist sagedamini kui naised. Alla 40-aastased inimesed peavad üleüldist rahvusvahelistes missioonides osalemist ja Afganistanis jätkamist märksa vajalikumaks kui eakamad vastajad. Hariduse lõikes ilmneb, et Afganistani

missioonil jätkamist pooldavad madalama haridusega inimesed teistest enam, aga ülejäänud rahvusvaheliste operatsioonide puhul on olukord pigem vastupidine.

Joonis 47. Suhtumine Eesti üksuste osalemisse erinevates rahvusvahelistes operatsioonides (%)
N = kõik vastajad)

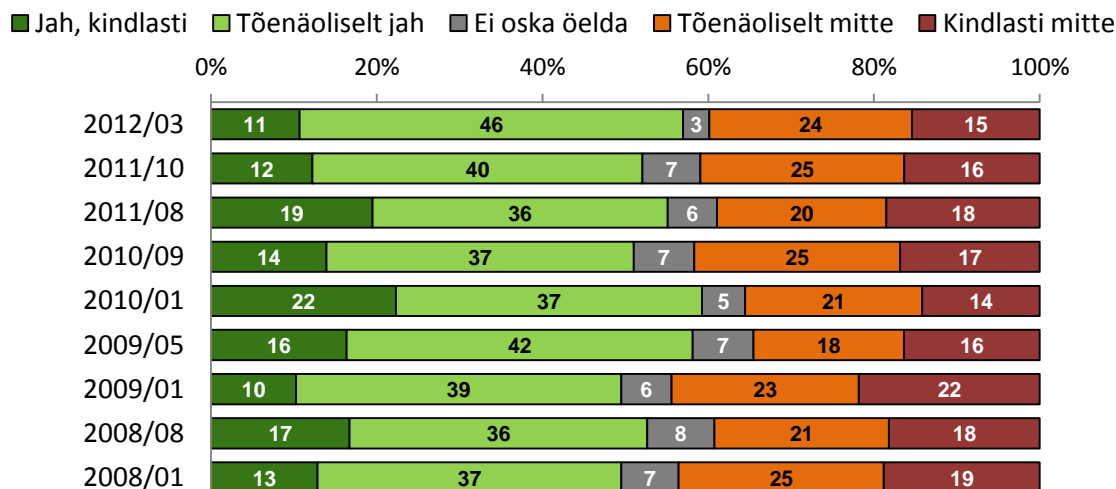

Järgnevalt vaadeldakse, kuidas on suhtumine rahvusvahelistes operatsioonides osalemisse aja jooksul muutunud. 2012. aasta kevadel soositakse Eesti kaitsejõudude erinevates operatsioonides osalemist veidi rohkem kui poole aasta eest (pooldajate osakaal 5% võrra tõusnud) (Joonis 48). Viimase nelja aasta jooksul on Eesti kaitsejõudude rahvusvahelistes operatsioonides osalemist toetanud erinevatel ajahetkedel 49-59% eestimaalastest. Toetusmäära mõningane kõikumine võib olla tingitud küsitlusperioodile eelnenud sündmustest – näiteks, paar nädalat enne 2010. aasta sügisest uuringut Afganistanis aset leidnud Eesti kaitsevälase hukkumine võis tingida eelnevast negatiivsema suhtumise rahvusvahelistes operatsioonides osalemisse.

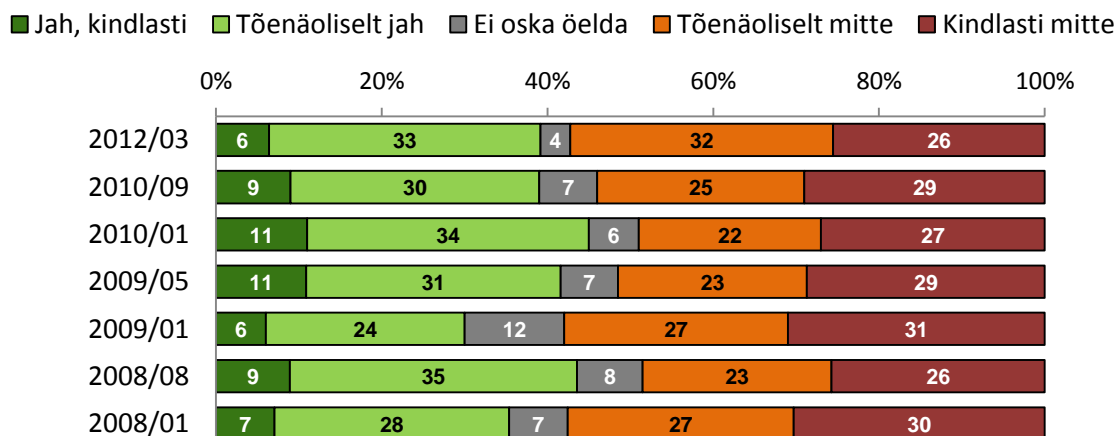
Afganistani missioonil jätkamise kohta küsiti viimati 2010. aasta sügisel ja võrreldes selle ajaga ei ole suhtumises olulisi muutusi toimunud – mõlemas uuringulaines on jätkamise pooldajaid olnud 39% (Joonis 49). Joonisel on esitatud ka varasemate uuringute tulemused, aga kuna siis oli küsimuse ülesehitus teistsugune, ei ole tulemused enam varasemaga otseselt võrreldavad.

Kui enne Euroopa Liidu piraatlusevastase operatsiooniga liitumist, st 2010. aasta septembris, pooldas Eesti laevakaitsemeeskonna Somaalia vetes osalemist 45% elanikest, siis praeguseks on operatsioonis jätkamise pooldajaid 65% (Joonis 50).

Joonis 48. Suhtumine Eesti kaitsejõudude üksuste osalemisse rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes; 2008-2012 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

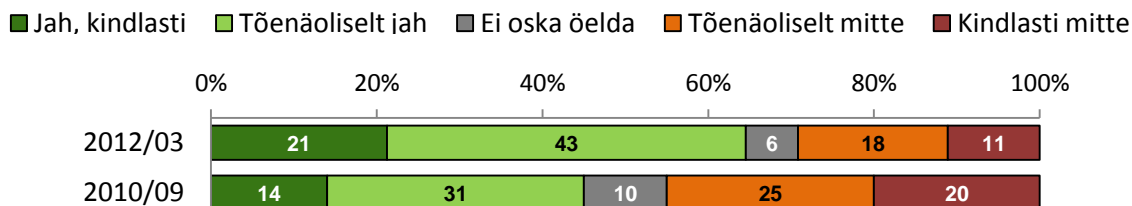

Joonis 49. Suhtumine Eesti jätkamise NATO rahvusvaheliste jõudude koosseisus Afganistani missioonil; 2008-2012 võrdlus* (%) ; N = kõik vastajad

* Erinevates uuringulainetes on küsitud Afganistani missioonil jätkamise kohta erinevas sõnastuses, mistõttu ei ole tulemused otseselt võrreldavad. 2010/09 küsiti sarnaselt käesolevale uuringule Afganistani missiooni kohta eraldi; varasemates uuringulainetes aga hinnati Afganistanis osalemist kõrvuti teiste missioonidega (loetus NATO reageerimisjõudude koosseisus, EL lahingugruppide koosseisus, Kosovos, Iraagis jne).

Joonis 50. Suhtumine Eesti laevakaitsemeeskonna osalemisse Euroopa Liidu piraatlusevastases operatsioonis Somaalia vetes; 2010-2012 võrdlus* (%) ; N = kõik vastajad

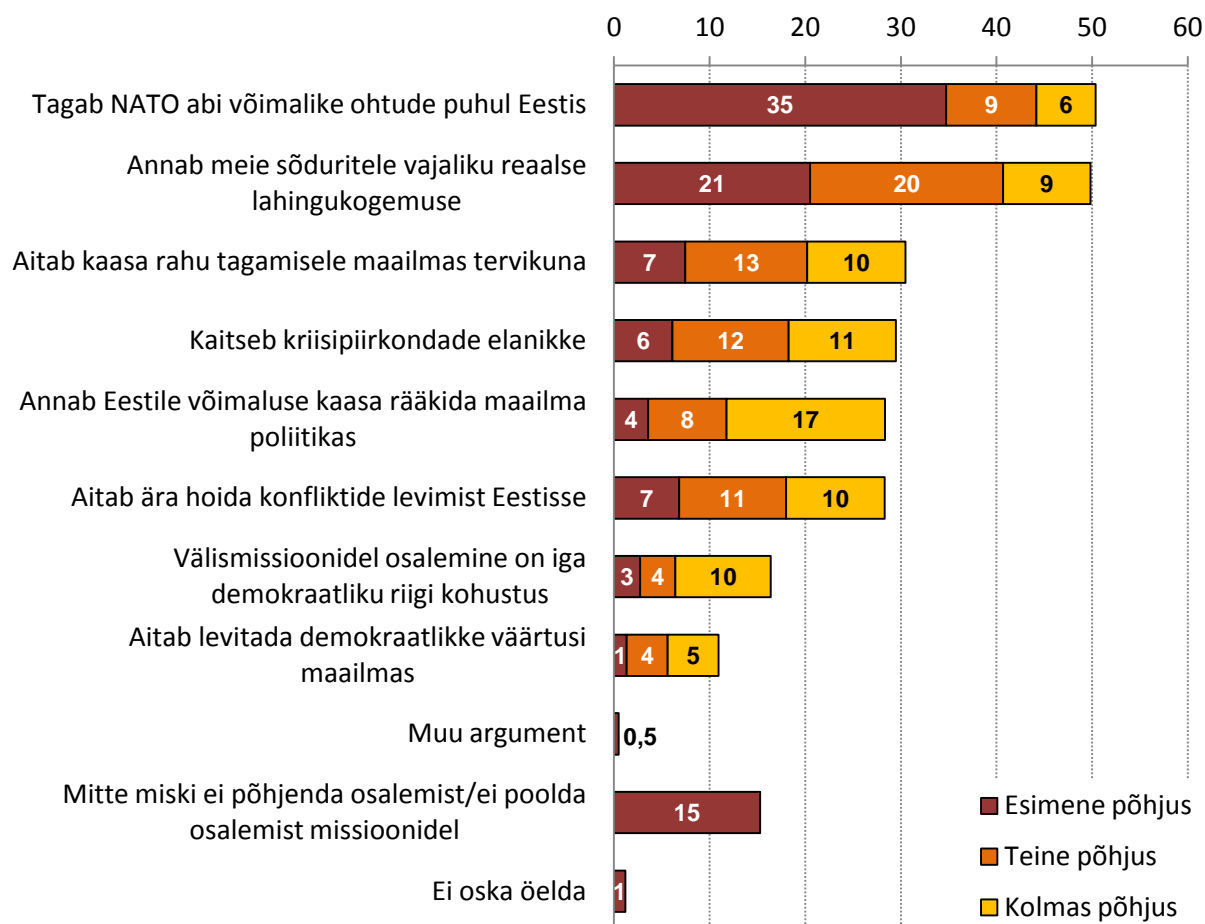
* 2010/09 uuringulainet, mis jäi piraatlusevastase operatsiooni eelsesesse aega, küsiti osalemise kohta („Kas Eesti peaks osalema...?“). 2012/03 uuringulainet aga küsiti osalemise jätkamise kohta („Kas Eesti peaks jätkama osalemist...?“).

8.2. Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid

Vastajail paluti etteantud nimekirjast valida kolm kõige olulisemat põhjust, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas põhjus.

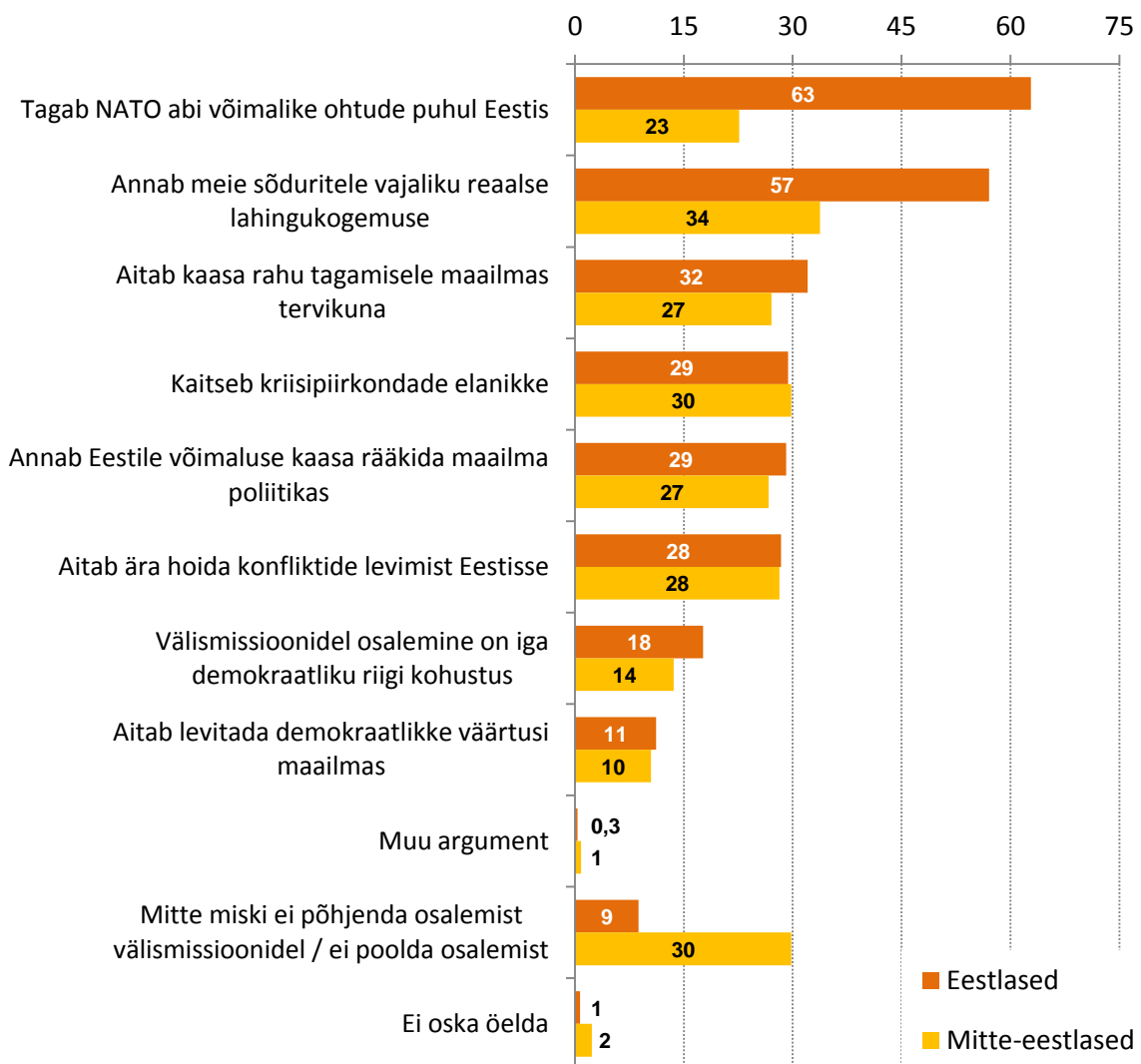
Eesti elanikud peavad rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist vajalikuks ennekõike kahel põhjusel: **osalemine tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi ja annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse** (mõlemaid mainitakse 50% juhtudest ühena kolmest olulisest põhjusest) (Joonis 51). Olulisteks argumentideks, miks osaleda välismissioonidel, on veel kaasa aitamine rahu tagamisele maailmas tervikuna (30%), kriisipiirkondade elanike kaitsmine (29%), maailma poliitikas kaasa rääkimise võimaluse saamine ja konfliktide Eestisse levimise ennetamine (kumbagi 28%). Harvemini leitakse, et välismissioonidel osalemine on iga demokraatliku riigi kohustus (16%) ning see aitab maailmas demokraatlikke väärtuseid levitada (11%). Seda meelt, et rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemist ei põhjenda miski, on 15% eestimaalastest.

Joonis 51. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides (%); N = kõik vastajad

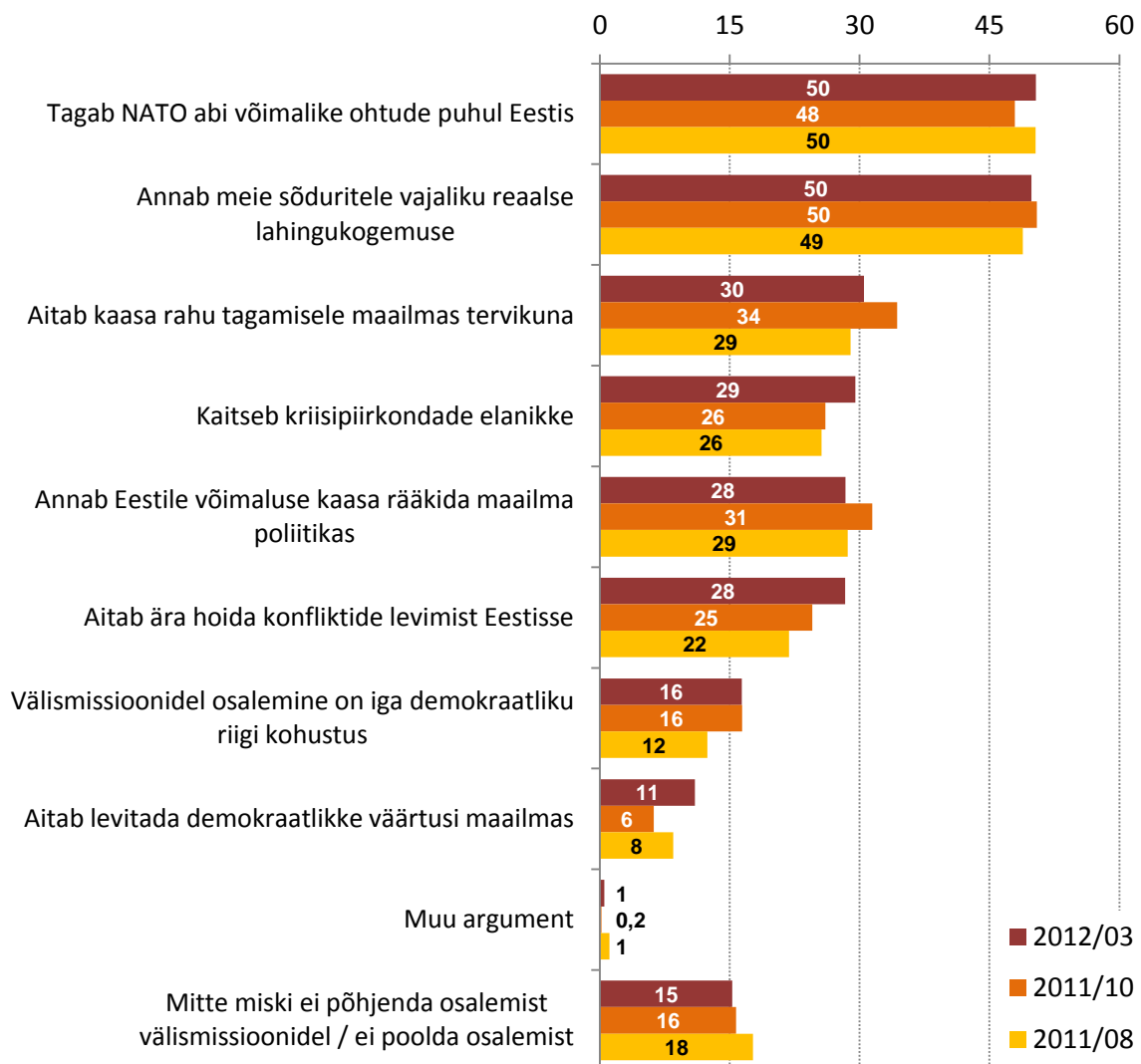
Nagu juba eelmisest alapeatükist selgus, pooldavad muukeelsed elanikud rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist eestlastest vähem. Seetõttu on igati ootuspärane, et mitte-eestlased leiavad oluliselt sagedamini, et mitte miski ei põhjenda välismissioonidel osalemist (30% muu- ja 9% eestikeelsetest vastajatest) (Joonis 52). Eestikeelsete vastajate jaoks domineerivad välismissioonidel osalemise argumentidena väga tugevalt kaks tegurit: NATO abi võimalike ohtude korral ja sõdurite reaalne lahingukogemus (neid argumente mainib vastavalt 63 ja 57 protsenti eestlastest). Need kaks enim mainitud põhjust on ka ainsad, mida eestlased nimetavad mitte-eestlastest oluliselt sagedamini (NATO abi 40 ja sõdurite lahingukogemust 23 protsendipunkti võrra rohkem). Kõiki teisi põhjuseid mainitakse mõlemas grupis enam-vähem võrdselt. Muukeelsetel elanikel ei esine ühtki teistest olulisuse poolest eristuvat põhjendust: 34% põhjendab rahvusvahelises operatsioonis osalemist sõdurite reaalse lahingukogemusega, 30% kriisipiirkondade elanike kaitsmisega, 28% konfliktide Eestisse levimise ennetamisega, 27% maailmas rahu tagamisele kaasa aitamise või maailma poliitikas kaasa rääkimise võimalusega ja 23% NATO abi tagamisega võimalike ohtude puhul.

Joonis 52. Olulisemad põhjused (3 kõige olulisemat), miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Joonis 53 kajastab rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise põhjuseid viimase kolme uuringulaine jooksul. Elanike argumendid ei ole selle aja vältel oluliselt muutunud. Ainukesed põhjendused, mille osakaal on ajapikku veidi tõusnud (siiski vaid 5-6 protsendipunkti võrra), seostuvad demokraatlike väärtuste levitamise ning konfliktide Eestisse levimise vältimisega.

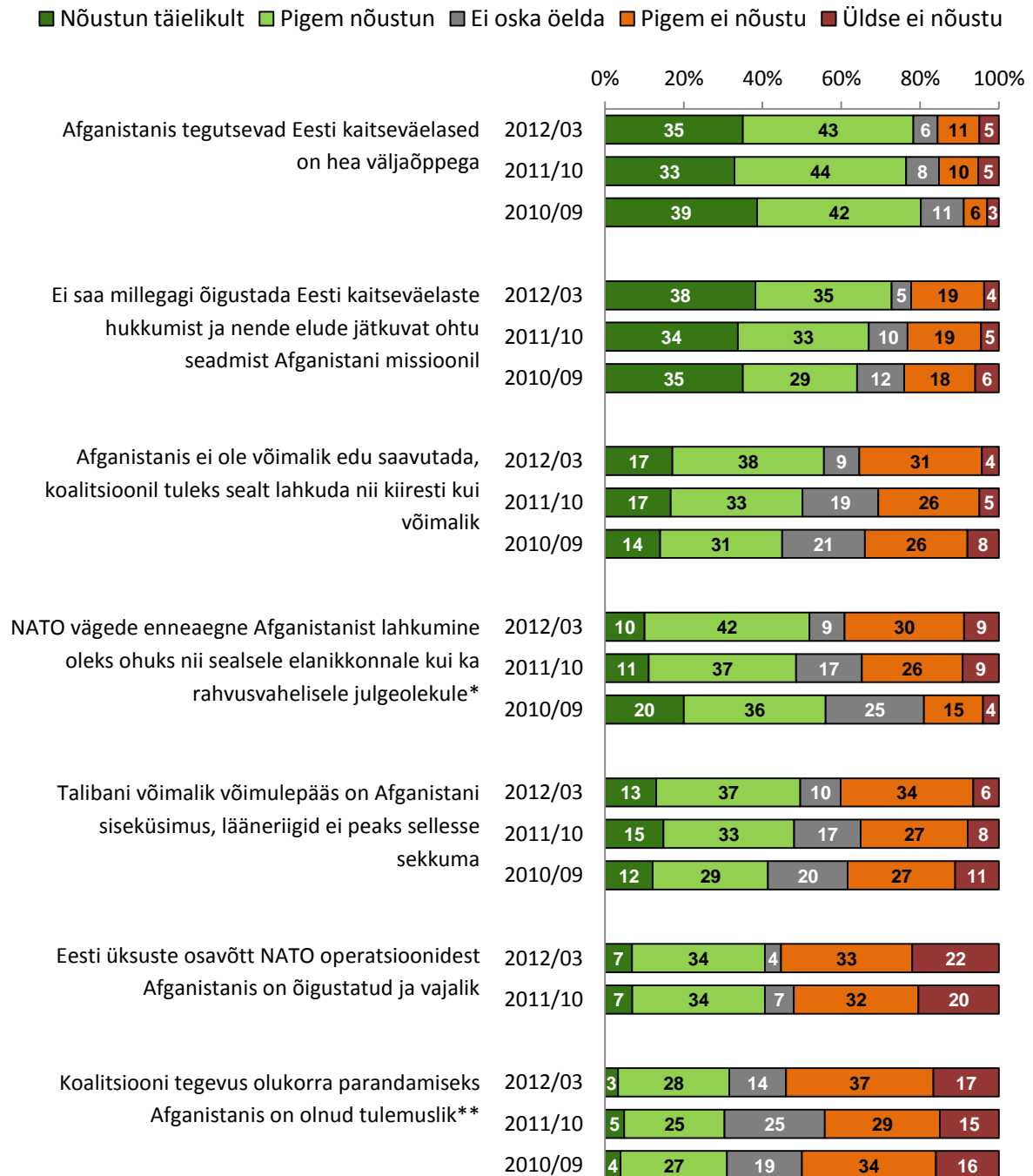
Joonis 53. Olulisemad põhjused (3 kõige olulisemat), miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides; ajaline võrdlus (%; N = kõik vastajad)

8.3. Afganistani operatsiooni kuvand

Eraldi teemana käsitleti käesolevas uuringus Eesti elanikkonna hoiakuid seoses kaitseväge seni suurima välismissiooniga, milleks on NATO vägede koosseisus toimuv Afganistani operatsioon. Saamaks ülevaadet, millisenä antud missiooni kujutatakse, esitati vastajale seitse erinevat väidet (sh nii positiivse kui negatiivse alatooniga väiteid) ja paluti hinnata, kuivõrd ta nendega nõustub.

Joonis 54. Nõustumine erinevate Afganistani missiooni puudutavate väidetega (%; N = kõik vastajad)

* 2010/09 sõnastus: „Enneaegne Afganistanist lahkumine tooks võimule tagasi Talibani terrorirežiimi, mis oleks ohuks nii sealsele elanikkonnale kui ka rahvusvahelisele julgeolekule“

** 2010/09 sõnastus: „Koalitsiooni tegevus olukorra parandamiseks Afganistanis on tulemuslik“

Kõige enam ollakse seda meelt, et **Afganistanis tegutsevad Eesti kaitseväelased on hea väljaõppega** – sellekohase väitega on täielikult või pigem nõus 78% elanikkonnast (Joonis 54). Teisalt leiab peaaegu 3/4 vastanuist (73%), et **Eesti kaitseväelaste hukkamist ja nende elude jätkuvat ohtu**

seadmist Afganistani missioonil ei saa millegagi õigustada. Elanike hoiakuid iseloomustab kohatine vastuolulisus: ühelt poolt suhtutakse missioonil osalemisse kriitiliselt (56% arvates ei ole Afganistanis võimalik edu saavutada ja koalitsioonil tuleks sealt lahkuda nii kiiresti kui võimalik, 55% ei nõustu Eesti üksuste Afganistani operatsioonist osavõtu õigustatuse ja vajalikkusega ning 50% peab Talibani võimalikku võimulepääsu Afganistani siseküsümuseks, millesse lääneriigid ei peaks sekkuma), aga samas nähakse NATO vägede enneaegses Afganistanist lahkumises ohtu nii sealsele elanikkonnale kui ka rahvusvahelisele julgeolekule (52%). Senitehtu tulemuslikkuse osas ollakse pigem skeptilised – vaid 32% leiab, et koalitsiooni tegevus olukorra parandamiseks Afganistanis on olnud tulemuslik (vastupidisel arvamusel 54%). Seega kokkuvõttes on elanikel selgelt positiivne hoiak Eesti kaitseväelaste professionaalsuse suhtes, aga samas tuntakse muret meie kaitseväelaste ohutuse pärast ning ei olda eriti kindlad Afganistani missiooni vajalikkuses ja tulemuslikkuses.

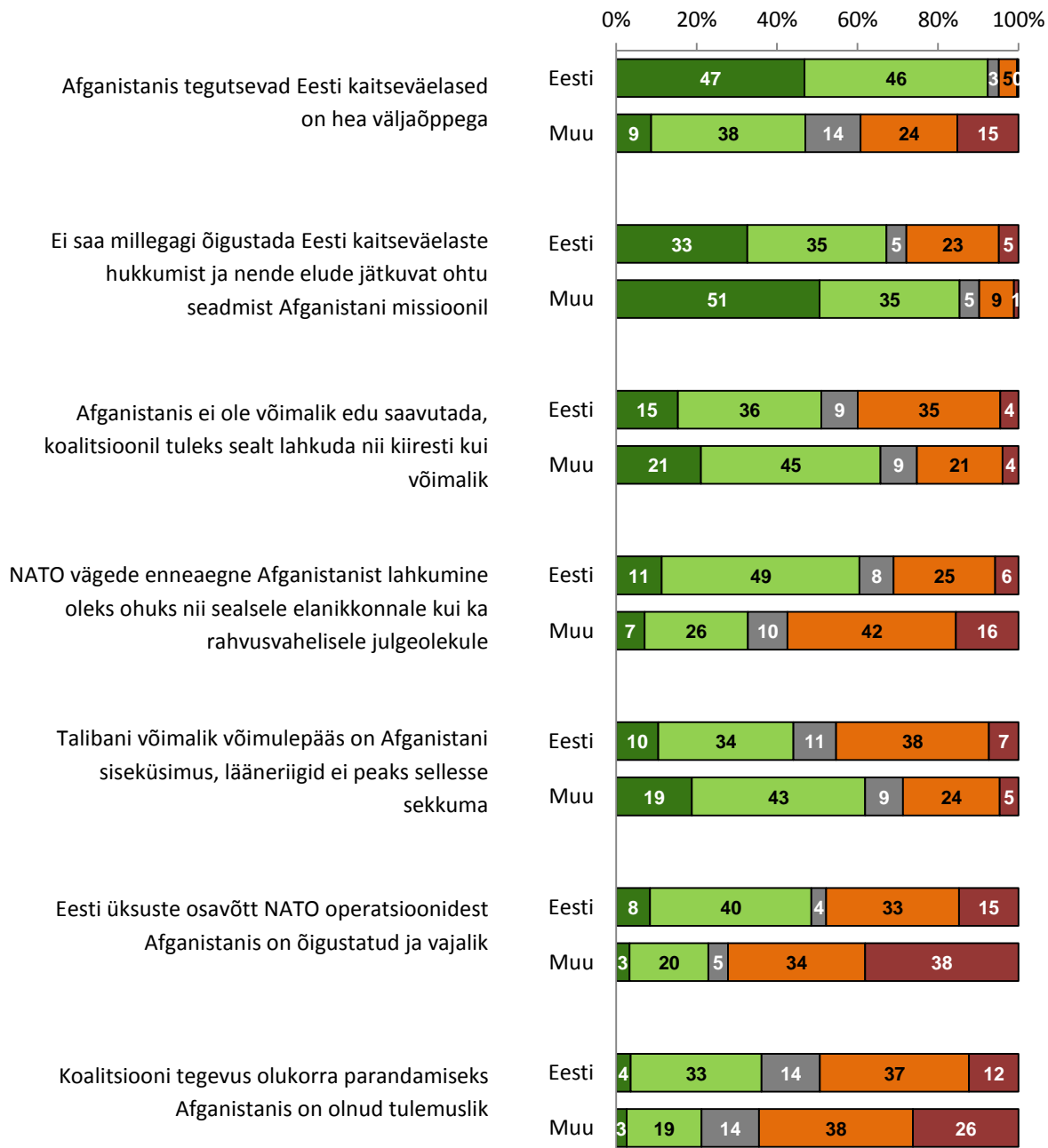
Praeguseid tulemusi kahe eelmise uuringulainega võrreldes ilmneb, et **Afganistani missiooni suhtutakse varasemast mõnevõrra kriitilisemalt.** Nimelt on järjest suurenenud elanike osakaal, kelle hinnangul ei saa millegagi õigustada Eesti kaitseväelaste hukkamist ja nende elude jätkuvat ohtu seadmist Afganistani missioonil (tõus 64%-lt 73%-le), kelle arvates Afganistanis pole võimalik edu saavutada ja koalitsioonil tuleks sealt lahkuda nii kiiresti kui võimalik (tõus 45%-lt 56%-le) ning kes peavad Talibani võimalikku võimulepääsu Afganistani siseküsümuseks, millesse lääneriigid ei peaks sekkuma (tõus 41%-lt 50%-le). Võrreldes 2011. aasta sügisega on lisandunud ka neid, kes ei pea koalitsiooni tegevust Afganistanis tulemuslikuks (54% mulluse 44% asemel). Nihe kriitilisemate hoiakute suunas on seotud asjaoluga, et vähemaks on jäänud neid vastajaid, kes ei oska oma hinnangut anda.

Joonis 55 kujutab eesti- ja muukeelsete elanike nägemust Afganistani missioonist. Eestlaste ja mitte-eestlaste arvamusel Afganistani operatsioonist on ilmselgelt erinevad. Suurim lahkeli ilmneb seoses Afganistanis tegutsevate Eesti kaitseväelaste väljaõppega: eestikeelsed elanikud nõustuvad antud väitega kõige enam, pidades suisa 92% juhtudest kaitseväelaste väljaõpet heaks; mitte-eestlastest seevastu hindab Afganistanis tegutsevate väljaõpet heaks ainult 47%. Mitte-eestlased on kõige sagedamini nõustunud väitega „ei saa millegagi õigustada Eesti kaitseväelaste hukkamist ja nende elude jätkuvat ohtu seadmist Afganistani missioonil“ (täielikult või pigem nõus 85%, eestlastest 67%). Muukeelse elanikkonna üldine kriitiline suhtumine rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemisse ja Afganistani missioonil jätkamisele annab põhjust arvata, et taoline tugev hoiak ei ole mitte üksnes mure Eesti kaitseväelaste elude pärast, vaid ka üldisem seisukoht, et missiooni tervikuna ei saa õigustada. Viimast kinnitab ka asjaolu, et Eesti üksuste osavõttu NATO operatsioonidest Afganistanis peab õigustatuks ja vajalikuks vaid 23% muukeelsetest inimestest (eestlastest 49%).

Lisaks ilmneb, et eestikeelsed vastajad väljendavad mitte-eestlastest suuremat toetust missiooni jätkamise vajalikkusele, et vältida vägede enneaegsest lahkumisest tulenevaid ohte (61% vs 33%), ja koalitsiooni senise tegevuse tulemuslikkusele Afganistani olukorra parandamiseks (36% vs 21%). Muukeelne elanikkond seevastu arvab eestlastest sagedamini, et Talibani võimalik võimulepääs on Afganistani siseküsümus, millesse lääneriigid ei peaks sekkuma (62% vs 44%), ning Afganistanis pole võimalik edu saavutada ja koalitsioonil tuleks sealt lahkuda nii kiiresti kui võimalik (66% vs 51%). Lühidalt kokku võttes võib öelda, et **eestikeelse elanikkonna suhtumine Afganistani missioonil osalemisse ja operatsiooni tervikuna on märksa pooldavam kui mitte-eestlastel.**

Joonis 55. Nõustumine erinevate Afganistani operatsiooni puudutavate väidetega; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

■ Nõustun täielikult ■ Pigem nõustun ■ Ei oska öelda ■ Pigem ei nõustu ■ Üldse ei nõustu

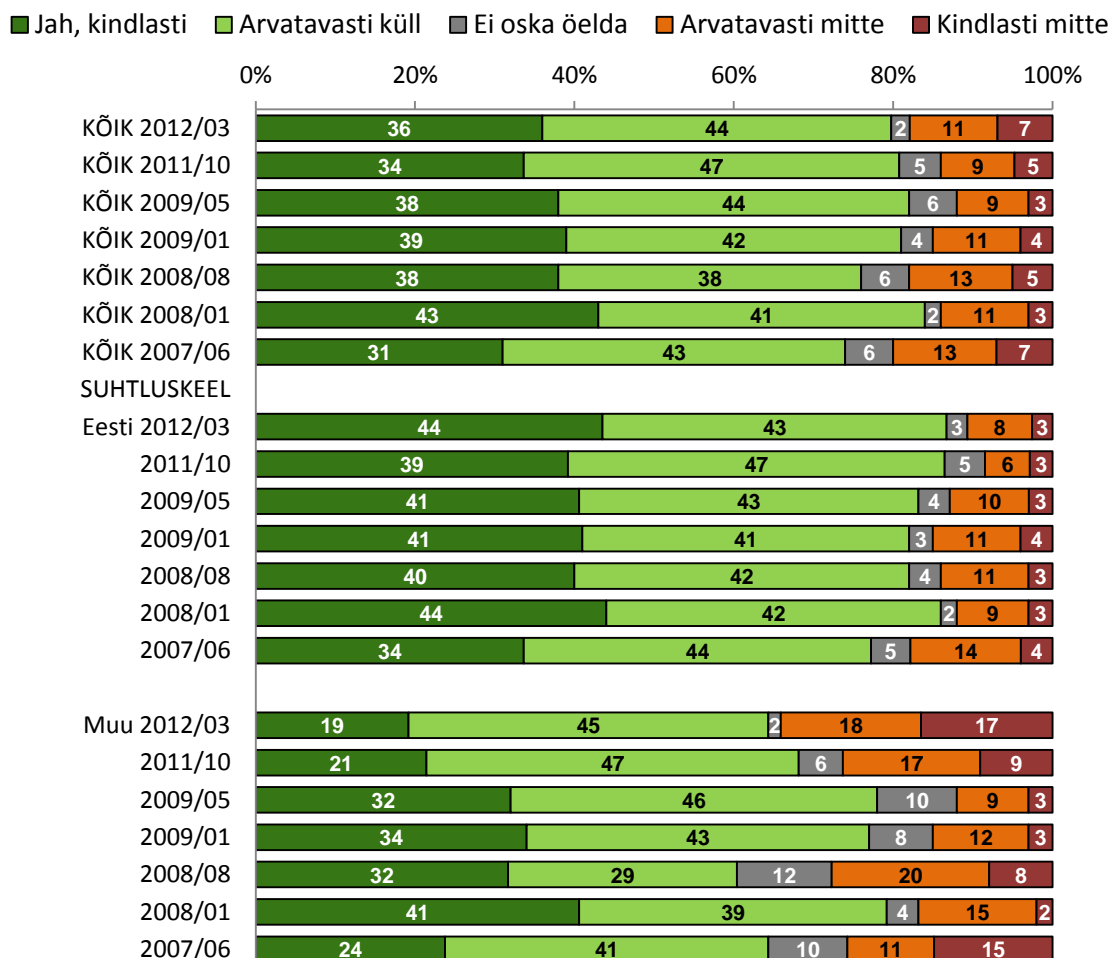
9. Riigikaitsealane teave

Viimane peatükk hõlmab endas ülevaadet riigikaitsealase teabega seotud küsimustest: riigikaitseõpetuse vajalikkus koolides ja Eesti Ekspressi lisalehe Riigikaitse.EE lugemine.

9.1. Riigikaitseõpetus koolides

Riigikaitseõpetuse kuulumist kooli õppeprogrammi pooldab 80% Eesti 15-74-aastastest elanikest, sh 36% arvates peaks see õppeprogrammis olema kindlasti ja 44% hinnangul arvatavasti (Joonis 56). Riigikaitseõpetust ei pea koolides vajalikuks 18% elanikkonnast. Võrreldes 2011. aasta sügisel läbi viidud uuringuga ei ole poolehoid riigikaitseõpetusele muutunud (siis pooldajaid 81%). Viimase kolme uuringulaine jooksul on riigikaitseõpetust mittevajalikuks pidavate inimeste osakaal küll veidi tõusnud (12 protsendilt 18-ni), aga see on toimunud ennekõike nende vastajate vähenemise arvelt, kes ei ole osanud oma hinnangut anda. Seega pikemas perspektiivis võib öelda, et kuna alates 2007. aastast on erinevates uuringulainetes olnud riigikaitseõpetuse poolt 74-84% vastuist, siis on tegemist igati kindla poolehoiuga.

Joonis 56. Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kooli õppeprogrammis (%; N = kõik vastajad)

Eestikeelsest elanikkonnast pooldab riigikaitse koolides õpetamist 87% ja mitte-eestlastest 64%. Ajalisest võrdlusest selgub siinkohal, et eestlaste hulgas on poolehoid püsinud perioodil 2008-2012 stabiilselt kõrgena (82-87%), aga mitte-eestlaste suhtumine on olnud küllaltki muutlik. Kui 2009. aastal leidis 77-78% muukeelsetest vastajatest, et koolides peaks andma riigikaitsealast õpetust, siis 2012. aasta märtsiks on see näitaja langenud 64 protsendini. Sama aja jooksul on riigikaitseõpetust mittevajalikuks pidavate muulaste osakaal mitmekordistunud (2009. aastal 12-15%, praegu 34%). Sarnased järsud muutused leidsid muukeelsete elanike hoiakutes aset ka perioodil 2007-2008. Vanuse lõikes analüüsid ilmneb, et üle 40-aastased elanikud kalduvad soosima riigikaitseõppe sisseviimist kooli õppeprogrammi rohkem kui nooremad inimesed.

9.2. Eesti Ekspressi lisaleht Riigikaitse.EE

Lisaks elanike üldisele meediatarbimise kaardistamisele (vt Lisa 2) sisaldas uuringuankeet ka ühte otseselt riigikaitsealast infoallikat puudutavat küsimust. Nimelt uuriti sarnaselt eelmisele uuringulainele Eesti Ekspressi lisalehe lugemust. **Eesti Ekspressi vahel neli korda aastas ilmuvat lisalehte Riigikaitse.EE on möödunud paari aasta jooksul lugenud 11% elanikest**, sh 2% loeb lehte enamikel juhtudel ja 9% on seda teinud mõnel korral (Joonis 57). Tulemused ei ole võrreldes mullu oktoobris läbi viidud uuringuga muutunud.

Kuna tegemist on eestikeelse väljaandega, siis on igati ootuspärane, et eestikeelsete vastajate seas on EE lisalehte lugenud rohkem kui mitte-eestlaste hulgas (vastavalt 14% ja 4%). Riigikaitse.EE lugejaid on keskmisest rohkem ka kõrgema haridusega elanike (kõrgharidusega vastajatest 15%, põhi- või madalama haridusega 5%) ja meeste (14%, naistest 8%) hulgas.

Joonis 57. Eesti Ekspressi vahel ilmuva lisalehe Riigikaitse.EE lugemine möödunud paari aasta jooksul (%); N = kõik vastajad

